

K ä s i t y k s i ä

a r k

k i

t e h

t u u

r i

s t a j a s e n

a r

v o

s t a

Käsityksiä arkkitehtuurista ja sen arvosta.

*Haastateltavina Finlandia-palkintoehdokkailla
olleiden rakennusten tilaajia.*

Jemina Valli
Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Arkkitehtuurin laitos
Diplomityö
2019

Muistan sen illan.

Äitini oli kuunnellut radio-ohjelmaa.
Arkkitehti selitti siinä kansalle arkkitehtuuria:

“Se on tyhjän tilan jäsenystä.”

Äitini naurusta ei meinannut tulla loppua,
halusin nousta ruokapöydästä.

”Jaa sitäkö se on, se arkkitehtuuri!”

Vasta opiskelin alaa,
mutta arkkitehtuurikäsitteemme
olivat jo niin eriytyneet,

että minua ei naurattanut yhtään.

Tekijä	Jemina Valli
Työn nimi	Käsityksiä arkkitehtuurista ja sen arvosta. <i>Haastateltavina Finlandia-palkintoehdokkaina olleiden rakennusten tilaajia.</i>
Laitos	Arkkitehtuurin laitos
Professori	Rakennussuunnittelu
Valvoja	Pirjo Sanaksenaho, professori
Ohjaaja	Anni Vartola, TkT (arkkitehtuuri)
Vuosi	2019
Sivumäärä	157 + 7 (selostus + liitteet)
Kieli	suomi

Tiivistelmä

Arkkitehtitoimistojen liitto käynnisti alkuvuodesta 2018 *Arvoa arkkitehtuurista* -hankkeen, jonka tavoitteena on tutkia ja koota yhteen tietoa arkkitehtuurin yhteiskunnallisesta merkityksestä. Tämä diplomityö on hankkeen ensimmäinen osa.

Työ on laadullinen tutkimus, joka tarkastelee arkkitehtuurin arvon aihepiiriä fenomenografisella tutkimusotteella: tavoitteena on selvittää arkkitehtuurin arvosta esiintyvien käsitysten variaatiota ja rakennetta. Työn teoreettisen lähdeaineiston muodostaa kirjallisuuskatsaus, joka avaa erilaisia tapoja määritellä, kuvailla ja osoittaa arkkitehtuurin arvoa. Metodisia lähtökohtia ovat arvon ja arkkitehtuurin monitulkintaisuus sekä aika- ja kontekstisidonnaisuus. Käyn läpi arkkitehtien kirjoituksia, institutionaalisia julkaisuja ja monialaisia lähestymistapoja.

Empiirinen lähdeaineisto koostuu Finlandia-palkintoehdokkaina olleiden rakennusten tilaajaedustajien haastatteluisista. Kohderakennuksina ovat Kaisa-talo, Merenkulkijanranta, Opinmäki, Suvelan kappeli, Löyly ja OP Vallila. Haastatteluisissa arkkitehtuurin arvosta keskustellaan kohderakennusten avulla seuraavista näkökulmista: rakennuksen imago- ja käyttöarvo sekä taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen arvo. Lisäksi selvitän tilaajien henkilökohtaista suhdetta arkkitehtuuriin ja kohderakennukseen.

Haastattelujen perusteella käsitykset arkkitehtuurista ja sen arvosta ovat hyvin yksilöllisiä. Käsitysten yhdenmukaisuutta tyypillisempää on, että haastateltavilla esiintyy samasta aiheesta keskenään vastakkaisia käsityksiä. Keskustelut haastateltavien henkilökohtaisesta suhteesta arkkitehtuuriin tuovat esiin sen, kuinka yksilöllisiä arkkitehtuurikäsitykset ovat ja kuinka erilaisin tavoin ihmiset tarkastelevat ympäristöä ja kokevat tilaa. Aineistossani kyseiset piirteet yhdistyvät käsityksiin kohderakennuksen arvosta.

Avainsanat arkkitehtuuri, arvo, käsitys, haastattelututkimus, fenomenografia, tilaaja, Finlandia-palkinto

Author	Jemina Valli
Title	Conceptions of architecture and its value. <i>Interviewing the clients of Finlandia-prize nominated buildings.</i>
Department	Department of Architecture
Professorship	Building Design
Supervisor	Pirjo Sanaksenaho, professor
Advisor	Anni Vartola, D.Sc. (Architecture)
Year	2019
Number of pages	157 + 7 (report + annexes)
Language	Finnish

Abstract

In the beginning of 2018, The Association of Finnish Architects' Offices started *Value from Architecture* -program which aims at researching and collecting knowledge regarding the societal impact of architecture. This master's thesis is the first part of the program.

The thesis is a qualitative research that examines the topic 'value of architecture' with a phenomenographic method: the aim is to investigate the variation and structure of conceptions of the value of architecture. The theoretical framework is formed through a literature review that presents different ways to define, describe and demonstrate the value of architecture. The methodological starting points are the interpretative essence of both terms, value and architecture, as well as their connection to time and context. Writings of architects and institutional publications are examined together with multidisciplinary approaches.

The empirical data of the thesis consists of interviews of clients of Finlandia-prize nominated buildings. The chosen buildings are Kaisa House, Merenkulkijanranta, Opinmäki, Suvela Chapel, Löyly ja OP Vallila. The topic, value of architecture, is surveyed from the following viewpoints: image value, use value, economic value, social and cultural value of the buildings. The personal relationship each interviewee has to architecture and to the building in question, are also discussed.

Based on the interview survey the conceptions of architecture and its value are highly individual. Amongst the interviewees, it shows to be more common to have opposite conceptions of the same issue than to have conceptions similar to each other. The discussion regarding the personal relationship to architecture reveals individual ways to view environment, experience space and comprehend architecture. These show to be connected to the way the interviewees see the value of the building.

Avainsanat architecture, value, conception, interview survey, fenomenography, client, Finlandia-prize

Esipuhe

Arkkitehtuurin pariin minut ajoi pohjaton uteliaisuus maailmaa kohtaan, kiinnostus kaikkeen.

“Insinöörin pitää tietää vähästä kaikki, arkkitehdin pitää tietää kaikesta vähän”, sanottiin.

Uskoin vahvasti arkkitehtuurin tavoittavan jotain olennaista ihmisyydestä. Arkkitehtuurihan koskettaa meitä kaikkia. Se ympäröi elämän.

Mitä pidemmälle opinnoissa etenin, sitä enemmän arkkitehtuurista puhuin. Kaikkialla, koko ajan, yhä harvempien kanssa.

Epäröinnin hetkillä hain pontta suurmiesten sanoista. “Arkkitehtuuri on vastaus. Mikä oli kysymys?” Sanoi kuulemma arkkitehtuurin historioitsija Kurt Forster.¹

*Tarvitseeko tätä
nyt sen kummemmin sitten mieltä.*

¹Piironen, 2016: 76.

Sisällysluettelo

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta	14
1.2 Rajausta ja tutkimuskysymykset	15
1.3 Fenomenografinen tutkimusote	18
1.4 Rakenne	20
1.5 Tutkijapositio	21
1.6 Peruskäsitteet	22
Monimerkityksellinen arvo	22
Monitulkintainen arkkitehtuuri	23

2. Lähestymistapoja arkkitehtuurin arvoon

2.1 Arvon määrittymistä diskursseissa	31
Suojeluvallintoina	32
Suhteessa talouteen	35
2.2 Rakennusten jälkeisarviointimenetelmä POE	39
2.3 Vaihtoarvosta kulttuuriseen arvoon	42

3. Taustatietoa rakennuksista

3.1 Kaisa-talo	50
3.2 Merenkulkijanranta	52
3.3 Opinmäki	54
3.4 Suvelan kappeli	56
3.5 Löyly	58
3.6 OP Vallila	60

4. Haastattelumenetelmät

4.1 Haastatteluista	65
Haastattelutavien valinta	65
Haastateltavina asiantuntijat	66
Haastattelurungon muodostaminen	67
Tutkimusasetelman kuvaus	69
4.2 Aineiston käsittely	72
Litterointi	72
Anonymisointi	73
Analysointi	75

5. Analyysi

5.1 Kenen arvopuhetta?	80
Suhde kohderakennukseen	80
Suhde arkkitehtuuriin	82
5.2 Arkkitehtuurin määrittely	88
5.3 Keskustelua kohderakennuksesta	95
Mielikuvia rakennuksesta	95
Mitä arkkitehtuuri tarjoaa	101
Rakennus arvojen viestijänä	106
Imagoarvo	109
Taloudellinen arvo	112
Käyttö- & sosiaalinen arvo	119
Kulttuurinen arvo	123
5.4 Muita huomioita	130

6. Diskussio

6.1 Yhteenveto	134
Käsitysten väliset yhteydet	134
Arvoista	136
6.2 Tulosten pohdinta	138
Käsitysten yksilöllisyys	138
Muita ajatuksia jatkotutkimuksesta	140
6.3 Arkkitehtuurikeskustelusta	141

Kiitos	144
---------------	-----

Bibliografia	146
---------------------	-----

Liitteet

1. Haastateltavien informointi	158
2. Teemahaastattelurunko	160
3. Litterointimerkinnot	162
4. Haastatteluissa käytetyt assosiaatiokortit	163

1.

Johdanto

Lokakuussa 2018 Suomen Arkkitehtiiliiton puheenjohtaja Henna Helander vetosi arkkitehtuurikeskustelun tärkeyteen avauspuheenvuorossaan arkkitehtuurin Finlandia-palkinnon julkistustilaisuudessa: *“Rakennetusta arkkitehtuurista ja rakennetusta ympäristöstä puhutaan verrattaen vähän siihen nähden, kuinka suuri merkitys sillä on ihmisen jokapäiväisessä elämässä.”* Helander totesi arkkitehtuurin vaikuttavan meihin ihmisinä – toimintaamme, identiteettiimme ja käsityksiimme eri asioiden arvoista. Puheessaan Helander lausui myös seuraavaa: *“Arkkitehtuurilla on arvoa itsessään.”*⁷¹

⁷¹*Helander, 2018.*

**Mutta mistä me
oikeastaan puhumme,
kun puhumme
arkkitehtuurista?
Mistä me puhumme,
kun puhumme arvosta?
Onko kaikki puhe
samanarvoista?**

1.1

Tutkimuksen tausta

Arkkitehtitoimistojen liitto (ATL) käynnisti alkuvuodesta 2018 *Arvoa arkkitehtuurista* -hankkeen, jonka tavoitteena on tutkia ja koota tietoa arkkitehtuurin yhteiskunnallisesta merkityksestä. Inspiraationa hankkeelle toimi Tanskan sisarliiton *Architecture Creates Value* -ohjelma, joka esittelee tanskalaisia arkkitehtuurikohteita erilaisista arvon tuottamisen näkökulmista.¹ *Arvoa arkkitehtuurista* -hankkeen ensimmäisenä osana ATL tilasi aiheesta diplomityön, jonka tehtävänantona oli kartoittaa jo tehtyä tutkimusta ja saada lisätietoa aiheesta kyselytutkimuksella. Työstä maksettiin Tekniikan tukisäätiön diplomityöapuraha.

¹ *The Danish Association of Architectural Firms, 2017.*

1.2

Rajaus ja tutkimuskysymykset

ATL toivoi diplomityön lähestyvän aihetta 'arkkitehtuurin arvo' useista eri arvonäkökulmista ja antavan äänen arkkitehtikentän ulkopuolisille. Tein rajaukseen liittyvät päätökset itsenäisesti, mutta pyrin muotoilemaan työn tutkimusongelman siten, että se tuottaisi *Arvoa arkkitehtuurista* -hankkeen näkökulmasta merkityksellistä tutkimustietoa.

Suunnittelijoiden ohella rakennettuun arkkitehtuuriin liittyy keskeisesti kaksi tahoja: arkkitehtuurin käyttäjät ja arkkitehtuurin tilaajat. Keskenään näin erilaisten toimijoiden tutkiminen vaatisi hyvin erilaiset tutkimusmenetelmät. Olen tästä syystä rajannut tutkimuksen tilaajanäkökulmaan. Jatko-tutkimus käyttäjänäkökulmasta on korostetun tärkeää, koska käyttäjien käsitykset saattavat poiketa huomattavasti tilaajien käsityksistä. Toinen tekemäni rajaus on keskittyminen valmiin rakennetun arkkitehtuurin arvoon. Työn ulkopuolelle olen jättänyt kysymyksen siitä kenen ansiota kyseinen arvo on. Tämä vaatisi katseen tarkentamista rakennushankkeeseen ja siinä mukana olevien osapuolten rooleihin. Tilaajien kokemusta arkkitehtien työn arvosta on jo tutkinut Kasmir Jolma ATL:n kanssa yhteistyössä tehdyssä diplomityössä (2016).

Käsitysten tutkimiseksi oli mielekästä antaa tilaajien puhua aiheesta omin sanoin, joten valitsin aineistonkeruun menetelmäksi haastattelut. Koska tutkimusaiheeni on abstrakti, koin luontevaksi keskustella arkkitehtuurista kohderakennusten avulla. ATL toivoi kohdevalinnan sisältävän mahdollisimman monta rakennusta ja rakennusten olevan tällä hetkellä toimivien arkkitehtitoimistojen töitä. Painotin sen vuoksi nykyarkkitehtuuria kohdevalinnassa. Valinnasta seurasi väistämättä

merkittävän arvonäkökulman, arkkitehtuurin historiallisen arvon, rajautuminen haastattelututkimuksen ulkopuolelle. Tuon kuitenkin esiin näkökulmia historiallisesta arvosta työn teorialuvuissa.

Arkkitehtuurin määritelmä on liukuva. Onko tietty rakennus arkkitehtuuria vai ei, on kiisteltävissä. Otin lähtökohdaksi tutkia aihetta rakennuksilla, jotka täyttävät institutionaalisen arkkitehtuurimääritelmän. Valitsin toisin sanoen rakennuksia, jotka ovat ainakin alan virallisen, ammattiliiton edustaman kannan mukaan arkkitehtuuria. Finlandia-palkintoehdokkuusnimitys tarjosi kyseisen rajauksen. Finlandia-palkinto on Suomen Arkkitehtiliiton vuodesta 2014 jakama palkinto arkkitehtonisesti korkeatasoisille rakennuksille. Ehdokkaat nimittää arkkitehteistä koostuva esiraiti, voittajan valitsee alan ulkopuolinen henkilö.

Laadullisissa tutkimuksissa pyrkimyksenä ei ole tilastollisen yleistettävyyden, vaan yksittäistapausten syvällisen kuvauksen avulla saavutettava teoreettinen yleistettävyys.¹ Koin siksi aiheen laaja-alaisen käsittelyn haastattelutilanteessa tärkeämmäksi kuin määrällisesti mahdollisimman monen henkilön haastattelun. Jotta tarkasteltavien rakennusten määrä säilyisi kohtuullisena, käytin toisena rajauksena sijaintia pääkaupunkiseudulla. Näin sain muodostettua keskenään erilaisia typologioita sisältävän kuuden rakennuksen ryhmän. Pääkaupunkiseudun painottaminen mahdollisti myös tutkimushaastatteluiden toteuttamisen kohderakennuksissa. Erityisesti tilan kokemisesta keskusteltaessa oli mielestäni ensiarvoisen tärkeää käydä keskustelua tilassa itsessään.

Marraskuussa 2018 ATL järjesti julkisen *3A Talks* -keskustelutilaisuuden *Arvoa arkkitehtuurista* -hankkeesta. Diplomityön kohderakennusrajaus herätti tilaisuudessa keskustelua. Yhden näkemyksen mukaan Finlandia-palkintoehdokasrakennukset edustavat vain hyvin kapeaa arkkitehtuurin sektoria, joka on kaukana esimerkiksi vallitsevan asuntotuotannon todellisuudesta. Kohteiden tilaajat nähtiin myös erityisenä ryhmänä. Finlandia-palkintoehdokkaaksi päätyvillä rakennuksilla koettiin olevan poikkeuksellisen valveutuneita, arkkitehtuuria keskimääräistä enemmän arvostavia tilaajia. Tilaisuudessa esiin nousseet seikat kertovat osaltaan arkkitehtuurin moninaisuudesta. En voi kyllin korostaa, ettei tämän työn rajaus, eivätkä tuloksetkaan, voi mitenkään edustaa koko arkkitehtuurin toimikenttää, eikä niitä pitäisi sellaisenaan yrittää tulkita.

Diplomityön tavoitteena on selvittää tilaajien käsityksiä arkkitehtuurin arvosta. Olen jakanut tutkimusongelman kolmeksi tutkimuskysymykseksi:

Minkälaisia käsityksiä tilaajilla on arkkitehtuurista?

Minkälaisia käsityksiä tilaajilla on kohderakennuksen arvosta?

Miten tilaajien käsitykset arkkitehtuurista linkittyvät tilaajien käsityksiin kohderakennuksen arvosta?

Varsinaisten tutkimuskysymysten ohella selvitän haastatteluissa myös haastateltavien roolia kohderakennusten rakennushankkeissa sekä heidän suhdettaan arkkitehtuuriin ja kohderakennukseen. Pyrin tällä kontekstoimaan tutkimuksen lukijalle sitä, minkälaisesta positiosta käsin kohderakennusten arvosta puhutaan.

¹ Eskola, 2014: 67.

1.3

Fenomenografinen tutkimusote

Tutkimukseni lähtökohta on, ettei arkkitehtuurin arvoista ole olemassa yhtä totuutta. Lopullisena päämääränäni on selvittää erilaisia arkkitehtuurin arvoa koskevia käsityksiä, ei olemusta käsitysten takana.¹ Lähestymistapaa voi havainnollistaa ensimmäisen ja toisen asteen näkökulmilla, joihin käsitysten ja kokemusten tutkiminen voidaan jakaa. Ensimmäisen asteen näkökulmasta pyritään saamaan tietoa siitä, miten asiat ovat. Toisen asteen näkökulma, johon tutkimukseni kuuluu, suuntautuu siihen, miten asioiden käsitetään olevan.² Tässä fenomenografinen tutkimusotteeni poikkeaa arkkitehtuurin kentällä paremmin tunnetusta fenomenologisesta lähestymistavasta, joka tarkastelee todellisuuden ilmenemistä ihmiselle hänen kokemusmaailmassaan.³

Tutkimukseni ei tähtää arkkitehtuurin arvon yleistettyyn. En siis tarkastele käsityksiä löytääkseni niistä yhtenäisyyttä, vaan olen kiinnostunut käsitysten variaatiosta. Selvitän käsitysten rakennetta, mutta en etsi rakenteesta kausaaleja syy- ja seuraussuhteita. Fenomenografinen tutkimus pohjautuu humanistiseen tutkimustraditioon, jossa ihmisen ajattelu nähdään liian monimuotoisena ja kokonaisvaltaisena soveltuakseen tällä tavoin ositeltavaksi. En myöskään pyri osoittamaan tutkittavien käsitysten oikeellisuutta tai virheellisyyttä: kiinnostukseni kohteena on käsityksen sisältö ja käsityksen oma logiikka. Tutkimukseni teoriaviitekehys taustoittaa ilmiötä, mutta en johda siitä hypoteeseja, joita testaisin aineistossa tai käyttäisin käsitysten luokittelussa. Tutkimukseni luo siis aineistopohjaista teoriaa.⁴

Fenomenografian kehittäjänä pidetään ruotsalaista kasvatustieteilijää Ference Martonia, joka aloitti 1970-luvulla oppilaiden oppimiseen liittyvien käsitysten tutkimisen Göteborgin yliopistossa. Kasvatustieteet on yhä tutkimussuuntauksen pääasiallinen käyttökohde. Käyttö on kuitenkin vähitellen levinnyt myös muille aloille.⁵ Arkkitehtuurin alalla fenomenografinen tutkimusote ei ole yleisesti tunnettu, mutta sitä on kuitenkin sovellettu lähtökohdiltaan ja aihepiireiltään tämän diplomityön kaltaisissa tutkimuksissa: esimerkiksi Soile Niiniskorven kuvataideopettajien käsityksiä kuvataiteesta tutkivassa väitöskirjassa (2009) sekä Jani Kaasisen opettajaopiskelijoiden perinnerakentamista koskevia käsityksiä tutkivassa väitöskirjassa (2014).

Ihmisen käsitys ilmiöstä voi poiketa yhteisesti sovitusta ilmiön käsitteestä. Arkkitehtuuri voidaan käsittää sanakirjamääritelmästä poikkeavalla tavalla. Uutta tietoa jäsennetään ja käsitellään jo omaksuttuja käsityksiä vasten. Ymmärrys uudesta on riippuvainen aiemmasta. Käsityksen arkkitehtuurin arvosta voidaan siis ajatella kytkeytyvän käsitykseen arkkitehtuurista. Käsitykset ovat luonteeltaan dynaamisia ja muuttuvia, mutta niiden ajatellaan olevan mielipiteitä syvemmin rakentuneita.⁶ Mielipide-erot tulevat nopeasti esiin keskustelussa, mutta ne eivät välttämättä haittaa sitä. Erot käsityksissä voivat olla keskustelussa läsnä tiedostamattomina, jolloin ne aiheuttavat helposti ohipuhumista. Käsitysten tarkastelu on ensiaskel kohti fokusoitunutta arkkitehtuurikeskustelua.

¹ Kakkori & Huttunen, 2014: 11.

² Marton, 1981. 178-179.

³ Kakkori & Huttunen, 2014: 8-10.

⁴ Ahonen, Saari, Syrjälä & Syrjäläinen, 1994: 122, 116-119, 123.

⁵ Juuti & Puusa, 2011: 267.

⁶ Ahonen et al., 1994. 116-119.

1.4

Rakenne

Työn rakenne seuraa tyypillisen fenomenografisen tutkimuksen kehystä:

- ”1. Tutkija havaitsee ihmisillä esiintyvän toisistaan poikkeavia käsityksiä tietyistä ilmiöstä tai käsitteestä.*
- 2. Hän perehtyy ilmiöön teoreettisesti ja jäsentää alustavasti siihen liittyvät näkökohdat.*
- 3. Hän kerää käsityksistä empiristä aineistoa.*
- 4. Hän luokittelee käsityksiä merkitysten perusteella.”*

Teoreettisessa perehtymisessä ilmiöön pyrin laaja-alaiseen katsontatapaan. Tarkastelen arkkitehtien näkökulmia ilmiöstä rinnakkain ammattikunnan rajat ylittävien monialaisten lähestymistapojen kanssa. Metodisia lähtökohtia ovat arvon ja arkkitehtuurin monitulkintaisuus sekä aika- ja kontekstisidonnaisuus. Työn toisessa luvussa teen katsaukset arkkitehtuurin arvon määrittämiseen eri aikakausina kahdessa eri keskustelukehyksessä. Lisäksi tarkastelen arkkitehtuurin arvon osoittamista sekä avaan yhdenlaisen näkemyksen arkkitehtuurin arvon jaottelusta erilaisiin arvotyyppeihin. Työn kolmas luku tarjoaa taustatietoja kohderakennuksista. Olen tarkoituksella pitänyt kohteiden taustojen avaamisen yleisluonteisena ja käyttänyt lähteinä lähinnä medialähteitä. Rakennukset ovat tutkimuksessani keskustelun välineenä, eivät tutkimuksen kohteena. Neljännessä luvussa käyn läpi haastattelututkimuksessa tehdyt menetelmälliset valinnat. Viides luku sisältää haastatteluaineiston analyysin. Kuudennessa luvussa pohdin ja arvioin tutkimusta kokonaisuutena.

’Ahonen et al., 1994: 115.

1.5

Tutkijapositio

Lähtökohdiltaan tutkimukseni edustaa monitahoisesti kytkeytynyttä sisäpiiritutkimusta.¹ Tutkimuksen tilaaja on alan sisäinen, arkkitehtitoimistojen edunvalvojana toimiva taho. Ala on Suomessa pieni ja kollegiaalinen, mikä lisää latautuneisuutta arkkitehtien työtä välillisesti sivuvaavaan tutkimusaiheeseen. Olen itse kyseiseen ammattikuntaan sitoutunut: olen opiskellut ja tehnyt alan töitä Suomessa. Aiheen tutkijana olen siis kaikkea muuta kuin riippumaton ulkopuolinen tarkkailija. Olen pyrkinyt tutkimuksessa tehtyjen valintojen läpinäkyvyyteen, joka näytetään työssä menetelmien kuvaamisen painottumisena.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta keskeistä on erotella tutkijan omat käsitykset tutkittavista käsityksistä. Käsitykset, joita tutkin, ovat itselläni hyvin syvälle juurtuneita — olen rakentanut arkkitehtuuriin liittyviä ajatuskonstruktioita kuuden opiskelu- ja työelämävuoden ajan. Lisäksi suhteeni keskustelun kohteena oleviin rakennuksiin on toisistaan poikkeava: osa rakennuksista on minulle henkilökohtaisesti läheisiä, osa neutraalin etäisiä. Osassa olen viettänyt satoja tunteja aikaa, osassa en ole koskaan vierailut. Käsitykseni arkkitehtuurista ovat koulutuksen muovaamia. On vaarana, että pidän käsityksiäni oikeina ja arvotan tutkittavia käsityksiä niiden valossa. Olen tästä syystä avannut ja reflektoinut osittain myös omia käsityksiäni aineiston analyysissä.

¹Juvonen, 2017: 730-752.

1.6

Peruskäsitteet

Monimerkityksellinen arvo

Sanalla arvo viitattiin alunperin suomalais-ugrilaisissa kielissä hintaan. 1800-luvulla sanalle kehittyi rinnakkainen merkitys. Arvoiksi ryhdyttiin kutsumaan asioita, joita yksilö tai yhteiskunta pitää tärkeinä tai tavoiteltavina.¹ Arkikeskusteluissa sanan molemmat merkitykset ovat edelleen läsnä. Keskustelijoiden taustoista ja kontekstista riippuen arvo saatetaan käsittää puhtaasti rahallisena. Toisessa merkityksessään, tavoiteltavana asiana, sanan sisällön abstraktiudessa esiintyy laajaa variaatiota. Suomalaisen yhteiskunnan arvoina saatetaan puhua käsitteellisistä teemoista, esimerkiksi tasa-arvosta ja vapaudesta. Yksilön arvoista puhuttaessa voidaan kuitenkin toisinaan viitata myös konkreettisiin asioihin, kuten perheeseen tai menestyksekäaseen uraan.

Arvon monimerkityksellisyys on havaittavissa myös, kun tarkastellaan arvon käsitteellistämistä eri aloilla. Yhteiskuntatieteet määrittelevät arvon yleisesti ihmisen toimintaa ja valintoja ohjaavana päämääränä.² Määritelmä ei ota kantaa itse arvon olemukseen: luonnon monimuotoisuus voi olla arvo siinä missä hieno autokin. Tästä poiketen filosofiassa voidaan määrittää arvo objektiiviseksi, muuttumattomaksi ja ikuiseksi – joksikin arkitodellisuutemme ulkopuolella sijaitsevaksi. Määritelmässä arvo on jotain, joka on riippumatonta siitä, miten se koetaan tai koetaanko sitä ylipäätään.³ Filosofinen määritelmä siis erottelee toisistaan arvon ja arvostuksen, kun taas yhteiskuntatieteellisessä määritelmässä arvo ja arvostus sulautuvat

yhteen. Taloustieteissä arvo määritellään yleisesti tehtyjen uhrausten ja saatujen hyötyjen välisenä suhteena. Poikkeavaa edellisiin määritelmiin rinnastettuna on arvon syntyminen: taloustieteissä arvon olemassaolo on subjektiivisesta toiminnasta riippuvaista — arvo syntyy aina arvion myötä. Uhrausten ja hyötyjen määrittely vaihtelee, tyyppillisesti niitä mitataan kuitenkin rahassa.⁴

Rakennetun arkkitehtuurin toimikenttä sijoittuu useiden eri alojen polttopisteeseen. Yhteiskunnallisen, filosofisen ja taloudellisen keskustelun sekä kunkin alan arvon käsitteellistämisen voi nähdä rakennetulle arkkitehtuurille yhtä relevanttina.

Monitulkintainen arkkitehtuuri

Kielitoimiston sanakirja määrittelee arkkitehtuurin rakennustaiteeksi tai -taidoksi.⁵ Erityisesti arkkitehtien keskuudessa arkkitehtuurin määrittelyä rakennustaiteeksi voidaan pitää yksinkertaistavana, arkkitehtuurin olemusta supistavana.⁶

Mitä arkkitehtuuri on? Aulis Blomstedtin, Teknillisen korkeakoulun arkkitehtuurin professorin vuosina 1958–1972, kerrotaan kysyneen tätä opiskelijoiltaan ja hiljaisuuden luentosaliin laskeuduttua todenneen: *“Älkää olko liian huolestuneita, en minäkään tiedä.”*⁷

Arkkitehtuurin sanoilla tavoittaminen on tehtävä, jonka äärelle on yhä uudelleen ja uudelleen pysähdytty. Esa Piironen on koonnut vuosikymmenien aikana keräämiään arkkitehtien ja filosofien arkkitehtuuriaforismeja kirjaksi *Arkkitehtuurista, On Architecture*. Kattavimman arkkitehtuurimääritelmän kirjassa tarjoilee Hans Hollein: *“Kaikki on arkkitehtuuria.”*⁸

Timo Penttilä kuvaa kirjassaan *Oikeat ja väärät arkkitehdit, 2000 vuotta arkkitehtuurin teoriaa* oman aikakautensa suurimpien arkkitehtien⁹ ajattelun sisältävän käsityksen *“itsenäisestä arkkitehtuurista”*. Penttilä pukee kyseisenlaisen arkkitehtuurin sanoiksi seuraavasti: *“Sillä ei ole läsnäoloa. Se istuu “siellä”. Se odottaa “uhria”. Sen voi tavoittaa vain vaikenemalla.”*¹⁰ Arkkitehtien arkkitehtuurin syvintä olemusta tavoittelevassa selittämisessä arkkitehtuuri on kaiken alku: *“...kaikkien merkitysten merkityksetön tausta, eräänlainen hypokeimenon (perusta), mutta sellaisena se on myös kaikkien merkitysten alkuperä.”*¹¹

Reima Pietilä asettaa arkkitehtuurin samankaltaiseen, itsenäiseen ja riippumattomaan asemaan *Käsite-kuva-oivallus*-kirjan alkusanoissa: *“Ei oleteta mitään määräperusteita - ei tiedon alkuvakiointeja. Tietopiiri on avomuotoinen - vapaasti liikuttava avaruus (...) arkkitehtuuri on (McLuhanmaisittain) vain eräs galaksi.”*¹²

“...arkkitehtuuri on (McLuhanmaisittain) vain eräs galaksi”

Sanoilla on ennakkoluulottomaan ajatteluun kannustava rooli: ne toimivat johdantona kirjan sisältämille arkkitehtuuriopetuksessa käytetyille

harjoitustehtäville. Uudelleen määrittely ja uudelleen ajattelu eli keksiminen on luovuuden perusta. Penttilä kuvaakin arkkitehtuurin olemuksen kysymistä arkkitehtina toimimisen välttämättömyytenä.¹³

Yhteentörmäyksiä tuntuu syntyvän, kun arkkitehtuurin filosofinen selittäminen sekoittuu rakennetun arkkitehtuurin keskustelukenttään, jossa on aina väistämättä yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Pietilän arkkitehtuuriselittämistä kritisoitiin Pietilän suunnittelua esitelleen Rakennustaiteen museon *Tilatarha*-näyttelyn arvion yhteydessä vuonna 1971. Taidehistorian ja -teorian professori Sixten Ringbom esitti näyttelyn arvioissaan näkemyksen, jonka mukaan arkkitehtuurista keskustelua koskevat eri pelisäännöt kuin kirjallisuudesta tai taiteesta keskustelua. Ringbom peräänkuulutti erityisesti arkkitehtuuria koskevan kielen tiedotusvälineellistä roolia. Pietilän luova sanailu tuli tarkastelluksi rakennetun arkkitehtuurin vaikutuksia vasten, johon peilattuna arkkitehdin suunnittelumetodillinen kielipeli vaikutti Ringbomista päättömältä: *”Samaan aikaan kuin puita kaatuu Ateneumin vieressä (...) kunnanelimissä keplotellaan ilmoille uusia kaupungintalonentisöintejä (...) istuu arkkitehtuurioreetikko ‘kielitulassaan’ joikuen: erie-eriö-erimä-eriymä-eriöitymä-eriöstö...”*¹⁴

Arkkitehtuurin filosofiselle pohdinnalle kuittaillaan myös Arne Nevanlinnan ja Anja Kervanto-Nevanlinnan vuonna 2001 ilmestyneessä kirjassa *Fasadin henki, eli arkkitehtuurisanastoja ujoille*. Ammattikunnan ulkopuolisille arkkitehtuurikentällä navigointiin tarkoitettussa sanakirjassa arkkitehtuurin määritelmä kuuluu seuraavasti: *“Järkevät ihmiset eivät tuhlaa aikaansa*

pohtimalla mitä arkkitehtuuri oikeastaan on. Vähemmän järkevät, joista suurin osa on arkkitehteja ja loput filosofeja, kiistelevät aiheesta silloin tällöin kaljatuopin ääressä.”¹⁵

Yhteiskunnallisessa keskustelukehyksessä arkkitehtuurin ymmärrettävä sanallistaminen nousee tärkeäksi. Näin tapahtuu etenkin silloin, kun sellaista rakennettua arkkitehtuuria, joka ei ole pelkästään arkkitehtien käsissä, halutaan ajaa johonkin suuntaan. Pietilä tuskailee ongelman äärellä jo vuoden 1974 Arkkitehti-lehdessä: “Arkkitehtien itsensä ja ennen kaikkea tiedotusvälineiden on muututtava myönteisemmiksi suhteessaan rakentamisen kulttuurisiin arvoihin. Mutta miten saadaan poliittisella kielellä kerrotuksi, mitä arkkitehtuuri on?”¹⁶

Suomen arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa arkkitehtuurin määritelmässä nojaututaan Vitruviuksen kolmijakoon vuodelta 25 eaa.: *venustas, firmitas, utilitas*; kauneus, kestävyys, käyttökelpoisuus.¹⁷ Määritelmän vakiintuneisuudesta ja toisaalta helposta lähestyttävyydestä kieli, että varsinaisen arkkitehtuurin määrittelyn ohella sanat ovat kelvanneet myös ohjelman avauslauseeksi silloisen pääministerin, Paavo Lipponen, lausumina: “Käyttökelpoista, kestävä, kaunista. Näistä arvoista arkkitehtuuri luo kulttuuria.”¹⁸

Vitruviuksen kolmijaon esteettisellä määreellä voidaan rakennettua ympäristöä jaotella arkkitehtuuriin ja ei-arkkitehtuuriin. Kyseinen arkkitehtuurin toteutumisen ehto on läsnä Nikolaus Pevsnerin *Euroopan arkkitehtuurin historia* -kirjan tunnetussa sitaatissa: “Polkupyörävaaja on rakennus, Lincolnin tuomiokirkko arkkitehtuuria. Lähes kaikkea, mikä sulkee sisäänsä kyllin tilaa ihmisolennon tulla siihen, voi pitää rakennuksena; termi arkkitehtuuri soveltuu vain rakennuksiin, jotka on suunniteltu esteettisyyttä silmälläpitäen.”¹⁹

Kyseiset arkkitehtuurin täyttymisen ehdot jättävät toki tulokinnan varaa. Arkkitehtuuri -käsitteen häilyväisyyteen uransa aikana tuskastunut Tapani Eskola väitteli eläköidyttyään kyseisestä käsitteestä. Eskolan väitöskirja *Arkkitehtuuri käsitteenä, arkkitehtonis-filosofinen tutkimus rakennuksesta modernissa* pyrkii sovelletun käsitehistoriallisen tarkastelutavan, järjestelmäajattelun ja analyyttisen filosofian metodein löytämään rakennusobjektille tieteellisesti pitävän arkkitehtuurin määritelmän.²⁰ Eskola tiivistää arkkitehtuurin täyttymisen ehdot rakennusobjektille väitöskirjan loppuun seuraavaan stipulatiiv-

Jos rakennus on kokonaisuutena arkkitehtuuria, onko kaikki rakennuksessa oleva arkkitehtuuria, vai voiko siinä olla kohtia, jotka eivät ole arkkitehtuuria?

viseen eli olemassa olevaa määritelmää täsmentävään määritelmään: *“Rakennusta pidetään arkkitehtuurina silloin, kun se on käyttövälineenä tarkoituksenmukainen ja toimii samalla rakennustaideteoksena.”*²¹

Käsitteellisesti tarkasteltuna arkkitehtuuri kuuluu logiikan kannalta predikaattien luokkaan, eli se ilmaisee minkälaisia ominaisuuksia jollakin objektilla on. Arkkitehtuuri on siis käsite esimerkiksi rakennuksen ominaisuuksien yhdistelmälle. Kyseisiä ominaisuuksia voidaan nimetä, mutta itse ominaisuuksien sisältöjä ei voida eksaktisti määritellä. Käsitteenä arkkitehtuuri on siis avoin. Vaikka ominaisuuksista, jotka objektin tulee täyttää ollakseen arkkitehtuuria päästäisiin yhteisymmärrykseen, voidaan ominaisuuksien sisällöstä käydä loputonta diskurssia. Tyypillistä on, että arkkitehtiyhteisö pyrkii aika ajoin “korjaamaan” ominaisuuden sisällöllistä merkitystä määrittelemällä uudelleen esimerkiksi oman aikakautensa kauneuden.²²

Muitakin epämääräisyyksiä käsitteellistäminen jättää. Käsite koskettaa rakennusobjektia, sen kokonaista entiteettiä. Keskustelua rakennuksista käydään kuitenkin usein osa-alue kerrallaan. Keskustelu invaliuskojen toiminnallisuudesta on erillään keskustelusta luonnonvalon luomasta tunnelmasta tilassa. Jos rakennus on kokonaisuutena arkkitehtuuria, onko kaikki rakennuksessa oleva arkkitehtuuria, vai voiko siinä olla kohtia, jotka eivät ole arkkitehtuuria?

Arkkitehtuurin käsitteellistäminen ei koskaan tunnu tavoittavan kaikkea. Fyysisen realiteetin ulkopuolella sijaitsevan arkkitehtuurin syvemmän olemuksen tavoittelu näyttäytyy arkkitehtien puheessa rakennusten elollistamisena. Esa Laaksonen

muistelee omalla arkkitehdin polullaan käänteen tekevänä hetkenä Juhani Pallasmaan luentoa vuoden 1977 arkkitehtiopiskelijapäivillä. Ensimmäisen vuoden arkkitehtiopiskelijalle pysäyttävää oli Pallasmaan vertaus ovenkahvasta rakennuksen kädenpuristuksena. Laaksonen kuvailee oivaltaneensa vertauksen myötä rakennuksen saavan myös sielun ja keskittyneensä sen tavoittamiseen läpi uransa.²³ Vuosikymmeniä myöhemmin, vuonna 2015 tehdyssä haastattelussa Pallasmaa on yhä samojen teemojen äärellä. Pallasmaa esittää huolensa inhimillisten arvojen pohtimisen vähyydestä tämän hetken arkkitehtuurikeskustelussa. Pallasmaan puheessa rakennukset saavat ihmismäisiä persoonanpiirteitä ja niillä on kyky antaa ja ottaa syvimmällä ihmisyyden tasolla: *“Talot ovat tässä suhteessa hyvin erilaisia: on sellaisia taloja, jotka ovat töykeitä ja röyhkeitä ja vievät ihmisarvon ja toisaalta sellaisia, jotka saavat käyttäjänsä kokemaan itsensä paremmaksi ja solidaarisemmaksi.”*²⁴

Arkkitehtuurin merkitys sovitaan aina uudelleen. Määrittelyn avoimuudesta seuraa, että lauseen *“Arkkitehtuuri on...”* täydennys on aina aikakautensa heijastuma ja se on sitä kulloinkin täydentävän tahon intressien mukaiseen suuntaan vietävissä.

¹ Helkama, 2015: 8.

² Ibid.

³ Erityisesti arvo-objektivismi: Tieteentermipankki, 2018a.

Tarkemmin avattuna esim.: Purjo, 2014: 38-40.

⁴ Tieteen termipankki, 2018b.

⁵ Kotimaisten kielten keskus, 2018.

⁶ Eskola, 2005: 18.

⁷ Käännetty sitaatista: *“Don’t be too concerned, I don’t know either”*.
Lähde: Gullichsen, 2006: 13.

⁸ Piironen, Tuovinen, Silver, 2006: 22.

⁹ Penttilä käyttää esimerkkeinä seuraavia arkkitehteja: Hegel, Kahn, Mies van der Rohe ja Le Corbusier

¹⁰ Penttilä, 2013: 176.

¹¹ Ibid.

¹² Pietilä, 1975: 1.

¹³ Penttilä, 2013: 215.

¹⁴ Passinmäki, 2007: 59-60.

¹⁵ Kervanto Nevanlinna & Nevanlinna, 2001: 21.

¹⁶ Pietilä 1974: 30-31.

¹⁷ Korpelainen, 1999: 5.

¹⁸ Lipponen, 1999. Teoksessa: Korpelainen, 1999: 1.

¹⁹ Pevsner, 1963: 11.

²⁰ Eskola, 2005: 9.

²¹ Ibid: 185.

²² Ibid.

²³ Laaksonen, 2006: 143-144.

²⁴ Passinmäki, 2015: 45.

2.

**Lähestymistapoja
arkkitehtuurin
arvoon**

**”Arvot ovat
tahdon asia,
niitä luodaan,
kysymys on aina
valinnasta.”**

-Maire Mattinen¹

2.1

Arvon määrittymistä diskursseissa

Arkkitehtuuria koskevia ilmiöitä pyritään selittämään arkkitehtuurin teoriassa, joka on yksinkertaistaen arkkitehtuuria koskevia ajatuksia ja näkemyksiä sanoiksi puettuna. Arkkitehtuurin teoria ei ole perusolemukseltaan pysyvää tai kaiken kattavaa, vaan ajassa elävää keskustelua.² Arkkitehtuurin teorialle, kuten kaikelle keskustelukulttuurille, on luonteenomaista inspiroitua ja saada vaikutteita ympäristöstään —painottaa, omaksua ja soveltaa muiden alojen sisältöjä aikakausittain. Tästä seuraa, ettei arvon käsitteeseen arkkitehtuurin teoriassa kiinnity yhteen, esimerkiksi taloustieteelliseen määritelmään, vaan määritelmän painopiste liukuu ajassa.

Suora keskustelu arkkitehtuurin arvosta tyypistyy helposti arvon tekniseksi tyypittelyksi kiinnittymättä yhteiskunnalliseen tai kulttuuriseen kehykseen. Arkkitehtuurin arvon ollessa vahvasti aika- ja kulttuurisidonnaista kehyksen uupuminen kadottaa sanoilta merkityksen. Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen esimerkkejä arkkitehtuurikeskusteluista, joissa arvo määrittyy keskustelun ympärillä tai lähes piilossa, keskustelun sivutuotteenä. Rakennusten suojelua koskeva keskustelu ja talouteen kytkeytyvä keskustelu tarjoavat tarkasteluun otolliset kehykset. Päätös siitä, mikä on suojelun arvoista, ilmentää aina oman aikansa arkkitehtuurin arvon käsitystä. Rakennettua arkkitehtuuria ei synny ilman rahoitusta. Talouden ja arkkitehtuurin keskenäistä suhdetta ollaan kuitenkin muotoiltu eri aikakausina eri tavoin. Arkkitehtuurin arvoa ei sanoiteta talouteen kytkeytyvässä keskustelussa suoraan, mutta keskustelijoiden positioissa arkkitehtuuria suhteessa talouteen arvo määrittyy implisiittisesti.

Suojeluvallintoina

Antiikin aikana ja keskiajalla suojeluinto kohdistui tarkoituksellisiin muistomerkkeihin, joihin oli jo rakentamisaikana sisällytetty erityistä, esimerkiksi uskonnollista symboliarvoa. Rakennussuojelun katsotaan alkaneen renessanssin aikana, jolloin suojeltavaksi valittiin antiikin rakennuksia, joiden koettiin edustavan ikuista kauneutta. Rakennuksissa nähtiin tällöin ensimmäistä kertaa taidearvoa.³

1800-luvulle siirryttäessä rakennusten suojelusta ryhdyttiin käymään kriittistä keskustelua englantilaisen James Wyattin epäonnistuneina pidettyjen restaurointien kirvoittamana.⁴ Keskustelu kehittyi restaurointiteorioiksi, jotka heijastavat erilaisia arvokäsityksiä. Aikakauden vaikutusvaltaisain restaurointiarkkitehti, ranskalainen Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc, näki arvokkaana erityisesti rakennuksen arkkitehtonisen tyylin. Hän keskittyi rakennukseen kokonaisuutena ja pyrki palauttamaan kohteen kadotettuun, oletettuun ideaaliasuunsa voimakkaillakin rekonstruointitoimenpiteillä.⁵ Tyyllilliseen puhtauteen pyrkinyt suuntaus muodostui eurooppalaisessa restaurointiajattelussa vallitsevaksi.⁶

Romantiikan pioneeriksi kutsuttu englantilainen kirjailija John Ruskin kritisoi suuntausta vuonna 1849 julkaistussa kirjassaan *The Seven Lamps of Architecture*.⁷ Ruskinin mielestä rakennusten arvo perustui niiden historiaa dokumentoivaan ja tallentavaan luonteeseen. Ruskinin ajattelun pohjalta muotoutunut romanttinen restaurointisuuntaus painotti kohteen historiallista kerroksisuutta ottamatta kantaa kokonaisuuden estetiikkaan. Modernin ajan suojelukäsitys perustuu italialaisen arkkitehtuurin professorin Camillo Boiton 1880-luvulla kehittämään näkemykseen, jonka mukaan rakennuksen arvoiksi katsotaan sen autenttiset historialliset ja taiteelliset arvot. Boiton periaatteet heijastuivat vuoden 1931 Ateenan julistukseen, joka muotoiltiin ensimmäisen kansainvälisen arkkitehtuurin suojelua käsittelevän kokouksen tuloksena.¹⁰

Ateenan julistuksen restaurointikäsite on käsitteenä vielä hyvin lähellä rekonstruktiota.¹¹ Autenttisuus arvona nousee keskiöön myöhemmin, vuoden 1964 Venetsian julistuksessa, jota pidetään merkittävimpänä rakennusten restaurointia oh-

janneena kansainvälisenä julistuksena.¹² Julistus on muotoiltu eurooppalaisten monumenttien suojelua koskevan keskustelun pohjalta. Monumenttikeskeinen arkkitehtuurikäsitys näkyy suoraan arvoissa, jotka julistuksella halutaan turvata. Julistus keskittyy kohteen

fyysiseen todellisuuteen ja sen arvokäsitystä on kritisoitu eurosentriseksi: estetiikkaan sekä historialliseen jatkuvuuteen ja materiaaliseen arvoon keskittyväksi.¹³ Australian Burran julistus vuodelta

1979 oli ensimmäinen maakohtainen julistus, jonka keskiössä olivat materiaan sitomattomat arvot. Materiaan vaalimisen ja menneisyyden taiteellisten saavutusten sijaan julistus on pyrkinyt turvaamaan kohteen kulttuurillista jatkuvuutta ja sosiaalisia arvoja. Julistuksessa esimerkiksi sana 'monumentti' on korvattu sanalla 'paikka'.¹⁴

Myös Suomessa suojelun piiriin otetut asiat ovat monimuotoistuneet rakennussuojelun tutkimuskentän laajentumisen vuoksi. Tutkimus painottui 1960-luvulla arkkitehtuurihistoriaan, rakennusinventointiin ja restaurointiin, mikä heijastui siihen, mitä haluttiin säilyttää: rakennuksen kokonaisuusmuoto ja julkisivu. Tänä päivänä tutkimuksen tarkastelukulma on laajentunut kattamaan esimerkiksi kansanrakentamisen ja kaupunkimaiseman.¹⁵ Samalla suojelun piiriin on otettu yksittäisten arvokennusten ohella yhä pienempiä rakennusosia ja toisaalta yhä laajempia kokonaisuuksia. Kattomaiset ja sisätilat ovat esimerkkejä osa-alueista, joissa nykyisin tunnustetaan arvoja. Tämän vuosikymmenen tuoretta arvokäsitystä edustaa esimerkiksi betonielementtilähiö Pihlajamäen suojelukaava, joka pohjautuu muun muassa alueen suurmaisemanäkemykseen. Katja Salastie rinnastaa rakennussuojelun muuttuvat arvot ymmärryksen syventymiseen.¹⁶ Kehitystä voisi kuvailla myös tutkimuksen kautta tapahtuneena arkkitehtuurikäsitteen laajentumisena, jonka seuraksena arvokäsitys on monimuotoistunut ja toisaalta arvon havaitseminen on siirtynyt rakennuksista yhä laajempiin kokonaisuuksiin tai rakennuksen osa-alueisiin.

Venetsian julistus keskittyy kohteen fyysiseen todellisuuteen ja sen arvokäsitystä on kritisoitu eurosentriseksi.

Rakennuksen ikä arvona painottuukin erityisesti länsimaisessa rakennussuojelukeskustelussa.

Nykyinen, vuonna 2010 voimaan tullut laki rakennusperinnön suojelemisesta määrittää suojelun edellytyksiksi kohteen harvinaisuuden tai ainutlaatuisuuden, tyyppillisyyden, alueen tai aikakauden edustavuuden, alkuperäisyyden, historiallisen tapahtuman tai ilmiön todistusvoimaisuuden sekä kerroksisuuden.¹⁷ Laista tulkittuna arkkitehtuurin arvoa on arkkitehtuurin kyky kuvata fyysisen olomuotonsa välityksellä immateriaalisia asioita: tietyn aikakauden tapoja, tarinoita, ihanteita ja osaa- mista, yhteiskunnallisia symbolimerkityksiä ja ajan kulumista.¹⁸ Henrik Liliuksen mukaan kyseinen kyky on arvokas, sillä siinä on kyse ihmiselle lajityypillisen käytöksen turvaamisesta. Lilius perustelee tätä lineaarisella aikakäsityksellä: mennyt, nykyhetki ja tuleva hahmottuvat meille erillisinä käsitteellisinä kokonaisuuksina. Tästä seuraa, että hahmotamme itsemme historiallisten tapahtumasarjojen osana, eli ymmärrämme itseämme suhteessa tietoon menneestä. Rakennettu ympäristö on keskeisessä roolissa välittämässä meille tätä tietoa. Liliuksen mukaan rakennetun ympäristön arvossa on siis pohjimmiltaan kyse ihmisenä olemisen toteutumisesta.¹⁹

Aikakäsitys on kuitenkin vahvasti kulttuuri- ja uskontosi- donnainen. Esimerkiksi Australian aboriginaalien käsityksessä menneisyys ja tulevaisuus eivät ole takana ja edessä, vaan ne sisältyvät Uniajan myötä nykyhetkeen — historia on yhtä paljon nykyisyyttä kuin se on menneisyyttä.²⁰ Rakennuksen ikä arvona painottuukin erityisesti länsimaisessa rakennussuojelukeskuste- lussa. Tyyppillisesti rakennusperinnön arvostus kasvaa iän myötä ja edellisten sukupolvien rakennuskannan suojelua kohtaan ollaan kriittisiä, tai siihen suhtaudutaan jopa halveksuen. Suo- messa ikäarvo on myös yksittäinen lain voimalla turvattu arvo: se on suojelun peruste muinaismuistolaissa. Maire Mattinen ku- vaakin rakennuksen ikää *”historiallisen arvon automaattina”*.²¹ Ikäarvo on sidoksissa länsimaista aikakäsitystä dominoivaan li- neaariseen aikakäsitykseen, toisaalta se linkittyy myös länsimai- seen tapaan jäsentää tietoa. Ikä on suure, joka on mitattavissa.

Suhteessa talouteen

Janne Pihlajaniemi tarkastelee väitöskirjansa laajennetussa johdannossa kansainvälisten ja suomalaisten arkkitehtien kirjoituksissa esiintyviä erilaisia suhtautumisia talouteen. Pihlajaniemi jakaa tekstit viimeisen sadan vuoden ajalta kolmeen suuntaukseen: *tehokkuuden ihanteeseen, talouskriittisyyteen* ja pyrkimykseen *kohti kokonaistaloudellisuutta*, huomauttaen kuitenkin suuntausten *“eläneen ja elävän yhä rinnakkaisina, päällekkäisinä ja osin sekoittuneinakin”*.²²

1900-luvun alkuvuosikymmeninä pinnalla olleen *tehokkuuden ihanteen* -teksteissä arkkitehtuurin arvo syntyi pitkälti taloudellisesti tehokkaista suunnittelu- ja rakentamisratkaisuisista. Kustannuksina nähtiin rakentamisen rahalliset kustannukset ja rahallisten hyötyjen tulkittiin kertyvän kansantaloudelle. Arkkitehtuurin arvo muotoutui siis hyvin suoraan taloustieteellisen määritelmän mukaan: kustannusten ja hyötyjen välisenä suhteena. Talouden kielelle käännetty argumentti suunnitteluratkaisujen perusteluina toimivat keinona ajaa arkkitehtuuria tyylillisesti haluttuun suuntaan. *Tehokkuuden ihanteen* -tekstit rakensivatkin osaltaan funktionalismin ideologista perustaa.²³

Tätä ihannetta alettiin kritisoida kansainvälisissä kirjoituksissa jo 1930-luvulla. Funktionalismi sai kuitenkin yleisesti Suomessa hyvin vahvan jalansijan, jonka jälkikaikuna *tehokkuuden ihanne* oli Suomessa pitkään läsnä. Elementtirakennusten nousua alkoi suomalainen arkkitehtikunta kokea, ettei kansantalous hyötynytäkään, vaan yksityiset tahot nettosivat rahalliset voitot. Pettymys synnytti tehokkuuden ihanteelle vastaisia näkemyksiä, joita Pihlajaniemi nimittää *talouskriittisyydeksi*. Suuntaus yleistyi Suomessa 1960-luvulta 1990-luvulle. Kirjoituksissa arkkitehtuurin arvon ei nähty alistuvan talouden mittarein arviotavaksi ja arkkitehtuurin kytkös talouteen pyrittiin kokonaan purkamaan. Suuntausta Suomessa rakensivat erityisesti Juhani Pallasmaan kirjoitukset.²⁴

Kun irrottauduttiin taloudesta, oli arkkitehtuurin arvon perustelemiseksi löydettävä uudenlaisia tapoja. Talouskriittisyyden teksteissä arkkitehtuuri pyrittiin määrittelemään ennen kaikkea rakennustaiteeksi. Taloudesta sanouduttiin irti korostamalla, ettei taiteen tehtävänä ollut tuottaa yhteiskunnalle rahallista

...puhe kauneudesta muutti muotoaan.

hyötyä. Myös puhe kauneudesta muutti muotoaan. Tehokkuuden ihanteen teksteissä kauneus oli syntynyt taloudellisen tehokkuuden seurauksena, kun taas talouskriittisissä teksteissä kauneuteen saatettiin viitata “ikuisena arvona”.²⁵ Lausahduk-

sen voi nähdä viittauksena filosofisesti määriteltyyn arvoon: arvo on pysyvää, objektiivista, ihmisen toiminnasta riippumatonta. Korostamalla kauneuden filosofista arvo-olemusta ja näkemällä kauneus erottamattomana osana arkkitehtuuria, tehtiin arkkitehtuurista

jotain arkitodellisuuttamme ylevämpää. Arkkitehtuurin ei näin tarvinnut hyödyttää ketään, arkkitehtuurissa oli itseisarvoa.

2000-luvun taitteessa arkkitehtuurin arvosta ryhdyttiin jälleen keskustelemaan talouteen kytketysti. Pihlajaniemi kokoaa 2000-luvun tekstejä *kohti kokonaistaloudellisuutta* -nimikkeen alle. Pihlajaniemi piirtää kuvaa asenneilmapiirin muutoksesta tuolloin kansainvälisesti vaikutusvaltaisten arkkitehtien, Rem Koolhaasin, Patrik Schumacherin ja Bjarke Ingel-sin julkaisuilla.²⁶ Kyseisiä arkkitehteja yhdistää irrottautuminen markkinataloutta etäältä paheksuvan arkkitehdin roolista ja siirtyminen siihen aktiivisesti osaa ottavaksi, tai näkökulmasta riippuen sitä kosiskelevaksi.²⁷

Vahvasti talouteen kytkeytyvä arkkitehtuurin arvon käsittely on näkyvissä myös 2000-luvun alun Iso-Britannian institutionaalisissa arkkitehtuurijulkaisuissa.²⁸ RIBA Future Studies, jonka tarkoituksena oli synnyttää väittelyä ajankoh-taisista ja tulevaisuuden kannalta merkittävistä aiheista, tuotti vuonna 2000 *The Value of Architecture* -titteliä kantavan tutkimusesseen. Julkaisun esipuhe julistaa kiireellisimmin käsittelyä vaativaksi aiheeksi arkkitehtuurin arvon tarkasteltuna näkökul-masta: “hyvä suunnittelu on taloudellisesti järkevää”. Polttava tarve osallistua uskottavasti talouskeskusteluun näkyy julkaisun kirjoittajavalinnassa: arkkitehdin sijaan arkkitehtuurin arvosta kirjoittaa kustannuslaskija.²⁹

Kokonaistaloudellisuuden ajan tekstit lähestyvät arkki-tehtuurin ja talouden suhdetta tehokkuuden ihanteen tekstejä moniulotteisemmin. Tehokkuuden ihanteessa katse tarkentui lähinnä rakentamisen kustannuksiin ja hyötyjä tarkasteltiin vaikutuksina kansantalouteen. Kokonaistaloudellisessa lähesty-

mistavassa laajennetaan hyötyjen ja kustannusten tarkastelun ajallista kehystä. Lisäksi otetaan huomioon hyötyjen pirstaloituminen useille eri osapuolille.³⁰

Teksteissä taloustieteen termi *taloudelliset ulkoisvaikutukset* valjastetaan arkkitehtuurin arvon perusteluun. Tällöin voidaan argumentoida, että arkkitehtuurilla saavutetaan rahallista hyötyä, mutta hyödyn saajana ei välttämättä ole rahallisten kustannusten maksaja (usein rakennuksen tilaaja), vaan hyöty voi ulkoistua taloudellisina vaikutuksina myös kolmannelle osapuolelle, esimerkiksi käyttäjälle tai yhteiskunnalle. Ajattelutavassa koulurakennuksen arvon voi argumentoida rakentuvan siitä, kuinka rakennus vaikuttaa positiivisesti koululaisten oppimistuloksiin, jotka vuosikymmenien saatossa muuntuvat rahalliseksi arvoksi vaikkapa teknologisina innovaatioina. Kustannuksista vastaa rakennuksen tilaaja, mutta kenelle arvo kertyy ja milloin ja kuinka paljon sitä kertyy, on vaikeasti määriteltävissä.

Pihlajaniemen väitöskirjan empiirinen osuus tuottaa todistusaineistoa, joka toimii arvon perusteluina *kohti kokonaistaloudellisuutta* -suuntauksen mukaisessa keskustelussa. Tutkimuksessaan Pihlajaniemi todentaa arkkitehtonisen laadun olevan yhteydessä asuntojen rahassa mitattavan arvon nousuun. Lisäksi tutkimuksessa osoitetaan asunnosta arkkitehtuurikohteeseen avautuvan suoran näkymän näkyvän 4-7 prosentin nousuna asunnon hinnassa.³¹ Käytetty tutkimusmenetelmä, hedonistinen regressiomallinnus, vaatii toimiakseen määrättyt lähtöasetelmat. Asuntojen hintatiedot ovat yksiselitteinen indikaattori rahallisesta arvosta. Lisäksi tutkimuksen ajallinen kehys on rajattu. Aineistona on vuosien 1998-2008 välisenä aikana tehdyt asuntokaupat eteläisen Helsingin kantakaupungin alueella. Laaja lähtöaineisto on saatavilla, sillä asuntokauppoja on tilastoitu jo pitkään.

...taloudelliset ulkoisvaikutukset valjastetaan arkkitehtuurin arvon perusteluun.

- ¹ Mattinen, 2014: 151.
- ² Vartola, 2014: 22-23.
- ³ Riegl, A., 1903. Siteerattu: Vuojala, 2014: 133 & Mattinen, 2014: 147.
- ⁴ Chung & Kim, 2010: 25-26.
- ⁵ Mattinen, 2014: 151.
- ⁶ Chung & Kim, 2010: 26.
- ⁷ Niglio, 2013: 5.
- ⁸ Chung & Kim, 2010: 27.
- ⁹ Mattinen, 2014: 151.
- ¹⁰ Chung & Kim, 2010: 27-28.
- ¹¹ Kairamo, 1992.
- ¹² Rakennustaiteenseura, 1986.
- ¹³ Paul, 1982, Miles, 1983 & Brooks, 1992. Siteerattu: Chung & Kim, 2010: 29.
- ¹⁴ Chung & Kim, 2010: 29. & Logan, 2004: 4.
- ¹⁵ Häyrynen, 2014: 83. & Mattinen, 1985: 10.
- ¹⁶ Salastie, 2014: 91-93.
- ¹⁷ Laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010.
- ¹⁸ Vuojala, 2014: 131.
- ¹⁹ Lilius, 2014: 29-31.
- ²⁰ Morphy, 1999: 265.
- ²¹ Mattinen, 2014: 147 & 151.
- ²² Pihlajaniemi, 2014: 27.
- ²³ Ibid. : 29 & 36.
- ²⁴ Pihlajaniemi, 2014: 34, 36, 38-42.
- ²⁵ Ibid.: 30, 41-42.
- ²⁶ Ibid.: 43-48.
- ²⁷ Erityisesti Koolhaasin julkaisuissa arkkitehtuuri näyttäytyy tiukasti globaalin maailman ilmiöihin kytkeytyneenä, ei niistä autonomisena. (Dunham-Jones, 2014) Bjarke Ingelsiä on kuvailtu suveneristi politiikan, isojen rakennuttajien ja sosiaalisen median maailmassa suhaavaksi arkkitehtuurin kentän vastineeksi menestyneestä it-yrittäjästä (Grozdanic). Schumacheria on tituleerattu vapaan markkinatalouden kuninkaaksi ja arkkitehtuurin Trumpiksi: Schumacherin avajaispuheenvuoro vuoden 2016 World Architecture Festivalilla Berliinissä herätti laajaa kohua ja ylitti etusivun uutiskynnyksen Britannian lehdissä ”puhtaana uusliberalistiseksi” kuvaillun retorikan takia. Schumacher puhui muun muassa sosiaalisen asuntotuotannon, kaiken rakentamista koskevan säätelyn lopettamisen sekä kaikkien julkisten tilojen yksityistämisen puolesta. (Hatherley, 2017 & Wainwright, 2016).
- ²⁸ Commission of Architecture and Built Environment, 2001 & RIBA Future Studies, 2000.
- ²⁹ Sitaatit vapaasti käännetty. alkup.: “good design makes economic sense”
 “It is a deliberate choice that this booklet is written by a non-architect”
 Lähde: RIBA Future Studies, 2000.
- ³⁰ Ibid.: 27,43.
- ³¹ Ibid.: 142.

2.2

Rakennusten jälkeisarviointimenetelmä POE

Kansainvälisesti tunnettu, laajasti käytössä oleva menetelmä, joka tarjoaa raamit tutkia, todentaa ja havainnollistaa rakennuksen hyötyjä on POE – *Post Occupancy Evaluation*. Termillä viitataan systemaattisesti toteutettuun rakennuksen käyttöönoton jälkeiseen arviointiin, joka pyritään tekemään rakennuksen käyttäjän näkökulmasta. Menetelmän juuret ulottuvat 1960-luvulle, jolloin kiinnostuttiin yhä enemmän rakennetun ympäristön vaikutuksista ihmisten käyttäytymiseen. Pioneeriteoksina voidaan pitää amerikkalaisen ympäristöpsykologi Robert Sommersin kirjoja, jotka avasivat keskustelun rakennusten terveydellisten ja psykologisten vaikutusten arvioinnista.

Teosten myötä rakennusten arvioinnit yleistyivät vertaisarvioituja akateemisia artikkeleita julkaisevissa amerikkalaisissa ympäristöpsykologian lehdissä. Christopher Alexanderin klassikoksi muodostunut *A Pattern Language* (1977) sijoittuu samaan julkaisujen jatkumoon. Julkaisut innoittivat myöhemmin valtion virastoja ja yliopistojen tutkimusryhmiä kehittämään systemaattisia valmiiden rakennusten arviointimenetelmiä Yhdysvalloissa. Jälkeisarviointia kehitettiin samanaikaisesti myös Iso-Britanniassa ja Skotlannissa. 1980-luvulla *Post Occupancy Evaluation* vakiintui omaksi tieteenhaarakseen ja sen käyttö levisi muun muassa Kanadaan ja Uuteen-Seelantiin.¹

POE esiintyy nykyisin terminä, jonka alla kulkee lukemattomia erilaisia variaatioita arvioinnista.² POE voi kevyimmillään tarkoittaa kymmenen minuutin kävelykierroksen perusteella

muodostettua, havainnointiin pohjautuvaa arviota rakennuksesta. Toisaalta POE voi olla myös monialaisen tutkijatiimin vuoden mittainen tutkimushanke, joka yhdistelee arvioinnissa esimerkiksi etnografisia menetelmiä, käyttäjähaastatteluja ja erilaisia rakennuksen toimintaan liittyviä mittauksia ilmanlaadusta kävijämääriin.

Arkkitehtitoimistojen liiton entinen toiminnanjohtaja Vesa Juola viittasi vuonna 2002 järjestetyssä *European Forum for Architectural Policies* -seminaaripuheessaan POE:n käyttöön. Juolan mukaan Suomessa jälkeisarvioinnin mahdollisuudet on lähes kokonaan sivuutettu ja rakennuksia arvioidaan lähinnä normiperusteisella laadunvalvonnalla. Juola nosti puheessaan esiin, että Suomessa POE:n käyttöönoton tutkiminen on aloitettu.³

Seminaarin jälkeisinä vuosina POE:n käyttö ei kuitenkaan vaikuta vakiintuneen yksittäisiä tutkimushankkeita lukuunottamatta. Vuonna 2010 Aalto-yliopiston rakenne- ja rakennustuotantotekniikan laitokselta julkaistiin POE-taustoitettu tutkimushanke, jonka päärahoittajana toimi TEKES. Lisäksi tutkimusta rahoittivat ja ohjasivat useat suuret rakennusliik-

**Yhteisesti käytetyn
nimittäjän uupuessa
tieto pysyy helposti ala-
kohtaisissa lokeroissaan,
pirstaloituu ja hukkuu.**

keet. Tutkimuksen tuloksena kehitettiin web-pohjainen käyttäjäpalautejärjestelmä, jolla kiinteistönomistajien on mahdollista kerätä ja vertailla käyttäjien tilan kokemiseen liittyvää dataa.⁴ Suomalaisia

arkkitehtuurin alan tutkimuksia, jotka hyödyntäisivät POE:n kansainvälistä viitekehystä, ei vielä vuonna 2018 löydy. Rakennetun ympäristön vaikutuksia tutkitaan, mutta yhteisesti käytetyn nimittäjän uupuessa tieto kuitenkin pysyy helposti alakohtaisissa lokeroissaan, pirstaloituu ja hukkuu.

Yhdysvalloissa POE on saavuttanut tähän päivään mennessä niin vakiintuneen aseman, että *“lähes kaikki suunnittelun parissa työskentelevä, kentältä akatemiaan, käyttävät termiä”*.⁵ Iso-Britanniassa POE:n käytön lisäämiseen arkkitehtuurin alalla on parin viime vuoden aikana panostettu voimakkaasti. POE:n käyttöönoton promoaminen on osa RIBA:n *Research and Innovation Group*:in kahden vuoden strategiaa.⁶ Taustalla on ajatus siitä, että POE:n avulla arkkitehtien olisi mahdollista

demonstroida ja todistaa oman työnsä arvoa. POE on muun muassa luvattu adaptoida osaksi arkkitehtuuriopetusta. Arkkitehtitoimistojen vastuuvakuutukset on selvennetty kattamaan POE:n alainen työ. Arkkitehtitoimistoille POE:n teettämiseen liittyy myös veroetuja. RIBA:n presidentti viittaa POE:en jopa *“alan arvon osoittamisen temppuna”*.⁷

Kun arkkitehtuurin arvoa lähestytään jälkeisarvioiden, käytetään arkkitehtuurin arvon osoittamiseen valmiin rakennuksen tutkimiseen perustuvaa tietoa. Tällöin arkkitehtuurin arvoksi muodostuu se, mitä kulloinkin on tutkittu.

¹ Preiser, Rabinowitz & White, 1988: 3, 8-14.

² Hay, Samuel, Watson & Bradbury, 2017: 1.

³ Juola, 2002: 10.

⁴ Kärnä, Nenonen & Junnonen, 2010.

⁵ Brittin, 2017.

⁶ Hay, et al., 2017: 2.

⁷ Käännetty sitaatista: *“A trick in demonstrating its value.”*

Lähde: RIBA et al., 2016: ii, 4-6.

2.3

Vaihtoarvosta kulttuuriseen arvoon

Iso-Britannian *Commision of Architecture and Built Environment* (CABE) kuuluu 2000-luvun tuotteliaimmin arkkitehtuurin arvosta viestineisiin tahoihin. CABE oli vuosina 1999–2011 toiminut Ison-Britannian arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön komitea. Se oli julkinen, ei-hallinnollinen elin¹, jonka päätehtävänä oli arkkitehtuuriin ja kaupunkisuunnitteluun liittyvä neuvonta. CABE:n asiantuntijapaneelia konsultoititiin yli 3 000 kansallisesti merkittävän rakennushankkeen suunnitelmiin toteutettavuuden ja laadun arvioinnissa.² CABE:n julkaisuja yhdistää pyrkimys paketoita arvo kokonaisvaltaiseen, mutta helposti ymmärrettävään yksinkertaiseen muotoon. Julkaisuihin lukeutuu muun muassa rakennuksen arvon itsearviointikaavakkeen sisältävä rakennetun ympäristön arvokäsikirja *The Value Handbook, Getting the Most from Your Buildings and Spaces*.³

CABE:n ydinmissiona oli paremman ympäristön luominen, mitä kohti se pyrki perustelemalla aktiivisesti viranomaisille sekä julkisille ja yksityisille tilaajille hyvän suunnittelun tuottamaa arvoa.⁴ Isossa-Britanniassa arkkitehtuurin tilaajilla ja yksittäisillä virkamiehillä on Suomeen verrattuna enemmän valtaa ympäristöön. *Town and Country Planning Act 1990* pykälään 106⁵ on sisäänkirjattuna yksityisen rakennuttajan ja virkamiesten välistä ”kaupankäyntiä”. Rakentamisen haittoja voidaan kompensoida julkiselle sektorille maksetuilla bonuksilla. Julkisen rahan ollessa tiukalla saatetaan yksityisestä rakentamisesta saatavilla bonuksilla rahoittaa osittain välttämättömyyksiä kuten kouluja, terveyskeskuksia ja sosiaalista asuntotuotantoa.⁶ Tätä vasten tarkasteltuna tarve perustella hyvän suunnittelun ja rakennetun ympäristön arvoa selkeästi ja ymmärrettävästi näyt-

täytyy ilmeisenä. Tämä näkyy etenkin CABE:n julkaisujen saatesanoissa. Julkaisuista ensimmäinen *The Value of Urban Design* (2001) on toteutettu yhdessä Bartlett Schoolin tutkijaryhmän kanssa, mutta CABE:n puheenjohtaja toteaa julkaisun olevan ”tyhjäänpäiväisen akateemisen harjoituksen” sijaan kompromissiton pyrkimys varmistaa, että arkkitehtuuria ja suunnittelua arvostetaan, jotta ne tulevat kunnollisesti rahoitetuiksi julkisten ja yksityisten tilaajien toimesta.⁷

The Value of Urban Design:ia kuvaillaan esipuheessa ura-uurtavaksi yritykseksi määrittää hyvän rakennetun ympäristön taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen arvo.⁸ Julkaisu tutkii rakennetun ympäristön arvoa kuuden kaupallisen toimistorakennuksen avulla. Arvoa tutkitaan haastatteleamalla rakennusten sijoittajia, tilaajia, rakennuttajia, suunnittelijoita, kaavoitusvirkamiehiä ja käyttäjiä arvon kokemuksesta. Lisäksi laadullisen haastattelututkimuksen tuloksia vertaillaan määrällisiin menestyksiä mittaviin indikaattoreihin.⁹

Vuonna 2006 julkaistussa arvokäsikirjassa arvojaottelua on tarkennettu. Jako on muodostettu rakennettua ympäristöä koskevista eri osapuolista koostuvan tiimin yhteisen työpajatyöskentelyn tuloksena.¹⁰ Rakennuksen arvo jakautuu kehyksessä seuraaviin arvoihin: vaihtoarvo, käyttöarvo, sosiaalinen arvo, kulttuurinen arvo, ympäristöarvo ja imagoarvo.¹¹ Arvokehyksen sisältö on vapaasti suomennettuna ja luettavaan muotoon muokattuna seuraavan sivun kaaviossa.

Samaa arvojaottelua on käytetty myös TEKES:in rahoittamassa vuosina 2011–2014 toteutetussa kiinteistöalan *Knowledge Intensive Space Markets* -tutkimushankkeessa, jonka tavoitteena oli konkretisoida kiinteistön sisäympäristön taloudellista lisäarvoa. Hankkeen tuloksia kiteyttävässä loppuraportissa, *Laadukkaan sisäympäristön lisäarvo: SY-ohjelman WP3:n tutkimusraportti*, todetaan kiinteistö- ja rakennusosalta tänä päivänä vaadittavan holistista lähestymistapaa. Vuokrattavaan pinta-alaan perustuvien liiketoimintamallien nähdään olevan heikkenemässä, tilojen ominaisuuksien ja laadun noustessa tärkeämmäksi. Raportissa sisäympäristön nähdään suurelta osin rakentuvan tilan teknisistä ominaisuuksista: sisäilmasta, lämpöolosuhteista, akustiikasta, valaistuksesta ja hygieniasta. Näiden rinnalla vaikuttavaksi tekijäksi nostetaan esiin fyysinen arkkitehtuuri. Käsitettä ei avata eikä pureta osiin.

<i>Vaihtoarvo</i>	Markkina-arvo, sijoitetun ja oman pääoman tuotto, vuokrattavuus.
<i>Imagoarvo</i>	Myötävaikutukset yrityksen identiteettiin, asemaan, visioon ja maineeseen. Korkeatasoiseen suunnitteluun, innovaatioon, avoimuuteen sitoutumisen havainnollistaminen osana yrityksen brändiä.
<i>Käyttöarvo</i>	Organisatiolliseen tuloksellisuuteen vaikuttaminen. Turvallisesta työympäristöstä seuraavat tuottavuus, kannattavuus, kilpailukyky. Henkilökunnan terveyden, hyvinvoinnin, työtyytyväisyyden, tiimityöskentelyn ja kommunikaation edistäminen. Rekrytoinnin ja työntekijöiden sitouttamisen parantaminen, poissaolojen vähentäminen.
<i>Sosiaalinen arvo</i>	Yhteyksien luominen ihmisten välille. Positiivisen sosiaalisen kanssakäymisen mahdollistaminen ja edistäminen. Sosiaalisen ja asukas-, kaupunkilais- ja kansalaisidentiteetin vahvistaminen, sosiaaliseen inklusioon kannustaminen ja parempaan sosiaaliseen terveyteen, vaurautteen, moraalisiin, hyväntahtoisuuteen, naapurillisuuteen ja turvallisuuteen myötävaikuttaminen. Vandalismin ja rikollisuuden vähentäminen.
<i>Ympäristöarvo</i>	Sukupolvien väliseen tasa-arvoon vaikuttaminen, biodiversiteetin suojeleminen, rajallisten luonnonvarojen loppumisen ja ilmastonmuutoksen ehkäisy: sopeutuminen, joustavuus, kestävyys, elinkaarikustannusajattelu, huoltovapaus. Välittömät vaikutukset paikalliseen terveydenhuoltoon ja saasteisiin.
<i>Kulttuurinen arvo</i>	Myötävaikutus kulttuuriseen rikkauteen. Suhde kontekstiin: paikkaan ja historialliseen kehitykseen. Paikan henki. Symbolismi, inspirointi, estetiikka.

Raportissa korostetaan yksilön ja organisaation kokonaisuuskokemusta sisäympäristöstä, jonka nähdään teknisten ominaisuuksien ohella muodostuvan myös ei-mitattavista, osittain subjektiivisista tekijöistä, jotka voivat vaihdella yksilöstä ja organisaatiosta toiseen. Raportissa tuodaan esiin yritysten tiedostavan tänä päivänä yhä enemmän etenkin rakennusten imagoarvon ja sosiaalisen arvon: tilojen vaikutukset työn tekemisen tapoihin, yrityskulttuuriin, brändiin ja vuorovaikutukseen. Lopuksi maalaillaan kiinteistöalan tulevaisuuden mahdollisuuksia: *“Voisiko asiakas tulevaisuudessa ostaa tietynlaista sisäympäristöä kokonaisuutena pelkkien seinien ja teknisten ominaisuuksien sijasta? Miten tällainen sisäympäristö määriteltäisiin ja hinnoiteltaisiin? Miten hyvän sisäympäristön kokonaisarvo pystyttäisiin tarkkaan identifioimaan ja todentamaan?”* Tähän pääsemiseksi peräänkuulutetaan keskustelua ja aiheeseen panostusta kaikilta Kiinteistö- ja rakennusalan osapuolilta.¹²

Arvokehityksen arvot voivat olla rakennuksessa yhtä aikaa läsnä, ne voivat olla toisistaan riippuvaisia tai toisiaan poissulkevia. Reaaliopioanalyysia¹³ hyödyntävässä Jussi Vimparin väitöskirjassa rakennuksen käyttöarvon ja ekologisen arvon on todettu muuntuvan taloudelliseksi arvoksi rakennuksen omistajalle. Rakennuksen muuntojoustavuuden laskettiin nostavan kiinteistön arvoa 8–195 €/m² ja ympäristösertifioinnin lisäävän kiinteistön markkina-arvoa 8,8 %.¹⁴

Toisaalta, esimerkiksi rakennuksen kulttuurihistoriallinen arvo ja käyttöarvo voivat asettua toisilleen vastakkaisiksi. Ajan kuluessa rakennuksen kulttuurihistoriallinen arvo tyypillisesti kasvaa, mutta samaan aikaan rakennuksen käytettävyys saattaa laskea.¹⁵ Myös rakennuksen esteettinen arvo ja historiallinen arvo saattavat asettua polariteettipariksi. Petri Vuojala tiivistää tilanteen esseessään *Paradokseja. Ajatuksia arvoista ja arvojen arvotuksesta restauroinnissa* seuraavasti: *“Jos kohde ei ole nykyhetken esteettisten mieltymysten mukainen, se määritellään helposti esteettisesti arvottomaksi. Absoluuttinen taidearvo mitätöi historiallisia (suhteellisia) taidearvoja ja yhtenäistää ympäristöä omien normiensä mukaiseksi.”*¹⁶

¹ Oma käänös. Alkup.: "A non-departmental public body. A non-departmental public body (NDPB) or quango = a body which has a role in the processes of national government, but is not a government department, or part of one, and which accordingly operates to a greater or lesser extent at arm's length from Ministers" Lähde: Cabinet Office, 1997.

² Oma käänös, alkup.: "Commission of Architecture and Built Environment". CABE oli vuonna 1924 perustetun Royal Fine Art Commissionin seuraaja. Vuonna 2011 CABE:n toiminta sulautettiin osaksi Design Councilia. Lähde: CABE, 2011.

³ Macmillian, 2006a: 60.

⁴ CABE, 2011.

⁵ Town and planning act 1990/8/section/106.

⁶ Wainwright, 2014.

⁷ Oma käänös. Alkup.: "The research presented here is not, then, an idle academic exercise. It is intended to form part of a growing resource of information which can underpin investment and development decisions. And from CABE's perspective, it forms part of a hardnosed effort to ensure that good architecture and design are valued and hence properly funded by all those clients, both public and private" Lähde: Commission for Architecture and the Built Environment, 2001: 3.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.: 34.

¹⁰ Macmillian, 2006b: 264.

¹¹ Macmillian, 2006a: 10.

¹² Christersson & Rajakallio, 2015: 4-5, 29-30.

¹³ "Reaalioptiot ovat yrityksen investoihin liittyviä joustokohtia eli valintamahdollisuuksia, joita perinteinen investointilaskenta ei pysty huomioimaan. Joustokohdissa tehtyjen valintojen seurauksena investointiin saattaa kuitenkin tulla muutoksia, joilla voi olla suuria vaikutuksia sen arvoon. Reaalioptioajattelussa arvonmäärityksessä otetaan huomioon myös hankkeeseen sisältyvät optiot." Lähde: Finto, 2018.

¹⁴ Vimpari, 2015.

¹⁵ Mattinen, 2014: 147.

¹⁶ Vuojala, 2014: 133.

**Arvot voivat
olla rakennuksessa
yhtä aikaa läsnä, ne
voivat olla toisistaan
riippuvaisia tai toisiaan
poissulkevia.**

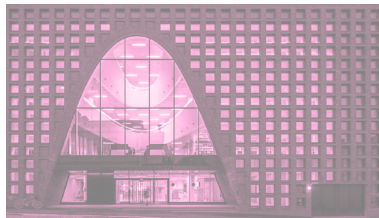

3.

**Taustatietoa
rakennuksista**

3.1

Kaisa-talo

Tilaaja Helsingin Yliopisto
Arkkitehtuurisuunnittelu Anttinen Oiva Arkkitehdit Oy
Urakoitsija SRV
Sijainti Kaisaniemenkatu 5, Helsinki
Laajuus 30 300 m²
Valmistuminen 2012
Suunnittelu 2007 (yleinen arkkitehtuuri- ja kutsukilpailu)

Kaisa-talon tontilla sijaitsi 1970-luvun alusta lähtien Pu-keva-talona tunnettu tavaratalo ja paikoitustalo. Kun Pukeva ajautui konkurssiin 1990-luvun laman aikana, Helsingin yliopisto hankki osan tiloista toiminnoilleen.¹ Kun kiinteistön tilat tulivat peruskorjausikänsä, yliopisto osti loputkin rakennuksesta keskittääkseen viiden eri tiedekunnan kirjastopalvelut saman katon alle. Paikoitustalo suunniteltiin purettavaksi kokonaisuudessaan ja korvattavaksi uudisosalla, muuten olemassa olevan rakennuksen rakenteita oli tarkoitus hyödyntää uuden kirjaston rankana.²

Kirjaston suunnittelusta järjestetty arkkitehtuurikilpailu oli ensimmäinen uusimuotoinen kutsukilpailun sovellus. Kymmenen ansioituneinta toimistoa kutsuttiin mukaan, 20 muuta osallistujaa arvottiin ilmottautuneiden joukosta. Kilpailun voitti arvalla osallistumaan päässyt nuori toimisto, Anttinen Oiva Arkkitehdit Oy.

Uudisrakennuksen sovittaminen luontevaksi osaksi keskustan näkyvää, olemassa olevaa korttelirakennetta oli kilpailun keskeinen haaste. Asemakaavan mukainen korttelin yhtenäinen räystäslinja ja korkeusasema tuli säilyä.³ Valmiin kirjaston tumma, rosainen ruukintiliverhous yhdistää rakennuksen korttelin vanhaan rakennuskantaan. Isoilla parabeelin muotoisilla ikkuna-avauksilla ja ruudukoidulla julkisivupinnalla rakennus erottautuu tämän päivän arkkitehtuuriksi.

Julkisivun avauksilla on kiinteä yhteys sisätilojen toiminnallisuuteen. Yhdessä keskitilan ellipsin muotoisten välipohja-aukkojen kanssa muodostavat valoisat vyöhykkeet, joiden ympärille suurin osa kirjaston lukupaikoista kiertyy. Muu osa rakennuksesta on muuntojoustavaa tilaa, johon on jäsennelty opiskelutiloja ja 30 hyllykilometria avokokoelmia.⁴ Kaikkiaan kirjastossa on yhteensä seitsemän maanpäällistä uudisrakennuskerrosta, jotka palvelevat yli miljoonaa käyttäjää vuosittain. Neljä peruskorjattua maanalaista kerrosta sisältävät liiketiloja. Vuorikadun sisäänkäynnin yhteydessä palvelee kahvila ja kirja-kauppa.⁵ Rakennuksesta on sisäyhteys metroon ja Porthaniaan.

¹ Kunnas, 2015.

² Suomen Arkkitehtiiliitto, 2007a.

³ Suomen Arkkitehtiiliitto, 2007b.

⁴ Suomen Arkkitehtiiliitto, 2007a.

⁵ Helsingin yliopisto.

3.2

Merenkulkijanranta

Tilaaja YIT Rakennus Oy
Arkkitehtuurisuunnittelu Arkkitehdit NRT Oy
Urakoitsija YIT Rakennus Oy
Sijainti Purjeentekijänkuja 1-13, Helsinki
Laajuus 25 820 m²
Valmistuminen 2015
Suunnittelu 2002 (kutsukilpailu)

Merenkulkijanrannan rakennuspaikka sijaitsee Lauttasaarella Vattuniemen kärjessä. Tontin eteläpuolta rajaa laaja Veijarivuorenpuisto, itäpuoli avautuu suoraan merelle. Alue kaavoitettiin 1950-luvulla pientelakkatoimintaan, jonka jälkeen tontilla toimi merimiesammattikoulu aina 1980-luvun lopulle saakka. Opetustoiminnan päätyttyä Helsingin kaupunki järjesti yhdessä YIT:n kanssa kutsukilpailun tontin muuttamisesta asuinkäyttöön.

Kilpailun voitti Arkkitehdit Nurmela-Raimoranta-Tasa Oy:n ehdotus, jossa kampamainen rakennusmassa kurottautuu osittain veden ylle, pisimmillään jopa 40 metriä. Asuinkerrostalojen rakentaminen meren päälle on ainutlaatuista Suomessa ja harvinaista myös koko Euroopan mittakaavassa.¹ Ratkaisu oli säärasitusten hallinnan ja stabiloinnin kannalta poikkeuksellisen vaativa. Suunnittelussa tehtiin tiivistä yhteistyötä muun muassa Merentutkimuslaitoksen kanssa.²

Merenkulkijanranta koostuu seitsemästä taloyhtiöstä. Kohde on yhdistelmä lamelli-, piste- ja rivitaloja, jossa asuntoja on kaikkiaan 237. Koot vaihtelevat 54m² kaksioista 204m² kaksikerroksisiin asuntoihin.³ Pitkät merelle porrastuvat rakennusmassat mahdollistivat merinäkymien säilymisen olemassa olevista kortteleista.⁴ Julkinen kevyenliikenteen reitti kulkee pilareille nostettujen rakennusmassojen alitse levittäytyen rakennusten alla kaikille avoimiksi laitureiksi. Tuomaristo näki suunnitelmassa vanhaa satamahenkeä ja kuvaili kohteen vahvistavan tontin luonnetta ja luovan paikalle voimakasta identiteettiä.⁵

Julkisivumateriaaleina on käytetty kuparia ja vaalea rappausta, osaa julkisivupinnoista hallitsee lasitettu parvekevyöhyke. Parvekkeiden takaseinissä ja katoissa on käytetty puuta. Valkea sirotekate yhdistää julkisivut ja porrastetut katot visuaalisesti toisiinsa.⁶

¹ *Projektiutiset, 2015.*

² *Saarinen, 2013: 24.*

³ *Ibid: 22.*

⁴ *Tasa, 2012: 50.*

⁵ *Suomen Arkkitehtiiliitto, 2002.*

⁶ *Saarinen, 2013: 24.*

3.3

Opinmäki

Tilaja Espoon kaupunki, Tilakeskus
Arkkitehtuorisuunnittelu Arkkitehtitoimisto
Esa Ruskeepää Oy
Urakoitsija SRV Group
Sijainti Lillhementintie 1, Espoo
Laajuus 16 700 m²
Valmistuminen 2015
Suunnittelu 2011 (yleinen arkkitehtuurikilpailu)

Kehä II:n varrella keskellä Espoota sijaitsevan Suurpellon asuinalueen rakentaminen aloitettiin vuonna 2007 ja sen tarkoitus jatkaa aina vuoteen 2025 saakka. Alueesta kaavailtiin 10 000–15 000 asukkaan asuinpaikkaa ja merkittävää työpaikkojen keskusta. Vuoden 2018 alussa asukkaita oli 3 500. Toimintarakentaminen ei ollut edennyt alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti.¹

Alkusyöksyllä 2015 Suurpellon sydämeen valmistui Opinmäki, josta on valmistumisajankohtansa ja palveluidensa vuoksi muodostunut alueen keskeisin julkinen rakennus. Opinmäki tarjoaa tilat alueen päiväkodille, suomenkieliselle peruskoululle sekä Espoon kansainväliselle koululle. Alkuvuodesta 2018 oppilaita kouluissa oli noin 800. Koulutoiminnan lisäksi Opinmäessä toimii kaikille kaupunkilaisille avoimia palveluita: kirjasto, työväenopisto, erilaisia liikuntatiloja sekä monenlaiseen käyttöön soveltuvia vuokrattavia tiloja. Toimintojen sekoittamisella ja avoimuudella on tavoiteltu ympärivuorokautisesti ja -vuotisesti aktiivista monitoimikeskusta, joka tarjoaa puitteet elinikäiselle oppimiselle ja eri-ikäisten oppijoiden kohtaamiselle.²

Rakennus on toteutettu vuonna 2011 järjestetyn avoimen arkkitehtuurikilpailun voittaneen Esa Ruskeepään työn pohjalta. Kilpailulle asetetuissa tavoitteissa näkyi jo vuonna 2016 voimaan tullut uusi opetussuunnitelma: rakennuksen toivottiin tukevan ilmiöpohjaista oppimista.³ Opinmäki rakentuu eri kokoisista, asteittain pääsisäänkäyntiä kohti kasvavista tilakappaleista. Nopat ryhmittävät opetustiloja ja niiden koko on sovittettu käyttäjäryhmään mukaan: päiväkotit sijaitsee pienimmissä palikoissa ja yläkoulu suuremmassa, suurin noppa on varattu liikuntasalille. Väliin jääviin tiloihin muodostuu kokoontumistiloja ja ulkotilojen jatkeita. Sisätilojen materiaalisuutta määrittää paikalla valettu betoni, talotekniikkaa ei ole piiloteltu. Kaikki julkisivut ovat tiiliverhoiltuja.

¹ Holmila, 2015.

² Suurpelto-esitys.

³ Suomen arkkitehtiliitto, 2011.

3.4

Suvelan kappeli

Tilaja Espoon evankelis-luterilainen seurakuntaryhmä
Arkkitehtisuunnittelu Arkkitehtitoimisto OOPEAA Oy
Urakoitsija YIT Rakennus Oy Helsinki
Sijainti Kirstintie 4, Espoo
Laajuus 2 150 m²
Valmistuminen 2016
Suunnittelu 2012

Suvela on Espoon keskuksessa sijaitseva 12 500 asukkaan kaupunginosa. 2000-luvulla alueen väestörakenne on muuttunut voimakkaasti monikulttuurisempaan suuntaan.¹ Loppuvuodesta 2017 vieraskielisten osuus väestöstä oli 35,9 %. Luku on pääkaupunkiseudun toiseksi korkein.² Alueen rakennuskannan hallitsevassa osassa ovat 1970-luvun elementtikerrostalot.³

Vuonna 2016 valmistunut Arkkitehtitoimisto OOEPA:n suunnittelema Suvelan kappeli kokoaa Espoon evankelis-luterilaisen seurakuntaryhmän tilat, jotka sijaitsivat aiemmin hajallaan kolmessa eri toimipisteessä. Vanhat tilat olivat käymässä alueen asukasluvun kasvaessa pieniksi.

Rakennus on kiinni tiessä rajaamassa katutilaa kaupungin toiveen mukaisesti.⁴ U-mallinen rakennusmassa kasvaa kadulle päin suojaten sisäpihaa. Pääsisääkäynnille kuljetaan sisäpihalta, jonne rakennuksen muut tilat avautuvat. Monitoiminnallinen rakennus käsittää kaksi seurakuntasalia, toimistotiloja, nuoriso- ja lapsityön toimitilat sekä askartelutilan.

Rakennuksella tavoiteltiin “kyläkeskusmaisuuutta” pelkän hengellisen kokoontumispaikan sijaan. Askartelutilaa käytetään yhdessä Espoon kaupungin asukaspuiston kanssa. Asukaspuistot ovat avoimia maksuttomia tiloja, jotka tarjoavat pienille koululaisille valvottua aamu- ja iltapäivätoimintaa.⁵ Monitoiminnallisuus näkyy myös seurakuntasalissa, joka on jaettavissa pieneen ja suureen saliin tai yhdistettävissä yhdeksi suureksi tilaksi.

Materiaaleilta toivottiin pitkäikäisyyttä. Rakennuksen kaikki julkisivut sekä monimuotoinen polveileva katto on kauttaaltaan verhoiltu kuparilla. Sisätiloissa on käytetty suomalaista kuusirimaa, lattia on betonivalua.⁶

¹ Vääntönen, 2011.

² Tilastokeskus, 2017.

³ Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry, 2010: 4.

⁴ Kallio, 2016.

⁵ MacKeith, 2017.

⁶ Espoon kaupunki, 2018.

⁷ MacKeith, 2017.

3.5

Löyly

Tilaja Kidvekkeli Oy
Arkkitehtuurisuunnittelu Avanto Arkkitehdit Oy
Urakoitsija Rakennustoimisto Jussit Oy
Sijainti Hernesaarenranta 4, Helsinki
Laajuus 1 071 m², terassit 1 817 m²
Valmistuminen 2016
Suunnittelu 2011

Idea yleisen saunan rakentamisesta Hernesaareen tuli Helsingin kaupungilta. Taustalla vaikutti Itämeren risteilymatkailun kehityshankkeessa kaupungille annettu suositus panostaa erityisesti saunakulttuuriin ja risteilyturistien uintimahdollisuuksiin.¹ Saunananke haluttiin toteuttaa yksityisellä rahalla. Matka valmiiksi rakennukseksi oli monivaiheinen. Suunnitelmat ja yrittäjät vaihtuivat useaan otteeseen.

Avanto Arkkitehdit oli mukana hankkeessa alusta asti, vuodesta 2011. Alunperin niemenkärkeen suunniteltiin väliaikaista saunakylää. Suunnitelmat muuttuivat kelluvaksi saunalautaksi, jonka toteuttaminen osoittautui mahdottomaksi. Uusi pysyvä rakennuspaikka tuli löytää kohdasta, jossa rantaviiva ei siirtyisi tulevaisuuden Hernesaaren asuinalueen täyttöjen mukana.² Näyttelijä Jasper Pääkkönen ja Vihreiden kansanedustaja Antero Vartia olivat kolmannet hanketta vetämään lähteneet yrittäjät. Sauna avasi ovensa yleisölle keväällä 2016.

Löylyn lämpimät tilat on jäsennelty suorakulmaisen laatikon sisään. Massaa suojaa teräsrunkainen puuverhoilu ”hulmu”. Hulmu toimii näkösuojana saunoihin ja vähentää aurinгон lämpökuormaa. Löylyn valmistuessa Hernesaari oli tyhjä satama- ja teollisuusaluetta. Pysyvän rakennetun kontekstin uupuessa hulmun vapaalla muotoilulla haettiin sulautumista ympäröivään maastoon.³ Sisätiloissa toimii ravintola ja kolme puulämmitteistä saunaa. Pienintä saunoista vuokrataan yksityiskäyttöön. Savusauna on Helsingin ainoa yleinen savusauna.

Märkätiloissa on käytetty mustaa betonia. Osa seinäpinoista on vaneriteollisuuden sorvausjätteestä puristettua puupanelia, joka on suomalaista innovaatiota. Laaja terassi ulottuu pitkälle veden päälle. Rakentamisessa on tarvittu täyttömaata ja betonimuuria, joka vastaanottaa massiivisen jäiden paineen. Hulmussa käytettyjen puulankkujen yhteispituus on lähes seitsemän kilometriä.⁴ Kohteessa on yli 2 000 keskenään erilaista lankkua. Kaikki Löylyn puutavara on peräisin kestävästi hoidetuista metsistä.⁵

¹ Ahonen, 2015.

² Kaipia, 2016.

³ Ibid.

⁴ Hara & Puustinen, 2016.

⁵ Kaipia, 2016.

3.6

OP Vallila

Tilaaja OP-ryhmä
Arkkitehtuurisuunnittelu Arkkitehtitoimisto JKMM
Urakoitsija Haahtela-yhtiöt
Sijainti Gebhardinaukio 1, Helsinki
Laajuus 132 000 m²
Valmistuminen 2017
Suunnittelu 2011 (kutsukilpailu)

OP-ryhmän 132 000 neliömetrin suurkortteli Vallilassa toimii työpaikkana 5 000 finanssialan työntekijälle. Toimistokokonaisuus on rakennettu vuonna 2011 järjestetyn kutsukilpailun voittaneen Arkkitehtitoimisto JKMM:n työn pohjalta. Voittanut ehdotus käsitti Teollisuuskadun julkisivun uudelleen muotoilun sekä Vääksynkadun kulmauksen uudisrakennuksen. Suunnitteluprosessin aikana uudisrakentamisen määrä moninkertaistui. Teollisuuskadun varrelta purettiin kaikkiaan kuusi toimistotaloa, joista nuorin oli vuodelta 1991.¹

Pitkää kahdeksankerroksista julkisivurintamaa on jäsenely veistämällä ja halkomalla rakennusmassaa suurielisesti. Puu-Vallilan puoleiset vanhat toimistorakennukset säilytettiin. Vaihtelevat rakennuskerrostumat ovat läsnä myös sisätiloissa. Uusi pankkikortteli otettiin käyttöön vuonna 2015. Korttelin viimeinen uudisosa valmistui kaksi vuotta myöhemmin Teollisuuskadun ja Vääksynkadun kulmaukseen. Pääty on viisikerroksinen ja erottautuu päämassasta poikkeavalla ikkunasommittelullaan.

Toiminnallisesti kortteli jakautuu kolmeen vertikaaliin vyöhykkeeseen: alimpana paikoitus, maantasokerroksissa palvelut ja ylimpänä työtilat. Kaikkiaan kerroksia on yksitoista. Henkilöstöravintolat sijaitsevat korttelin sydämessä, katetun sisäpihan keskiössä. Ravintoloiden ympärille kiertyy koko korttelin liikennöintiä palveleva sisäkatu. Valoisaan, korkeaan keskiosaan aukeaa näkymiä ympäröivistä toimisto-, kokous- ja palvelutiloista. Korttelin työntekijöitä ohjataan liikkuvan työntekemisen tapaan. Kaikkiaan 90 % tiloista on avoimia tiloja.² Yleisöllä on pääsy pohjakerroksen galleriatilaan ja pankkikonttoriin sekä Vääksynkadun kulmassa sijaitsevaan kahvilaan.

Rakennuksen julkisivun geometria on rakenteellisesti haastava. Ikkunasovitukset ja talotekniikkaa sisäänsä kätkevä sisäpihan valokaton tukirakenne olivat poikkeuksellisen vaativia suunniteltavia ja toteutettavia. Rakennuksen eteläjulkisivu on luonnonkiveä ja rappausta. Sisätiloissa on käytetty luonnonmateriaaleja ja sisustuksessa on suosittu suomalaista muotoilua.³

¹ Vuori, 2016.

² Hämäläinen, 2015.

³ Saarinen, 2016.

4.

Haastattelu- menetelmät

**”Eikö se
ole vain
kysymysten
esittämistä
ihmisille?
Ei, se ei ole.”**

- Josselson Ruthellen¹

4.1

Haastatteluista

Haastateltavien valinta

Yhdessä tutkimukseen valituista kohderakennuksista tilaaja ei ole yksittäinen henkilö, vaan tilaajan muodostaa ryhmä ihmisiä. Harkinnanvaraisen näytteen kokoamiseksi käytin niin sanottua eliittiotantaa, joka tarkoittaa, että *“tutkimuksen tiedonantajiksi valitaan vain henkilöt, joilta oletetaan saatavan parhaiten tietoa tutkittavasta ilmiöstä huolimatta siitä kuinka suuri tai pieni tutkimuksen perusjoukko on”*.² Tässä tutkimuksessa eliittiotanta määrittyi tilaajaryhmästä mielestäni parhaiten päättävällän ja vastuun kautta. Pyrin siis valitsemaan haastateltavaksi yhden eniten vastuuta ja valtaa rakennushankkeessa käyttäneen henkilön jokaisesta kohteesta.

Kyseisten haastateltavien tunnistaminen kaikista tilaajatahon edustajista ei ollut yksiselitteistä. Osassa kohteista oikea haastateltava oli mahdollista arvioida julkisesti saatavilla olevien tietojen pohjalta, osassa rakennushankkeista valta ja vastuu jakautuivat monimutkaisemmin. Epäselvissä tapauksissa pyysin kohteen arkkitehtipääsuunnittelijaa nimeämään kyseisen henkilön. Yhdessä kohteista haastateltavaa ehdotti tilaajataho. Osaa haastateltavista lähestyi ensimmäisen kerran ATL ja haastattelututkimukseen osallistumista perusteltiin sen liittymisellä *Arvoa arkkitehtuurista* -hankkeeseen. Kaikki haastatteluun tavoitellut henkilöt suostuivat haastateltaviksi.

Haastateltavina asiantuntijat

Haastattelut ovat aina haastattelijan ja haastateltavan yhdessä rakentama vuorovaikutustilanne.³ Se, millaiseksi vuorovaikutustilanne muotoutuu, vaikuttaa suoraan saatavan aineiston laatuun. Koska haastateltavien valinnassa painottui päättäntävalta ja kokonaisvastuu, kaikki tämän tutkimuksen haastattelut ovat tyypiltään asiantuntija- ja eliittihaastatteluja.⁴ Asiantuntijahaastatteluissa on yleensä eduksi pyrkiä saavuttamaan asiantuntija-asiantuntijalle -vuorovaikutustilanne, sillä kyseinen asetelma tuottaa tyypillisesti tutkimuskysymysten kannalta relevanttia, temaattisesti fokusoitunutta aineistoa.⁵

Asiantuntijuusroolitus ei ole tässä tutkimuksessa suoraan vaivaista. Haastateltavat ovat asiantuntijoita keskustelun välineinä toimivissa rakennushankkeissa. Tutkimus lähestyy arkkitehtuuria kuitenkin hyvin laajasti ja haastattelussa on tarkoitus pureutua arvonäkökulmiin, jotka eivät välttämättä ole nousseet kaikkien haastateltavien työnkuvassa aktiivisesti esiin. Sekottuvatko, tai jopa vaihtuvatko, asiantuntijuusroolit välillä haastattelussa? Yleisesti tutkimushaastatteluissa on oleellista *“pyrkii luomaan tilanne, jossa varsinaisen tietäjän rooli säilyy haastateltavalla”*.⁶ Haastateltavista kukaan ei ole arkkitehti-taustainen. Onko vaarana, että haastateltavat lukevat itsensä sijaan minut, arkkitehdin tutkintoaan viimeistelevän opiskelijan, asiantuntijaksi osassa haastattelurungon kysymyksistä? Miten se vaikuttaa saatavaan aineistoon?

Yhtenä etuna haastattelujen käyttöön aineistonkeruun menetelmänä verrattuna esimerkiksi kyselylomakkeisiin pidetään nonverbaalisen kommunikoinnin tuomaa lisää. Se voi valottaa vastausten taustamotiiveja ja toisinaan auttaa jopa ymmärtämään vastausten merkityksiä puhutusta poikkeavasti.⁷ Vuorovaikutustilanteet ovat monisyisiä ja vuorovaikutuksen tutkiminen on kokonaan oma tutkimusalueensa. Työn tutkimuskysymykset eivät kohdistu suoraan vuorovaikutustilanteeseen, mutta käsitysten merkityksen ymmärtämisen tukena pyrin käyttämään nonverbaaliseen kommunikointiin kohdistuvaa havainnointia tallennetun puheen rinnalla.

Haastattelurungon muodostaminen

Muodostin kysymysrunгон (liite 2, sivu 160) teemahaastattelumenetelmällä. Teemahaastattelu on lähempänä vapaata keskustelua kuin strukturoitua lomakehaastattelua: keskustelu kietoutuu ennalta määrättyjen teemojen ympärille, muuten se ei ole rajattua.⁸ Hahmottelin kysymysten sisällön ennalta, mutta haastateltaville esitettävät lisäkysymykset, kysymysten muoto ja kysymysten järjestys teeman sisällä joustivat keskustelun mukaan.

Arkkitehtuurin arvonäkökulmien pohjana käytin luvussa 2.4 esiteltyä CABE:n arvotyypittelyä, jossa arvonäkökulmina ovat rakennuksen imagoarvo, taloudellinen arvo, käyttöarvo, sosiaalinen arvo ympäristöarvo ja kulttuurinen arvo. Kysymykset numero 13, 14, 18, 19 ja 23 muotoilin CABE:n *The Value of Urban Design* -tutkimuksessa käytetyn haastattelurungon pohjalta. Kulttuurinen arvo ja ympäristöarvo ovat kaikille, eivät erityisesti tilaajataholle, kertyviä. Ympäristöarvon käsittelyyn on olemassa kansainvälisiä objektiivisuuteen tähtääviä, standardoituja mittareita. Myös CABE:n tutkimuksen ympäristöön linkittyvät kysymykset koskevat lähinnä sertifiointeja ja rakennuksen rajat ylittävää alueellista suunnittelua.⁹ En tästä syystä käsitellyt ympäristöarvoa omana teemanaan. Kulttuurinen arvo on erityisen laadullisesti määrittävä ja esimerkiksi sen alla oleva esteettinen arvo on puhtaasti subjektiivinen, joten kulttuurisen arvon tutkiminen haastatteluilla oli mielekästä.

Arkkitehtuurin arvo on keskustelun kohteena abstrakti ja vaikea, minkä vuoksi näin kysymysten ohjailevuuden riskin tässä haastattelututkimuksessa poikkeuksellisen suurena. Tämän lisäksi käsitykseni siitä, mitä arkkitehtuurin arvo on, perustuu lähinnä arkkitehtien kirjoituksiin. Pahimmillaan kysymykseni ohjaisivat antamaan vastauksia, jotka ainoastaan tukisivat kysymyksiin sisäänrakennettua arkkitehdin käsitystä arkkitehtuurin arvosta. Pyrin siksi muotoilemaan kysymykset avoimiksi ja aloittamaan haastattelun kysymyksillä, jotka antaisivat haastateltavien puhua aiheesta mahdollisimman vapaasti ja omaehtoisesti.

Keskustelun kohteena olevat rakennukset ovat olleet hyvin paljon esillä julkisuudessa. Haastattelutilanne ei mitä todennä-

köisimmin ole ensimmäinen kerta, kun haastattelevat keskustelevat rakennuksesta. Haastattelurungon järjestys on tämän vuoksi tarkoituksella yksityisestä julkiseen: ennen kohderakennusta koskevia kysymyksiä käsiteltävinä teemoina ovat haastateltavien henkilökohtainen arkkitehtuurikäsitelmä ja suhde kohderakennukseen. Toivoin järjestyksen murtavan keskustelun urautumista formaaliin, jo julkaisuista lähteistä saata-vaan tietoon.

Samaan tavoitteeseen pyrin haastattelujen assosiaatio-korttitehtävällä. Tehtävässä valitaan 59 kuvakortin joukosta intuitiivisesti kolme korttia, jotka haastateltavan mielestä parhaiten kuvastavat rakennusta. Käytetyt kortit löytyvät työn liitteenä (liite 4, sivu 163-164). Toivoin tehtävän olevan yllättävä ja vapauttavan haastateltavia vastaamaan myöhempiin kohderakennusta koskeviin kysymyksiin henkilökohtaisella tasolla, tuoreiden näkemysten kautta.

Viimeisenä jokerikysymyksenä rungossa on rakennuksen kuvailu persoonana, jonka ajattelin mahdollisesti nostavan esiin näkökulmia, joita muut rungon suorat kysymykset eivät tavoittaisi.

”Mä katon vaan kalenterista mihin mä meen seuraavaks. Sit ku pääsen, niin sit pitää heittäytyä mukaan. Pyrin olemaan siinä, enkä missään muualla.”

Tutkimusasetelman kuvaus

Haastattelin haastateltavia touko- ja kesäkuussa 2018 keskustelun kohteena olevissa rakennuksissa. Koska Merenkulki-janranta on asuinkohde, haastattelin sen tilaajaedustajaa hänen työpaikallaan. Haastattelut kestivät 60–90 minuuttia.

Tilajamääritelmä tarkentui haastattelutilanteessa. Haastateltavien välillä ilmeni huomattavia eroja sen suhteen, kuinka pitkään he ovat olleet tekemisissä rakennusten kanssa: pisimmillään 18 vuotta, lyhimmillään alle neljä vuotta. Osittain tämä selittyy kohteiden toisistaan poikkeavilla rakennusvuosilla, osittain sillä, että haastateltavat olivat tulleet mukaan rakennushankkeisiin eri vaiheissa. Suurin osa haastateltavista oli ollut tekemässä jo ensimmäisiä rakentamista koskevista päätöksistä: päättämässä siitä mitä ja minne rakennetaan. Kaksi haastateltavaa oli tullut mukaan hankkeeseen vasta rakennuslupapäätöksen jälkeen tai hankesuunnitelmavaiheessa.

Haastateltavien vastuualueet rakennushankkeissa eivät olleet täysin yhteneväisiä. Suurin osa haastateltavista oli vetovastuussa kohteen rakennuttamisesta, kun taas yhden haastateltavan toimenkuva oli painottunut kohteen imagon ja identiteetin ohjaamiseen. Kyseinen haastateltava oli kuitenkin ollut mukana johtoryhmässä, jossa tärkeimmät rakentamista koskevat päätökset oli hyväksytty. Haastateltavat mainitsivat tyypillisesti itsensä lisäksi yhden tai muutaman henkilön, tai vaihtoehtoisesti johto- tai projektiryhmän, jolle hankkeen kokonaisvastuu jakautui. Suurin osa haastateltavista oli kuitenkin kertomansa mukaan ollut päävastuussa projektin toteutuksesta.

Taloudellisen vastuun suhteen haastateltavien välillä ilmeni merkittäviä eroja. Vain yksi haastateltavista oli ollut hankkeesta henkilökohtaisessa taloudellisessa vastuussa. Yhdellä haastateltavista ei ollut hankkeessa lainkaan taloudellista päätäntävaltaa tai vastuuta.

Kohteissa, joista oli järjestetty arkkitehtuurikilpailu, olivat haastateltavista kaikki toimineet kilpailussa joko tuomarina tai asiantuntijajäsenenä. Haastateltavat edustavat koulutustaaltaan teknistä ja kaupallista alaa. Kuudesta haastateltavasta neljä on miehiä, kaksi naisia.

Lukemani perusteella olin valmistautunut siihen, että asiantuntijahaastattelujen vuorovaikutustilanne saattaisi muodostua hyvinkin hierarkiseksi. Tiedostin opiskelijastatukseni ja spekuloin etukäteen haastateltavien varmaankin ohittavan osan arkaluontoisimmista keskusteluaiheista. Tätä ennakkokäsitystä vasten haastattelutilanteet tuntuivat yllättävän välittömiltä. Vuorovaikutustilanteet eivät jääneet jäykän formaalille tasolle, vaan huumori väritti haastatteluja.

Halusin minimoida haastateltavien johdattelun, joten en juurikaan alustanut haastattelukysymyksiä. Pysin haastattelutilanteessa olemaan itse äänessä mahdollisimman vähän ja keskittymään siihen, että jätän tarpeeksi hiljaisuutta jokaisen vastauksen loppuun. Usein hetken hiljaisuuden jälkeen haastateltavat jäsensivät ajatuksiaan uudelleen ja syvensivät vastaustaan. Kaikissa haastatteluissa tämä ei kuitenkaan onnistunut. Haastattelulle varattu aika oli yleisesti ottaen aivan liian lyhyt, lisäksi osa haastatteluista alkoi myöhässä. Tämä välittyi aineistoon tarkentavien lisäkysymysten poisjäämisenä.

¹ Josselson, 2013. Lähde: Hyvärinen, 2017: 12.

² Eskola, 2014: 99.

³ Hirsjärvi & Hurme, 2009: 23.

⁴ Asiantuntijalla haastattelujen yhteydessä viitataan henkilöön, jolla on on tutkittavasta asiasta erityistä tietoa, jota on vain hyvin harvoilla. Haastateltavalla eläitillä on tiedon lisäksi erityistä vaikutusvaltaa. Lähde: Alastalo, Åkerman & Vaittinen, 2017: 390-392.

⁵ Ibid.: 404-405.

⁶ Ibid.: 407.

⁷ Hirsjärvi & Hurme, 2008: 11 & 34.

⁸ Ibid.: 47-48.

¹⁰ Commission for Architecture and Built Environment, 2001: 97-104.

**”Kyl tää oli mun hanke.
Mä tän vedin läpi.”**

**“Ihan
niinku
alusta,
 ihan
 niinku
loppuun
asti.”**

4.2

Aineiston käsittely

Litterointi

Koin tarkan litteroinnin haastateltavien puheen merkityksen ymmärtämisen kannalta oleelliseksi. Abstraktin keskustelunaiheen äärellä täytesanat, tauot ja äänenpainot muodostivat merkittävän osan kokonaisviestistä. Ne kertoivat myös paljon haastateltavien suhtautumisesta käsiteltäviin aiheisiin: yllättyneisyydestä, innostuksesta tai epävarmuudesta. Pelkistetty litterointitekniikka olisi pakottanut haastateltavien puheen valikoitiin ja arvottamiseen jo nauhojen purkuvaiheessa, minkä koin ongelmalliseksi tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Koin tiedostavani omat ennakkokäsitykseni ja niiden vaikutukset aineiston tulkintaan paremmin kirjoitetun tekstin kanssa työskennellessäni. Litterointi antoi etäisyyttä vuorovaikutustilanteesta, minkä vuoksi oman toimintani arviointi oli mahdollista.

Keskustelunanalyysi oli tutkimuksessa haastateltavien sanoman ymmärtämisen tukena, ei analyysin keskiössä. Tarkkaan keskustelunanalyysiin kehitetyt raskaat merkistöt soveltuivat siksi huonosti sellaisenaan käytettäväksi. Kehitin litterointimerkistöä haastateltavien puheen pohjalta niin, että sain haastateltavien erilaisten kommunikointitapojen keskeiset piirteet tallennettua. Litterointimerkistö löytyy tutkimuksen liitteestä (Liite 3, sivu 162). Kaikkiaan nauhoitettua haastatteluaineistoa kertyi 384 minuuttia, litteroituna 128 liuskaa tekstiä.

Anonymisointi

Tutkittavien tunnistettavuuden estäminen on keskeinen tutkimuseettinen normi, poikkeuksia tehdään lähinnä historian- ja perinnetieteiden tutkimuksessa. Tunnistaminen on kriittinen tekijä myös yksityisyyden turvaamista koskevan tietosuojalainsäädännön näkökulmasta.¹ Haastattelututkimus on arkkitehtuurin alalla vähäistä, eikä sen tekemiselle ole vakiintuneita käytäntöjä. Osassa niistä viime vuosien aikana tehdyistä arkkitehtuurialan diplomitoista, jotka sisältävät asiantuntijahaastatteluja, aineisto on anonymisoinnin sijaan lähdeviitotettu yksittäisen haastateltavan tasolle.² Tässä työssä haastateltavien työroolin lisäksi käsiteltävinä ovat myös haastateltavien henkilökohtainen arkkitehtuurisuhde ja kokemukset, joiden voidaan katsoa kuuluvan ihmisten yksityiselämän puolelle.³

Aineistossa esiintyvät tutkittavia koskevat tunnisteet jaetaan henkilötietolain pohjalta suoriin ja epäsuoriin tunnisteisiin. Tyypillisiä suoria tunnisteita ovat nimet, epäsuorilla tunnisteilla viitataan esimerkiksi työpaikkoihin.⁴ Tämän tutkimuksen keskustelu kietoutui rakennusten ympärille, minkä seurauksena aineisto oli täynnä epäsuoria vihjeitä. Rakennuksia koskevan puheen anonymisoinnissa pyrin tavoittamaan ilmaisun merkityssisällön, minkä jälkeen abstrahoin ilmaisun yleisemmälle tasolle. Tässä arkkitehtitaustastani oli apua: anonymisointi ilman merkityssisällön vääristymistä vaati arkkitehtuuri- ja rakennusalan käsitteistön tuntemusta käsitteiden keskenäisten hierarkiasuhteiden ymmärtämisen tasolla.

Anonymisointi oli tapaus kerrallaan etenevää tasapainoilua ja arviointia ilmaisun merkityksen muuttumisriskin ja tunnistettavuuden välillä. Anonymisoin tekstimassan ennen varsinaista analyysivaihetta. Koin anonymisoinnin myös auttavan itseäni tutkijana tarkentamaan huomiota tekstissä haastateltavien ajatuskokonaisuuksiin sivuhuomioihin takertumisen sijaan. Yksittäisen haastattelun anonymisointi kokonaisuutena oli kuitenkin mahdotonta koskematta aineiston sisällöllisiin merkityksiin. Sen vuoksi en ole sisällyttänyt litteroituja haastatteluja tutkimuksen liitteeksi, vaikka sitä pidetäänkin yleisesti tutkimuksen läpinäkyvyyttä lisäävänä tekijänä.

Aineiston henkilöityminen on ongelmallista tutkimuseettisesti, lisäksi se estää tutkittavan aiheen kuvailun ilmiötasolla.⁵ Se ketä haastattelen, herätti erityistä kiinnostusta työn tekemisen aikana. Tutkimuksen tarkoitus tuntui jäävän puhujiin takertumisen jalkoihin. Jätin tämän vuoksi haastateltujen henkilöiden nimilistan julkaisematta tutkimuksen liitteenä, vaikka siihen olikin haastateltavien lupa.

**”Tää on mun kohde.
Sehän tehdään
sydämellä. Niinkun
arkkitehditkin
varmaan suunnittelee
sydämellä, niin
mää rakennutan
sydämellä tätä.”**

Analyysointi

Fenomenografisessa analyysissä aineistosta eritellään merkityksiä: haastateltavien ilmaisuista pyritään löytämään ilmaisun intentio eli ilmaisun kokonaisajatus ja tarkoitus.⁶ Analyysi pyrkii tavoittamaan aineiston variaation ja kuvaamaan teoreettisesti sen moninaisuutta.⁷ Hypoteesien testaaminen olisi ollut valittua analyysimenetelmää huomattavasti nopeampaa. Tutkimusongelmani kuitenkin edellytti, että aineistolle oli annettava mahdollisuus myös nousta teorian rakentamaa esiyymmärrystä vastaan. Oliko jotain, mitä en ymmärtänyt? Oliko jotain, mitä jäi näkemättä? Valittu analysointimenetelmä vaikutti siihen, ettei kerätty aineisto supistunut juuri ollenkaan. Aineistoa oli myös tutkimusaiheen monimerkityksellisyyden takia haastavaa esikarsia. Minkälaisien asioiden voidaan katsoa olevan selvästi arkkitehtuurikeskustelun ulkopuolella?

Etenin aluksi teema-alueen sisällä kysymys kerrallaan ja käsittelin kaikkea tekstiä samanarvoisena. Vähitellen aineiston käsittelyn strategiaksi muotoutui yhdistelmä suppilotekniikkaa ja erilaisten lukutapojen välillä navigointia. Suppilotekniikalla viitataan siihen, että fokus tarkennetaan ensin niihin aineiston kohtiin, jotka vaikuttavat merkittävimmitä tutkimuskysymysten kannalta ja aineistossa edetään aina hierarkisesti vähemmän merkityksellisiin kohtiin. Lukutapoja kehittyi matkan varrella useita. Ensin pyrin hahmottamaan tekstin sisällä yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia riippumatta siitä, sainko liitettyä ne suoraan käsitysten kuvailun alle. Osa näistä ensikädeltä tutkimuskysymyksen ulkopuolisiksi tuomittavista huomioista alkoi muodostaa yhtenäistä jatkumoa analyysin edetessä.

Tämän jälkeen luin tekstiä haarukoiden sen monimerkityksellisyyttä. Vähiten monimerkityksellistä aineistossa oli rakennushankkeiden prosessikuvaus. En ollut varsinaisesti faktojen perässä, tekemässä haastatteluilla esimerkiksi historiaselvitystä siitä, mitä rakennushankkeissa oli tapahtunut ja miksi. Luin näitä aineistopätkiä kysyen *“Tuoko haastateltava faktuaalisen tapahtuman kuvauksen lomassa esiin suhtautumistaan arkkitehtuuriin?”*. Jos kuvailu oli neutraalia prosessikuvausta, jätin katkelman pois analyysistä.

Toinen ääripää aineistossa olivat loputtoman monimerkitykselliset katkelmat, joiden sanoma ei ensimmäisellä lukukerralla avautunut. Näiden kohtien analysoinnissa fenomenografisen analyysin piirteet korostuivat. Merkitykset ovat luonteeltaan kontekstuaalisia eli riippuvaisia tilanne- ja asiayhteydestä, jossa ne esiintyvät.⁸ Kyetäkseni ymmärtämään haastateltavien ilmaisujen merkityksen, suhteutin yksittäiset vastaukset saman haastateltavan muiden vastausten sisältöihin. Lisäksi käsitelin vastausta haastattelutilanteessa rakentunutta kontekstia vasten. Konteksti muodostui haastateltavan omasta tyypillisestä puhetavasta sekä keskustelutavasta, joka välillämme vallitsi. Taukojen ja äänenpainojen litteroiminen ja haastattelun aikana tehty ja muistiinkirjattu havainnointi nonverbaalisesta kommunikoinnista olivat avainroolissa merkityksen esiin kaivamisessa.

¹ *Kuula, 2008: 75 & 207.*

² *Esimerkiksi: Pirttimäki, 2014. Jolma, 2016.*

³ *Kuula, 2008: 75.*

⁴ *Ibid.: 81-82.*

⁵ *Ibid.: 75.*

⁶ *Ahonen, Saari, Syrjälä, Syrjäläinen, 1994: 123-124.*

⁷ *Eskola. 2014: 139.*

⁸ *Ahonen et al., 1994: 124.*

“Johtaja anto mulle aikoinaan tehtävän: “Muista, et sun pitää pitää huolta, et ihmiset viihtyy paremmin täällä ku kotioloissaan.” Et täst ei tuu pelkkä veistos tai taideteos.”

5.

Analyysi

5.1

Kenen arvopuhetta?

Suhde kohderakennukseen

Haastateltavat eivät laskeneet itseään varsinaisiksi rakennusten käyttäjiksi, lukuunottamatta haastateltavaa, joka työskenteli kohderakennuksessa säännöllisesti. Muita haastateltavia yhdisti se, etteivät he juurikaan viettäneet aikaa rakennuksessa, vaan käynnit olivat satunnaisia ja harvoja. Osa haastateltavista käytti joitakin rakennuksen tiloja ensimmäistä kertaa vasta haastattelupäivänä.

Yhteistä kaikille haastateltaville oli, että suhde rakennuksiin oli ensisijaisesti työsuhde, joka vaati haastateltavien aikaa ja ammattilista panosta. Kysymyksenasettelu antoi tilaa moninaiselle kuvailulle, mutta haastateltavat sivuuttivat henkilökohtaisuudet ja tunneperäiset kuvailut vastauksissa. Suhdetta rakennukseen kuvailtiin ulkopuoli-

En ole tämän talon käyttäjä varsinaisesti

*Hyvin harvoin käyn.
en muista koska viimeks oon.*

Mä oon ekaa kertaa nyt tänä aikana niin, tämmösessä kopissa.

Sillon ku mun työ vaatii sitä, et mä tuun käymään

**hymyillen* Ekaa kertaa äskön kävin vessassa täällä.*

*vähän väliin jotain
Aika usein, jotain porukoita
saatan kuskata täällä näin.*

”Kun on ollu valtavasti vastuuta.”

sen toteavana: hoidettavina asioina tai toimintoina. Rakennukseen tultiin tekemään tarkastuksia, korjauksia ja myyntityötä, keskustelemaan henkilökunnan kanssa rakennuksen kehittämisestä ja muutostarpeista tai esittelemään rakennusta ulkopuolisille tahoille. Osaa haastateltavista rakennus ei enää työllistänyt velvollisuuksilla, mutta suhde rakennukseen koettiin vaikeaksi muuttua. Rakennus assosioitui edelleen työhön. Se muistutti tehdyistä päätöksistä ja vastuusta ja rakennuksessa rentoutuminen koettiin haastavaksi.

Yksikään haastateltavista ei kokenut Finlandia-palkintoehdokkuuden vaikeuttaneen omaan suhtautumiseensa rakennusta kohtaan. Vastauksista piirtyi kuva, että haastateltavien oma suhde rakennusta kohtaan oli jo niin vakiintunut, ettei ulkokohtainen palkinto pystynyt heilauttamaan sitä suuntaan tai toiseen.

käyn täällä varmasti harvemmin ku ihmiset ajattelee

”Jos on vapaata, niin sitä menee mieluummin johonkin, missä voi aidosti sammuttaa itsensä siitä, että ei oo minkäänlaista työelementtiä ympärillä.”

meni tosi(!) pitkään ennen ku mä pääsin siihen vaiheeseen, **et mä saatoin tulla tänne** ilman, että mä, näin(!) niitä kaikkia puutteita(!) tai asioita, jotka mä oisin halunnut toteuttaa toisella tavalla (...)

Kun on ollu valtavasti vastuuta.

Ei sillä oo merkitystä ollu.

Mun, mun niinkun suhtautumiseen ni. Tavallaan, että se ois muuttunu jotenki, nii ei ollenkaan.

Suhde arkkitehtuuriin

Arkkitehtuurin seuraaminen alan julkaisuista oli haastateltavien keskuudessa hyvin vähäistä. Lähinnä haastateltavat kertoivat lukevansa muita rakennusalan lehtiä tai sisustuslehtiä. Arkkitehtuurikentän tapahtumia seurattiin Rakennuslehdestä ja Projektituutisten hanke-esittelyistä. Arkkitehtuurijulkaisuiksi vastauksissa tulivat nimeytyksi Arkkitehtiutiset, Arkkitehti ja Arkkitehdin liitteenä ilmestyvä Arkkitehtuurikilpailuja-lehti. Yksi haastateltavista kertoi seuraavansa säännöllisesti Arkkitehtuurikilpailuja-lehteä, jonka sisällössä häntä kiinnostivat erityisesti toimistot ja ehdotukset, jotka ovat menestyneet kilpailuissa. Yksi haastateltavista sanoitti julkaisut arkkitehtien mediaksi. Hän perusteli arkkitehtuurijulkaisujen vähäistä lukemista ei-arkkitehtitaustallaan.

Yhden haastateltavan kohdalla kysymys nosti esiin myös lähipiirin vaikutuksen haastateltavan kiinnostuneisuuteen arkkitehtuurista. Haastateltava koki kiinnostuksensa alaan tulevan arkkitehti-isältään ja -sedältään. Vastauksessa oli läsnä myös stereotyyppinen insinööri-arkkitehti -vastakkainasettelu itseironisesti esiin tuotuna. Varsinaisesta kysymyksestä ohimenevä kommentti kiinnitti huomioni, sillä se linkittyi haastattelun asiantuntijuusroolituk-

*Onko se nyt **mikä, joku Arkki***

*jos tarkoitat jotain arkki. Tehtoooooisesti(!), arkkitehtilehteä, niin **semmosta meille ei tuu***

vaikka oon ite putkiaivoinen insinööri

**naurua*, rakennuspuolelta, niin kumminki ja mulla on sekä isä, että setä arkkitehtejä (...)niin sieltä tulee kiinnostus tällaisiin asioihin*

seen: kommentti sisälsi ajatuksen siitä, että lähtökohtaisesti insinööri ei ymmärrä arkkitehtuuria, mutta sukuyhteys arkkitehtiin muuttaa tilannetta.

Suurin osa haastateltavista ei arvottanut Finlandia-palkintoa erityiseksi. Kaksi haastateltavaa mielsi palkinnon ensisijaisesti arkkitehtien palkinnoksi. Toinen haastateltava aprikoi nimeämisen liittyvän rakennuksen suunnitelleen toimiston aiempaan menestykseen. Toinen haastateltava antoi vastauksen kysymykseen: “Muuttiko palkinto suhtautumista rakennuksen suunnitteleita arkkitehteja kohtaan?”, vaikka kysyin haastateltavan suhtautumisen muuttumisesta rakennusta kohtaan.

Osalle haastateltavista palkinnot vaikuttivat olevan ylipäättään toisarvoisia. Yksi haastateltavista kuvasi palkinnoista piittaamattomuuttaan luonteenpiirteekseen, mutta esitti vastauksessaan myös yleistä kritiikkiä. Haastateltavan mielestä palkintojen perässä juostessa hukkuu se mikä on oikeasti tärkeää: tekemiseen keskittyminen ja operatiivisen tason haasteiden ratkominen. Toisaalta yksi haastateltavista antoi palkinnolle huomattavasti painoarvoa. Haastateltava kertoi sanoneensa ensimmäisessä tapaamisessa arkkitehdeille: “Tehään semmonen talo, että me voitetaan sillä Finlandia-palkinto”. Haasta-

siinä oli se (...) minkä nää oli voittannu, niin tota, niin siinä mielessä, niin, tota. Tota. Ööö, hyvinkin voin ymmärtää.

saman arkkitehtitoimiston kanssa (...) ollaan tehty niinkun (-) muutakin. tää ei ollu niinkun ensimmäisiä (-) tavallaan, missä oli, sit ku tuli Finlandia-palkinto, et oli tehty jo(!). (...) Oli niinkun, tuttua se toiminta. Kyseisen toimiston kanssa.

tärkeintä on se, että se on täynnä ihmisiä

Et jos ei olis ketään, niin se olis hukkaan heitetty. Finlandia-palkintoehdokkuuskaan ei olisi semmonen.

mää en oo ihminen, joka hakee palkintoja

Mua kiinnostaa tää operatiivinen tekeminen ja niinku se maailma. (...) Se on oma luonnevika (...) Mää haluan vaan sitä tekemistä. (...) elämä vie helposti siihen, että ruetaan tekemään niinku strategisen tason asioita. Ja mä oon todennu, että meillä edelleen pitää olla se operatiivinen taso. Siellä meillä on enemmän niinku haasteita ja tekemistä koko ajan. Että on helppo tehdä päältä jotakin ismejä

Mä sanoin, ensimmäisessä kokouksessa, tapaamisessa arkkitehtien kanssa, että tehään semmonen talo, että me voitetaan sillä Finlandia-palkinto. Ää, ja ihan se on ollu kantavana voimana, sillon kun tätä suunniteltiin, niin mä olin sitä mieltä, että pitää tehdä semmonen, että sillä voidaan se voittaa.

teltava kuvaili palkinnon toimineen vahvana kannustimena tavoitella parasta. Myöhempi nimitys palkintoehdokkaaksi oli haastateltavan mukaan tuntunut “helvetin kovalta jutulta”.

Suurin osa haastateltavista kertoi mielenkiintoisissa rakennuksissa tai paikoissa vierailun olevan osa omaa matkustamiskäyttäytymistään. Kahdelle haastateltavista kohdekäynnit osana matkustamista vaikuttivat vakiintuneelta tavalta. Käynnit eivät kuitenkaan olleet systemaattisia tai etukäteen tarkkaan harkittuja. Kohteissa vierailtiin, jos eteen tuli jotain mielenkiintoista. Yksi haastateltavista mainitsi jättävänsä yleensä kirkot väliin huolimatta siitä, että tiedosti niiden olevan perinteisesti turisteille suunnattuja. Toiselle haastateltavalle arkkitehtuuri ei riittänyt vierailun syyksi, haastateltava kertoi tarvitsevänsä kohteelta muutakin “mielenkiintoa”. Haastateltavia ei pyydetty nimeämään kohteita, mutta Gaudin kirkko nostettiin esiin kahdessa vastauksessa, Shard yhdessä.

Kohdevierailuista keskusteltaessa avautui haastateltavien erilaisia tapoja katsoa ympäristöä. Osa haastateltavista tarkasteli ympäristön historiallisen kontekstin läpi, kun taas yksi mainitsi kiinnostavansa huomiota rakennuksiin perehtymättä niiden taustoihin ja tarinoihin. Yhtä haastateltavaa rakennuksissa

se tuntu helvetin kovalta jutulta, tulla nimetyks ehdokkaaks

Joo! Siis **kyllä mä käyn kattelemassa** että tuolla kun liikun, jos on mielenkiintonen, kohde(!)

Eeeemmä semmonen friikki oo et mä oon, et mä oon viikon matkalla joka päivä nää kohteet *naputtaa listaa pöytään*. En missään tapauksessa, mut saattaa olla et, katon et, toi vois olla kiva nähdä, *kuiskaten* toi paikka ja. Ja sit ilahtuu aina, kun jonku paikan, tähän onki hyvän näkönen.

Sanotaan, että jossakin, sanotaan esimerkki, että on käynyt Barcelonassa, niin kyllä **ne Gaudin mökit** sieltä ilmanmuuta piti pistää vähän, että hei mennään vähän, kävellään tuota reittiä.

Gaudin(!) kirkko **on näkemättä, ettäh.**

Jjjjoo, siis sillä tavalla, **et miten yhteiskunta rakentuu**

kyllä mä kohteessa **oon tietysti kiinnostunu siitä historiasta**, vähä siitä historia-taustasta ja mistä, mistä on kyse

kiinnosti etenkin niiden saama maine. Yksi haastateltavista hahmotti ympäristöä laajoina kokonaisuuksina. Hän kertoi kiinnittävänsä huomiota kaupunkikuvaan ja yleiseen visuaaliseen ilmeeseen ja havainnollisesti omia mieltymyksiään viittamalla kokonaiseen valtioon. Toinen haastateltava kuvaili katselevansa rakennuksia yksityiskohtien tasolla. Hän ei kuitenkaan tarkastellut niitä vain visuaalisina ja teknisinä toteutuksina, vaan näki niissä kiteytyvän laajoja teemoja. Rakennuksen laatuvaikutelma koostui haastateltavan mielestä yksityiskohdista. Huolellisesti toteutettuna ne viestivät kunnioituksesta yhteistä elinympäristöä ja ihmisiä kohtaan. Haastateltava näki tasokkaan detaljitoteutuksen olevan suoraan yhteydessä rakennuksen yleiseen arvostukseen ja linkitti vastauksessaan vaikutukset aina ihmisten hyviin käytöstapoihin asti.

Yhden haastateltavan tavassa nähdä rakennukset oli systemaattisen tila-analyysin piirteitä. Haastateltava kertoi etenevänsä rakennuksen mittasuhteista julkisivuun, josta hän siirtyy pääsisäänkäynnin erottuvuuden ja toiminnallisuuden analysointiin. Sisätiloista haastateltava mainitsi ensin tarkastelevansa ihmisvirtojen ohjaamista tilassa, minkä jälkeen hän kiinnitti huomiota ensimmäisen kerroksen väljyyteen ja sen synnyttämään tunteeseen.

kaikki tällaset, jotka on saanu mainetta(!) ja muuta, niin tokihan niitä mielellään menee katsomaan.

mä tykkään kävellä (...) muodostaa sitä kaupunkikuvaa

(...) visuaalisena ihmisenä, niin mulle on tosi tärkeää, et, et miltä se, miltä se ympäristö näyttää. (...) Italia on ihan mun niinku (...) suosikki. Pohjois-Italia erityisesti. Siinä yhdistyy niinku tavallaan tosi pitkät perinteet ja moderni, vaalea, sisustusmaailma

kun mä matkustan niin, mä tykkään ihmetellä ja katsella rakennuksien yksityiskohtia Se mikä on mulle erittäin tärkeää, mitä tädäkin suunniteltaessa halusin, että korostetaan, oli että miettään niitä yksityiskohtia, koska ne on niitä, jotka luo laatuvaikutelman.

Ne on ne, jotka ää osottaa kunnioitusta meidän yhteistä elinympäristöä ja ihmisiä kohtaan (...) joka sit taas nostaa yleistä arvostusta, ihmisten käytöstapoja, silloin ku ollaan sellasesa ympäristössä, joka on kunnolla tehty.

ensimmäisenä on tietysti se ulkoasu.

Mittasuhteet. (...)

minkäläinen julkkari, eliikkä fasadi (...)

minkäläinen se kohteen sisäänkäynti on. Et

miten se ottaa ihmiset niinkun, sinne tuota

rakennukseen (...)

Niihin kiinnittää ensimmäisenä huomiota. (...)

Minkäläinen se ensimmäisen kerros on.

Kuinka se on, ööö, ratkastu niinkun, tavallaan

syötöt, eliikkä hisseille, portaikkoihin,

mikä niinkun väljyys, tunne,

siinä ensimmäisessä kerroksessa on. Niin se on sitten, että mikä niissä on niinkun kaikista kiinnostavin.

“Tunteiden kautta. Tunnelman kautta sitä aistii.”

Haastateltava toi esiin myös katse-
luetäisyyden, sen kuinka kohteiden
tarkastelu katutasosta tai kauempaa
siluettina eroaa toisistaan. Haasta-
teltavan vierailu kohteissa vaikutti
muita haastateltavia vakiintuneem-
malta ja säännöllisemmältä.

Joistakin vastauksista ilmeni, että
ympäristöä arvioiva katse suodattui
työroolin läpi. Ympäristössä kiinni-
tettiin huomiota töissä esillä oleviin
asioihin ja rakennetun ympäristön
ajankohtaisiin ilmiöihin. Katse ei
tarkentunut pelkästään nykyisen
toimenkuvan mukaan, vaan myös
vanhat työroolit vaikuttivat taustalla.

Yhtä lukuunottamatta kaikki
haastateltavat kokivat tilojen vaiku-
tuksen henkilökohtaisesti voimak-
kaana. Kieltävän vastauksen antanut
haastateltava kuvaili konkreettisesti,
millä tavalla hän kokee tilojen vai-
kutuksen yhdenentekevänä ja teki ver-
tauksia tilojen vaikutuksesta muihin
arvostamiinsa asioihin. Haasta-
teltava vaikutti tosin vierastavan
kysymyksen “voimakkaasti” -sanaa.
Yksi haastateltavista kuvaili rea-
goivansa hyvin paljon tilan toimin-
nallisuuteen, mutta epäröi samassa
yhteydessä oman tilakokemuksensa

*ethän sä normaalissa(!), katukuvassa, edes
katso sinne ylös. Se on niin korkeella (...) ja sit
sä katot sitä yleensä vähän kauempaa,
kun ihan läheltä*

tän viran puolesta
*paljon kiinnostaa se mitä on niinku, lisära-
kentamista tehty. Mitenkä on täydennys-
rakennettu, mitenkä on korjattu vanhaa ja
rakennettu uutta samaan.*

mun vanhan toimenkuvan takia.
*erikoiset rakenteelliset ratkaisut on
kiinnostanu aina.*

*Nooo jonku verran, emmä nyt jaks sanoa,
et mikään vaikuttaa voimakkaasti. *nau-
rua* *hymyillen* Vaikuttaa kuitenkin joo.
kuiskaten Jostain. On. Jossain paikoissa
on vaikuttumu tiloista, mut ei ne sillä tavalla
oo et. (...) **Eeeei oo hirveesti
merkitystä mulle.** Et mä avaan
läppäriin ja. Kahvilassa tai sohvalla kotona
jalat pöydällä. Ei siinä, ei mulla tarvi olla
siinä, **tilaa (!) ympärillä, ei anna
lisäkiksejä.***

asettumista arkkitehtuuri-käsitteen piiriin. Haastateltava jatkoi vastaus- taan perustellen toiminnallisuuden ja arkkitehtuurin yhteyttä. Sanava- linnat olivat varmistelevia.

Haastateltavien vastauksista nousi esiin erilaisia tilan kokemisen tapoja. Tilaa koettiin tunnelmien tai tunteiden kautta tai kokeminen oli tiedostavaa — tila sai oivaltamaan asioita tai tilaa arvostettiin, vaika sillä ei koettu olevan välitöntä vaikutusta itseän. Tilan kokemisen yksilöllisyys sanallistui yhdessä vastauksista. Haastateltava linkitti tapansa kokea tilaa henkilökohtaisia taustojaan kuten perhe- ja työhistoriaansa. Haastateltavat toivat vastauksissaan ilmi myös tilakokemuksen seuraamuksia. Yksi haastateltavista kuvaili huomanneensa konkreettisesti tilan vaikutuksen ulottuvuudet työpaikkansa muutettua uusiin toimitiloihin. Muuttunut tila heijastui siihen, miten haastateltava suhtautui työhönsä, työssä koettuun arvokkuuteen ja arvovaltaan, sekä työn merkityksen kokemukseen.

Haastateltavien vastauksissa esiintyvät tilakokemuksen tärkeimmät määrittäjät olivat valo, värit, akustiikka, julkisivujen mielenkiintoisuus, kokonaisuuden tasapainoisuus, toiminnallisuus, mittasuhteiden sopaisuus sekä inhimillinen mittakaava.

*Ehkä enemmän niinku, mä en tiedä millä tavalla. **Mää en itse asiassa tiedä, että minkälainen se arkkitehtuurin käsite tavallaan laajasti on**, mutta toiminnallisuuden(!) kautta. Hyvinki paljon.*

*semmonen harras jutska, semmonen **hyvin voimakas tunne.***

Tunteiden kautta.** Tunnelman kautta **sitä aistii.

***kun kokee oivalluksen** jossain uudessa paikassa, kun näkee, että millä tavalla asioita voi tehdä*

*me ollaan oma talokin rakennutettu (...) saanu olla mukana useassa hankkeessa (...) Että ehkä meidän arjessa, **käsitellään näitä asioita enemmän kuin normiperheessä!** *hiljaista naurua**

***se työn luonne muuttuu olennaisesti.** Siinä on **ihan toisella tavalla arvokkuutta, arvovaltaa** ja se oman työn ja tekemisen merkitys korostuu toisella tavalla (...) samassa työssäjän mä oon ollu koko ajan, mutta siitä huolimatta toi, että **minkälaisessa tilassa työskennellään, niin heijastuu siihen, että miten mä suhtaudun siihen työhön** ja mä koen, että se heijastuu myös muihin, jollonka se yhteisö, joka siellä työskentelee, niin, niin suhtautuu siihen.*

***mittasuhteet(!)**, sen ihmisen niinkun näkökulmasta*

*miten akustiikka toimii (...) **vaikuttaa tosi voimakkaasti muhun, et miten mä koen sen tilan.***

Valo on mulle ihan äärettömän tärkeää

5.2

Arkkitehtuurin määrittely

Pohjustin arkkitehtuurin määrittelyä kaikille haastateltaville. Korostin, ettei kysymykseen ole olemassa yhtä oikeaa vastausta ja olen nimenomaan kiinnostunut haastateltavan omasta näkemyksestä. Määrittelyn vaikeus välittyi selvästi vastauksista. Kysymyksen kohdalla esiintyi eniten hiljaisuutta ja empimistä kaikista haastattelurungon kysymyksistä. Kysymys oli myös ainoa, jossa asian tuntijuusroolin vaihdos oli selkeä. Osa haastateltavista sanoi suoraan ajattelevansa minun alaa opiskelleena ihmisenä osaavan vastata kysymykseen parhaiten.

Haastateltavien puheessa arkkitehtuuri ja hyvä arkkitehtuuri lomituiivat ja sekoittuivat. Lähes kaikki haastateltavat ohittivat varsinaisen kysymyksen. Kun pyysin määrittelemään arkkitehtuurin, haastateltavat antoivat vastauksia lähinnä kysymyksiin: “Mitä hyvä arkkitehtuuri on?” ja “Mitä arvostat arkkitehtuurissa?”.

— *niiskuttaa* **Huh huh**
#*nauraa* Tähän ei oo siis oikeeta
— **No arkkitehtuuri on. Juu juu juu!**

arkkitehtuuri on mulle sitä, että — ää (hiljaisuus). **Miten mä nyt sanoisin.**

Arkkitehtiopiskelija osais kaikkein parhaiten siihen vastata.

En oo koskaan sitä joutunu pohtimaan, **en oo koskaan sitä opiskellu.** mutta.

Äää (hiljaisuus). Se, et **ku sä esität tommosen kysymyksen, niin se, panee mut pohtimaan, että mitä mun pitäis vastata.** mut en mä oikeen tiedä.

mä toivoisin useasti sitä, että arkkitehtuuri olis myös sitä käytännöllisyyttä

Pelkällä sillä, et joku näyttää hyvältä, mä en innostu siitä yhtään. Et kyl siit. Niil **pitää olla se funktio.** Ja tota. Kyll. Mmmm. (pitkä tauko). Mä pidän sitä ykköstarkeenä asiana. (tauko)

**”Mitä se
arkkitehtuuri
nyt sitten
onkaan!”**

Arkkitehtuurin ja hyvän arkkitehtuurin erottelu aiheutti hämmennystä. Konkreettisimmin tämä ilmeni yhden haastateltavan puheessa, joka päättyi hyvän arkkitehtuurin määrittelyn kohdalla pyörtämään aiemman arkkitehtuurin määritelmänsä. Haastateltava ajautui puheessaan umpikujaan, eikä lopputulemana enää tuntunut tietävän miten määritteli arkkitehtuurin ylipäättään. Vastaus päättyi haastateltavan tuskastuneeseen huudahdukseen: “Mitä se arkkitehtuuri nyt sitten onkaan!”.

Tyypillinen esitetty määritelmä oli erilaisten immateriaalisten ominaisuuksien yhdistelmä. Ratkaisevaa määritelmän kannalta oli, että se sisälsi useamman kuin yhden ominaisuuden. Yksi haastateltavista määritteli arkkitehtuurin estetiikan ja funktionaalisuuden yhdistelmäksi ja kuvasi estetiikan uupumisen muuttavan arkkitehtuurin “vaan taloiksi”.

Ainoastaan yhdessä vastauksista arkkitehtuurista puhuttiin nimenomaisesti rakennuksiin linkitetysti. Haastateltava määritteli arkkitehtuurin rakennusten muotoiluksi parhaalla mahdollisella tavalla. Kahdessa vastauksista korostettiin arkkitehtuurin olevan rakennuksia laajempi kokonaisuus. Rakentamiseen ja taiteeseen viitattiin määrittelyissä kerran. Sanat ‘suunnitella’ ja ‘toiminnallisuus’ esiintyivät kahdes-

voi näyttää hyvältä, mutta ei toimia tai sitä se toimii, muttei näytä hyvältä. Niin tota.

Kai ne molemmat on arkkitehtuuria sitten ne, ei hyvät. (hiljaisuus) En tiedä. *naurua* En tiedä. Siis **mä aattelen sitä, et mun mielestä tota.** (hiljaisuus) *korottaa ääntään* **Mitä se arkkitehtuuri nyt sitten onkaan!**

Mun mielestä arkkitehtuuri on sitä, että siinä on. Yhdistyy, ne toimivat, toimivat ratkaisut, toimivat ratkaisut siihen. (tauko) Estetiikkaan ja muuhun

*Mun mielestä sen pitää olla, se idea, et sitä voi arkkitehtuuriks kutsua, nii siin, **siinä pitää olla molemmat ominaisuudet.*** (hiljaisuus) *kuiskaten* Sitä vois sitte olla. Toiminnallista insinöörisuunnittelua tehdä joku muu sitte. **Se on vaan sitte. Taloja.**

*Se ilmenee niinkun monella lailla se arkkitehturirakennusten muotoilua, parhaalla mahdollisella tavalla. (...**voi olla myös taidetta***

se ei oo vaan niinkun yksi, että se on pelkästään joku rakennus(!). (tauko) Mä nään sen niinkun laajempana kokonaisuutena, sen arkkitehtuurin.

*eihän oo välttämättä niinkun oltava rakennus, kun puhutaan arkkitehtuurista, **sehän voi olla mitä vaan.** Osa kokonaisuutta, joka siihen kokonaisuuteen myös istuu.*

sa vastauksessa. Toiminnallisuudesta puhuivat ne haastateltavat, jotka olivat aiemmissa vastauksissaan kuvailleet tilasuhdettaan toiminnallisuutta korostaen. Arkkitehtuuri esiintyi myös toimintana: yhdessä määritelmistä substansiivien rinnalla käytettiin runsaasti verbejä. Haastateltavan, jonka edellisistä vastauksista heijastui analyttinen tilojen kokeminen, määritelmässä oli kokonaisvaltaisuuteen ja aukottomuuteen pyrkimystä ja määritelmä huomioi erilaisia skaaloja. Yhdessä vastauksista arkkitehtuuri määritettiin aforistisesti.

Haastateltavien puheessa arkkitehtuuri esiintyi suurelta osin hyvän arkkitehtuurin synonyymina. Konkreettisimmin tämä ilmeni vastauksessa, jossa arkkitehtuurin vastinparina oli huono arkkitehtuuri. Vastauksissa hyvä arkkitehtuuri määriteltiin yleisesti arkkitehtuurille asetettujen ehtojen täyttymisenä erityisen hyvin. Hyvän arkkitehtuurin määrittely eroteltiin omista mieltymyksistä. Yksi haastateltavista totesi voivansa tunnustaa kohteen olevan hyvää arkkitehtuuria, vaikka olisi eri mieltä sen toteutuksesta, eikä kyseinen kohde kosketaisi häntä henkilökohtaisella tasolla.

Hyvän arkkitehtuurin määrittelyn kohdalla uusina asioina puheessa esiintyivät ihmisen huomioiminen, identiteetti, kulttuuri, historia, ympäristöön sopiminen, “kunnolla

Mutta **suunnittelutyötähän se on**, suunnittelua, suunnitelmia ja kaikkea muuta.

arkkitehtuuri on sitä, että ei tehdä, **ei tehdä keskinkertasta**. Vaan panostetaan siihen, miltä, miltä asiat näyttää ja kuinka ne toimii.

No arkkitehtuuri. Se on. Se on niinkun tomonen. **Kaupunkikuvan. Tilojen.**

Niinkun **ilmentymä**, mikä on niinkun luotu. Niin rakennuksen. Rakenteiden. Infrastruktuurin ja ja tällasten kautta, elikkä sen arkkitehtuurin avulla(!) on luotu(!) näitä niinkun tiloja. **Rakennuksia.**

Rakennelmia.

Se on kunnioitusta ihmisiä, meidän yhteistä ympäristöä kohtaan

Mun mielestä **ei oo eri asia** (...). Mä en haluais näitä erottaa.

No se joka ei niinkun täytä näitä kriteerejä. Että siis, on huono tietenkin. Mut että hyvä. Noh hmmm.

on tehty kunnolla (...) siinä on mun mielestä arkkitehtuurin ja hyvän arkkitehtuurin ero. **Se ei tarkoita sitä, että mä tykkään kaikista paikoista, jotka on hyvää arkkitehtuuria**, jotka on vaativia, joissa on kiinnitetty äärimmäisen paljon huomiota yksityiskohtiin, että mä **voin olla, eri mieltä miten se ois pitäny tehdä, tai se ei kosketa mua**. Mut silti se voi olla hyvää arkkitehtuuria.

se ottaa huomioon ihmisen

Ja sopii niinkun maastoon, muotoon, minne ikinä, kaupunkiin se, se tulee. Mut sit se on myös, mun mielestä hirveen tärkeä **osa identiteettiä ja kulttuuria ja historiaa**. Koska se on aina sen, ajan, hengen, tuote. Kyllähän ne parhaat säilyy.

“Se ei oo pelkkä seinät ja huone missä on pöytä ja tuolit. Vaan se, että mitenkä ihminen toimii.”

tekeminen” ja “äärimmäisen huomion” kiinnittäminen yksityiskohtiin. Yksi haastateltavista määritteli hyvän arkkitehtuurin yleisenä arvostuksena ja sijan saamisena. Toinen haastateltava rinnasti keskusteluun hyvästä arkkitehtuurista yhteiskunnallisia ulottuvuuksia, kuten “rasismi-ilmiöt”, digitalisaation ja toiminnallisuuden murroksen. Haastateltavan puheessa hyvään arkkitehtuuriin linkittyi suvaitsevaisuus, ihmisen toiminnan ymmärtäminen syvällisellä tasolla sekä maailman muutoksiin vastaaminen. Hyvää arkkitehtuuria määriteltiin myös visuaalisena monipuolisuutena, jota verrattiin ihmisyyden moninaisuuteen. Kyseisessä vastauksessa esteettisenä arvona esiintyi myös rumuus.

Hyvään arkkitehtuuriin liitettiin myös rakennetun omaisuuden tehokas käyttö, jonka koettiin liittyvän tilojen monikäyttöisyyteen. Yhden haastateltavan vastauksessa hyvä arkkitehtuuri määrittyi useiden tekijöiden “sopusointuna”: toiminnallisuuden, kustannustekijöiden ja ympäristöön sopivuuden tasapainona. Haastateltavan mukaan wow-arkkitehtuurikaan ei ole hyvää arkkitehtuuria, ellei se täytä kyseisiä kriteerejä.

*No sitä, mitä *maiskutus*, siis (tauko).
Arvostetaan(!), muutkin arvostaa, että se on niinkun (tauko) *maiskutus*,
saanu sijaa*

***Suomi kansainvälistyy**, niin meillä puhutaan näistä rasismi-ilmiöistä ja muista vastaavista, niin se on **suvaitsevaa ja sopivalla tavalla sekottunutta harmoniaa** (...) tuntuu, että **maailma muuttuu** alta tällä hetkellä ja **toiminnot muuttuu**. Niin se on aikamoinen haaste se, toiminnallisuuden rakentaminen siihen rakennuksen sisään ja ihmisten liikkumiset. Ja digitalisaatio tuo ihan käsittämättömän määrän sen toiminnallisuuden muuttumista. Ja se johtaa erilaisiin asioihin. Miten kaikki asiat pitäis pistää sinne kasaan, että **se ei oo pelkkä seinät ja huone ja missä on pöytä ja tuolit. Vaan se, että mitenkä ihminen toimii**.*

***ehyttä kokonaisuutta** ja **mukavia pieniä poikkeamia**, niinku kaikissa ihmisissä on, että onneks ei olla samanlaisia klooneja kaikki toisistamme(...) yhtälailla, niinku, **rumuuskin voi olla** niinku, hausalla tavalla, ku positiivisesti ajattelee, niin se voi ihan hyväkin niinku, **hyvääkin, olla arkkitehtuuria** (...) se arkkitehtuuri, se perinteinen pelkkä(!). Tavallaan ilme(!). Miltä se näyttää(!). Niin, niin, ni se **monipuolisuuden näkökannalta kiinnostaa**.*

*välttämättä **en pidä, että joku rakennus on hyvää arkkitehtuuria, vaikka se ois jotain wow-arkkitehtuuria***

Arkkitehtuuri on muotoilua.
Arkkitehtuuri on kunnioitusta
ihmisyyttä ja ympäristöä kohtaan.
Arkkitehtuuri voi olla myös taidetta.
Arkkitehtuuri on sitä, ettei tehdä keskinkertaista.
Arkkitehtuuri voi olla mitä vaan, mutta se on aina
osa kokonaisuutta ja siihen istuvaa.
Arkkitehtuuri on kaupunkikuvan ja tilojen ilmentymä.
Arkkitehtuuri on hyvää toiminnallisuutta.
Arkkitehtuuri on rakennusten muotoilua
parhaalla mahdollisella tavalla.
Arkkitehtuuri on panostusta siihen
miltä asiat näyttää ja kuinka ne toimii.
Arkkitehtuuri on toiminnallisuuden
yhdistymistä estetiikkaan.
Arkkitehtuuri on suunnittelua,
suunnitelmia ja kaikkea muuta.

Hyvä arkkitehtuuri on aikaa kestäviä materiaaleja.

Hyvä arkkitehtuuri on ihmisen huomioiva.

Hyvä arkkitehtuuri on arkkitehtuuria.

Hyvä arkkitehtuuri on yksityiskohtien
äärimmäistä huomioimista.

Hyvä arkkitehtuuri on säilyvä osa
identiteettiä, kulttuuria ja historiaa.

Hyvä arkkitehtuuri on tasokasta toteuttamista,
lisäpanostusta, paremmin tekemistä.

Hyvä arkkitehtuuri on sitä mitä
arvostetaan, sitä mikä on saanut sijaa.

Hyvä arkkitehtuuri on esteettisesti ehyttä
ja suvaitsevaa, sekoittunutta harmoniaa.

Hyvä arkkitehtuuri on toiminnallisuutta,
joka yhteensovittaa nyky maailman haasteet
ja vastaanottaa tulevaisuuden muutokset.

Hyvä arkkitehtuuri on monitoiminnallisuutta:
rakennetun omaisuuden käyttämistä tehokkaasti.

Hyvä arkkitehtuuri on käyttötarkoitukseen
sopivaa ja esteettisesti hyvää.

Hyvä arkkitehtuuri on kaikkien osatekijöiden:
toiminnallisuuden, ympäristöön sopivuuden
ja kustannusten sopusointua.

Hyvä arkkitehtuuri on visuaalista monipuolisuutta.

Hyvä arkkitehtuuri on yhteisöön ja ympäristöön sopivaa.

5.3

Keskustelua kohderakennuksesta

Mielikuvia rakennuksesta

Pyysin haastateltavia valitsemaan 59 abstraktin kuvakortin (liite 4, sivut 163-164) joukosta intuitiivisesti kolme korttia, jotka heidän mielestään kuvastavat rakennusta. Pelkäsin assosiaatiokorttien näyttäytyvän turhan humoristisina asiantuntijahaastattelussa, mutta pelko osoittautui aiheettomaksi ennakkoluuloksi. Kaikki haastateltavat paneutuiivat tehtävään innokkaasti, joskin suurin osa huvittuneena. Tehtävän kohdalla esiintyi jonkin verran asiantuntijaroolien vaihtumista. Osa haastateltavista varmisteli valintonsa ja tulkintojensa oikeellisuutta minulta.

Haastateltavat kuvailivat assosiaatiokorttien avulla viereisen kaavion mukaisia asioita.

*_*näkee kortit*_ **Ou gaad.***

**äänekästä naurua* (...)*

**leveästi hymyillen* Mun on pakko, hei nyt mä otan ihan *ottaa puhelimen esille* (...) Et mihin mä, mä pääsen niinku, et mun työtehtävät tänä aamuna*

*Mutta tää kuvaa nyt. **Sano, jos mä meen hakoteille.** (hiljaisuus)*

korttien lukumäärä	kuvailtu teema
3	arkkitehtuuri toiminnallisuus
2	käyttäjät käyttötarkoitus rakennuspaikka
1	symboliikka materiaali konteksti taide näkyvät suhde luontoon

Puolet haastateltavista puhui arkkitehtuurista yksittäisen kortin avulla, omana teemanaan. Haastateltavat vaikuttivat erottelevan arkkitehtuurin muista rakennukseen liittämistään ominaisuuksista sen sijaan, että he olisivat nähneet nämä ominaisuudet arkkitehtuurin osa-alueina. Kiinnostavaa oli arkkitehtuurin miellejohdon yhdenmukaisuus. Kaikki haastateltavat, jotka nostivat arkkitehtuurin esille erillisenä ominaisuutena, valitsivat sitä kuvaamaan saman kortin. ^{kuva 1}

1

Tää valkonen tässä, niin niin. **Sitä**
painottaa hidastaen **arkkitehtuuria**.

mikään **talo ei oo mitään ilman sisältöjä** (tauko) Ja se eettä, että mitä täällä tavallaan tehdään, niin on osa, t'n rakennuksen arkkitehtuuria.

luonto ulkopuolella, osana arkkitehtuuria

osa tätä(!) arkkitehtuuria on se, että aika muuttaa tätä paikkaa.

Toivottavasti saa t'n näyttään vaan, niinku entistä enemmän siltä, että tää on täs aina ollu ja t'n kuuluki *hymyjillen* täs ollaki.

koko t'n rakennuksenhan symboliikka
on (...) ollu niinku, ihan semmosena kantavana, kantavana teemana(!)

_Mä oon pettynny. Täältä **ei tullu sitä korttii mitä mä oisin toivonu**

#*nauraa* Mikäs, mikäs se ois ollu?

_*nauraa* Oisin, oisin toivonu tulevan. Öö. (hiljaisuus)

#Mikäs se ois ollu?

_(pitkä hiljaisuus). Kyllä se olis ollu semmonen, missä olis ollu ihmisiä. (...) ajatuksena se, et sen tota, niitä varten se on tehty ja niin kauan ku täällä on väkee (-) täynnä ni, sitten on hyvä mieli.

Osa esiin nostetuista teemoista sanoitettiin kiinteästi arkkitehtuuriin kytkeytyviksi. Haastateltavien vastauksissa tällaisia olivat rakennuksen käyttötarkoitus, luontosuhde ja symboliikka. Osittain arkkitehtuuri esiintyi teemoille alisteisena. Arkkitehtuurin kuvailtiin kumpuavan käyttötarkoituksesta ja luonnon voiman muuttavan arkkitehtuuria ajan myötä entistä paremmaksi. Se kumpi oli ensin, arkkitehtuuri vai esiin nostettu teema, jäi osittain epäselväksi. Oliko arkkitehtuuri synnyttänyt symboliikkaa vai symboliikka synnyttänyt arkkitehtuuria?

Muista esiin nostetuista teemoista ei käynyt selväksi, missä määrin haastateltavat näkivät teemat arkkitehtuurisidonnaisina. Yhdessä vastauksessa rakennuksen merkittävimmäksi tekijäksi nimettiin käyttäjät. Sekä taide että rakennus-

paikka nähtiin erottamattomina osina rakennusta. Rakennuspaikan kuvailtiin vaikuttaneen siihen, minkälainen rakennuksesta oli päätetty tehdä ja miten se nyt valmiina koetaan. Rakennuksen kuvailtiin ulottuvan fyysisiä rajojaan laajemmalle ja ympäristön tuovan merkittävää lisäarvoa kokonaisuuteen. Yksi haastateltavista valitsi luontoaiheisen kortin kuvaamaan rakennusta. Ymmärsin haastateltavan viittavan sillä toisaalta suomalaisen luonnon fyysisiin rajoitteisiin ja siihen kuinka rakennus niihin vastaa. Toisaalta haastateltava vaikutti puhuvan laajemmin rakennuksen istumisesta suomalaiseen kulttuuriseen kontekstiin, jossa läheinen luontosuhde on perinteisesti nähty korostetun tärkeänä.

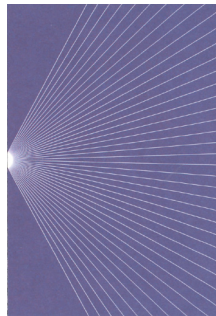
Näkymät ja materiaalit tuotiin valituilla korteilla esiin vain kerran. Tämä oli itselleni yllättävää, sillä arkkitehtiminä pitäisi niitä fundamentaaleina rakennuksen osatekijöinä. Oli kiinnostavaa, että näkymät-kortin^{kuva 2} valitsi sama haastateltava, joka oli suhde arkkitehtuuriin-osion vastauksissaan välittänyt hyvin analyttistä tilojen kokemistapaa.

Rakennusten materiaalisuutta sivuttiin vastauksissa, mutta hyvin yleistävällä, kaikki rakennuksen materiaalit yhteen niputtavalla tavalla. Arkkitehtitutkijalle tämä oli huomiota herättävää, sillä materi-

Jos ei täällä oo ihmisiä niin sitten on menny hukkaan koko hanke

*Se on niin olennainen osa tätä, että missä tää rakennus sijaitsee. Tää ois ihan toisenlainen kokemus, tai tää, tätä ei ois ollu järkevää rakentaa tällä tavalla. (...) Jos tää paikka saa kiitosta, niin. Tää on **isompi kokonaisuus, kuin vaan mikä rajottuu tähän tontille.***

*luontoo ja valoisuutta, mikä on niinku hirveen tärkeä tähän niinku **suomalaiseen ympäristöön**(!).*

2

aalien lähtökohtaisen painoarvon lisäksi useassa kohderakennuksissa on mielestäni poikkeuksellisen vahvaa materiaalisuutta kuten käsittelemättömiä luonnonmateriaaleja, joita on käytetty yksiaineisesti. Haastateltava, joka valitsi kortin kuvaamaan tarkasti yhtä rakennuksessa käytettyä materiaalia oli sama haastateltava, joka oli korostanut kaikissa aiemmissa vastauksissaan yksityiskohtien tärkeyttä. Haastateltava puhui kyseisestä materiaalista kaikkiaan 10 minuuttia, joka oli pidempään kuin suurin osa haastateltavista käytti kokonaisvastauksensa. Hän analysoi materiaalia tunnelman rakentamisen, kestävyys- ja käytettävyyden sekä taidokkaan tilallisen käytön näkökulmista. Haastateltavan vastauksesta välittyi hyvin henkilökohtainen suhde materiaaliin. Haastateltava kertoi pitkiä polveilevia tarinoita muista rakennushankkeista, joiden pohjalta hänen näkemyksensä materiaalista oli kehittynyt ja kuvaili omaa löytämisen riemuaan, kun materiaalipalatti oli vihdoinkin lokahtanut kohdalleen. Haastateltavan omakohtainen narrativointi kiinnitti huomiota aineistossa, sillä haastatteluisia ei juurikaan siirrytty henkilökohtaiselle tasolle.

mä oon sitä käyny silittelemässä siellä monta kertaa. Se on, se on kolissu muhun kovaa. Arkkitehditki(!) on tykänny siitä (...) Me haettiin(!) aika pitkään materiaaleja mitä tehdä.

*Ja tota. **Sit ku löyty. Ne palaset** (...) ku ne laitettiin vierekkään, niin se oli itsestään selvää, että täs on tää. Paletti (...)*

mun mielestä ehjt kokonaisuus

Se päämateriaali(!). On mulle. Varmaa kaikista mieluisin tällä hetkellä.

se määrittää tän paikan tunnelmaa, tosi paljon.

***mua pelotti**, et onko tää liian kolikko*

Lähettiin reissuun** sillon ku tota (...) **ruettiin suunnitteleen

*oli yks krapula-aamu. Ku me mentiin, semmoseen paikkaan (...) Joka. Oli. Niinku riittävän rouhee, et se oli makee(!) paikka, mut sit riittävän lämmin, et **siel oli turvallista olla.***

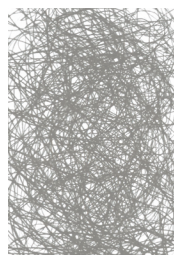
*Ja me tajuttiin se, et sen paikan pitää olla semmonen, et **sinne voi mennä krapula-aamuna** ja silti tuntee olonsa turvalliseks.*

*mun mielestä **se kulminoituu** kaikis eniten **tohon materiaaliin.***

**”Mä oon
sitä käyny
silitlemässä
siellä monta
kerta.”**

Yksi haastateltavista valitsi pelkästään kortteja, joilla hän kuvaili jollakin tavalla rakennuksen toiminnallisuutta. Kysymys kohdistui valmiiseen lopputulokseen, mutta haastateltava valitsi kortteja aikajärjestyksessä rakennushankkeen eri vaiheista. Yhdellä kortilla haastateltava kuvasi alkuperäistä lähtöhaastetta, “positiivisen kaaoksen” synnyttämistä.^{kuva 3} Toinen valittu kortti kuvasi massoittelevaa, jonka haastateltava näki arkkitehdin alkuperäisenä muodonanantona kaaoshaasteeseen. Kolmannella kortilla haastateltava kuvaili nykyistä rakennettua muotoa, jossa vallitsi toimimisen kulttuuri. Tähän oli haastateltavan mukaan päästy häivyttämällä hierarkisuutta rakennuksessa. Toteutuneessa rakennuksessa haastateltava sanaili kaaoksen ja rakennusmassoilla aikaan saadun toiminnanhallinnan elävän rintarinnan. Haastateltava käytti vastauksessaan taisteli-verbiä, mutta kokonaisvastauksesta hahmottui kuva, ettei haastateltava nähnyt asioiden olevan ristiriidassa keskenään. Haastateltava siirsi kortit lopuksi ympyrän muotoon ja totesi kaikkien kuvailtujen asioiden olevan “pyöreän pöydän ääressä olevaa asiaa”. Haastateltavalle rakennus ei siis vaikuttanut näyttäytyvän vain lopullisena fyysisenä muotona, vaan mielikuvassa rakennuksesta kaikki prosessin vaiheet olivat yhtä läsnä.

3

*toi siis kuvastaa heti tota niinku rakennusmassaa. (...) täällä on montaa eri toimintaa ja **ne voi sekottua ja niitä voidaan yhdistellä***

*mekanismi, että voidaan niinku lomittaa asiat. **Ei oo enää (...) toimintoja erikseen** titteleitä, vaan kaikki on henkilöuntaa ja me toimitaan täällä kaikki päällekkäin, samassa nipussa ihan sekaisin tässä on niinku **syntyny sitä toiminnallisuutta, mitä on haettu**. Ja vaikka me tehdään omasta roolistamme käsin töitä, niin totuus on, että kaikki tekeminen on ihan **hirvittävää kaaosta. Ja sen pitääkin olla!***

*Itse asiassa ehkä näistä tämä ehkä kuvaa **kaikkea sitä, mihinkä haastetta on lähetty ottamaan**. Tämä muistuttaa ehkä sitten sitä ensimmäistä suunnitelmaa, jonka arkkitehdit sitten muotoili. Ja **tämä on sitten se, missä nämä kaks taistelee keskenään***

aikajatkumona** suhupäin, **tästä tultiin tämmöseen muotoon

*nää *osoittaa kaikkia kortteja* on niinku **pyöreän pöydän ääressä olevaa asiaa**.*

Mitä arkkitehtuuri tarjoaa

Kohderakennusten arkkitehtuurin parhaiksi puoliksi mainitut seikat olivat pitkälti asioita, jotka myös alan sisällä määriteltäisiin tyyppillisiksi arkkitehtuurin osatekijöiksi. Vastaukset olivat hyvin yllätyksättömiä. Ne olivat tiukasti linjassa kilpailuarvostelupöytäkirjojen ja kohteista kirjoitettujen arkkitehtuurikritiikkien kanssa. Massoittelu, materiaalien käyttö ja näkymät mainittiin vastauksissa kerran. Nämä tuotiin esiin hyvin itsestään selvän oloisesti, ilman taustaselityksiä. Aukottaminen, valon ohjaaminen ja ympäröivään kontekstiin istuminen mainittiin vastauksissa kahdesti. Piha ja siirtymätilat, julkisivun arkkitehtoninen kokonaiskonsepti ja ajalliset kerrostumat tulivat mainituiksi kertaalleen.

Yksi haastateltavista epäili vastatessaan omien tulkintojen oikeellisuutta ja oikeanlaista termistön käyttöä. Epäröintiä esiintyi vastauksessa kohdissa, joissa haastateltava sanoitti puhuvansa omasta henkilökohtaistaan näkökulmastaan.

Toiminnallisuus oli teema, joka toistui lähes kaikkien haastateltavien puheessa. Vastauksissa toiminnallisuudesta oli kuitenkin hahmotettavissa sisällöllisesti erilaisia kategorioita. Toiminnallisuudesta puhuttiin monikäyttöisyyden, muuntojousta-

massottelu

ne **näkymät**

rakennusmateriaalien upee käyttö

Pihamiljö (...) näitisti tehty(!), suhteessa maastoon. (...) hyvin osattu ottaa, niinku rakennusmassojen välit huomioon (...) istuu tähän kokonaisuuteen.

missä **uusi kohtaa vanhan**
(...) on musta todella hieno.

tää julkisivun arkkitehtuuri. **Tää ihastuttaa mua jatkuvasti ku mä tänne tuun.**

No kyllähän mä sanon, että se on tämä, nämä avaukset tässä

Arkkitehtuurissa, se, **miten valo läpäsee tän rakennuksen.**
On musta aivan, yks niinkun, öööh, tosi, tosi hieno asia.

se kokonaisuus miltä se näyttää tonne, eri kaduille

mää **en tiedä käytätkö mä kovin fiksuja sanoja**

En tiedä sitten kuinka merkittävää on se, että...

päätila, joka aika hyvin **mahdollistaa monipuolisen käytön** (...) muuntuu illalla ihan toisenlaiseks rakennukseks. nää niinku **joustavat**, nää, **nää tilat**(!). Niveltty niinku toisiinsa(!).

täällä on tää **yhteinen alue**. Ja reunoilla tää tämmönen, **yksityisempi alue**.

vuuden sekä tilajäsennyksen ja tilakierron näkökulmista. Yhdessä vastauksista toiminnallisuutta sivuttiin ihmislähtöisyyden ja materiaalien kulutuskestävyyden näkökulmasta. Haastateltavan puheessa rakennuksen funktionaalisuus ja rakennuksen synnyttämät kohtaukset olivat kytköksissä toisiinsa.

Jo arkkitehtuurin määrittelyssä runsaasti esiintynyt kokonaisuus-sana esiintyi useassa vastauksessa arkkitehtuurin parhaita puolia kuvailemassa. Kokonaisuudessa merkitsevää oli siinä vallitseva tasapaino. Yksi haastateltavista näki rakennuksessa ääripään ominaisuuksia, jotka kuitenkin täydensivät toisiaan. Haastateltava koki tämän selittävän sitä, miksi rakennus oli niin pidetty.

Arkkitehtuurin onnistumiset olivat vastauksissa tilan ominaisuuksia. Yksi haastateltavista kuitenkin vastasi kysymykseen kuvaamalla suunnitteluprosessia. Pysyin haastateltavaa nimeämään alkuperäiset ideat, joihin hän viittasi. Hän antoi vastaukseksi nopealla tahdilla kolme tyypillistä arkkitehtuurin osatekijää, joista rakennus on tullut tunnetuksi. Kuitenkin myös näihin haastateltava nivoi mukaan prosessikuvausta. Tämän jälkeen haastateltava jatkoi edelleen prosessin reflektointia. Haastateltava puhui me-muodossa ja eritteli vastauksessaan suunnittelun aikana käytyä keskustelua ja käännteitä. Vastaus heijasteli jo asso-

tää on ihmisten käyttöä(!) varten, et tää ei oo myöskään sitä, että tätä, tullaan katsomaan, että tää on taideteos (...) nää kaikki pinnat on. Ne on, funktionaalisia ihmisten käyttöä varten. Tää rakennus itsessään, niin mun mielestä. **Korostetusti toimii kohtauspaikkana, ihmisille, kaupungille ja luonnolle.**

tää koko kokonaisuus sinänsä(!).

Tää on rohkee(!) rakennus. (pitkä tauko) Mut silti samaan aikaan, niin täs on sellasta lämpöä, et tää on **helposti lähestyttävä** ihmisille. (...) tää on yllättävän **tasapainonen paketti**. Nää elementit(!), jotka täs on tuotu yhteen, jos miettii esimerkiksi materiaalivalintoja. Tai miten tää **sijottuu tähän paikkaan**. Niin. (tauko) Nää palaset. On lokahtanu tosi hyvin kohdalleen. (hiljaisuus) Joka sit sallii sen, et tää on semmonen paikka, et **neki, jotka pitää tätä vähän erikoisena, niin on sitä mieltä, että tää on kiva rakennus.**

no top3 on ne, että nee, ne **alkuperäiset ideat vietiin maaliin.**

Seki, toimi. Mikä **oli alunperin nähtävissä.**

me ei, **siinä suunnitteluvaiheessa, toteutusvaiheessa**, niin, osattiin pitää kiinni niistä tärkeistä jutuista ja antaa periks sitten ei niin tärkeistä asioista. (...) Ja se helpotti sitä hankkeen kustannushallintaa ja montaa asiaa. Et **me ei sit kuitenkaan jouduttu tärkeistä asioista luopumaan.**

”Pääsen aistimaan, turvallisesti”

siaatiokorttitehtävissä ilmennyttä toisen haastateltavan esiintuomaa “arkkitehtuuri on prosessi” -ajattelutapaa.

Kysyessäni mikä haastateltavien lempipaikka rakennuksessa on, luettelivat he tyypillisesti vastauksissaan useita paikkoja, vaikka kysymys koski varsinaisesti vain yhtä. Saman haastateltavan lempipaikkoja yhdisti yleensä jokin yhtenevä ominaisuus, esimerkiksi turvallisuuden tunne tai kauneus. Lempipaikkojen perustelut ilmensivät hyvin arkkitehtuurin arvon moninaisuutta. Perustelut linkittyivät käyttö- ja symboliarvoon sekä kulttuurihistorialliseen, sosiaaliseen ja esteettiseen arvoon. Vastausten henkilökohtaisuuden taso vaihteli. Osa haastateltavista vastasi kysymykseen omakohtaisesti perustellen, kun taas yhdestä vastauksesta ilmeni, että haastateltava perusti osan näkemyksistään rakennuksesta tehtyihin julkaisuihin ja artikkeleihin.

Lempipaikkoja perusteltiin määrällisesti eniten näkymillä. Suurin osa vastauksista liittyi näkymien

avautumiseen rakennuksesta ympäristöön kuten näkymien laajuuteen tai pituuteen. Vastauksissa puhuttiin lisäksi kokonaisuuden näkemisestä, kontrolloiduista näkymistä sisä- ja ulkotilojen välillä sekä kuvauksellisuudesta. Näkymien kohdalla arkkitehtitaustani osoittautui tutkimuksen tekemistä hankaloittavaksi tekijäksi. Näkyimiin liittyvät merkitykset vaikuttivat minulle haastattelutilanteissa niin selviltä ja ymmärrettäviltä, että toistuvasti hyväksyin vastaukset lisäkysymyksittä. Kun haastateltava puhui sisäsillasta lempipaikkanaan sieltä saatavien hienojen kuvien vuoksi, oletin hänen tarkoittavan sillalta sisätilaan aukeavia upeita kuvakulmia ja näkymäakseleita. Kun toinen haastateltava perusteli kattoterassia lempipaikkanaan, koska “sieltä näkee sen kokonaisuuden”, oletin hänen puhuvan rakennetusta kokonaisuudesta. Analyysivaiheessa en ollut enää varma, mikä tästä oli arkkitehtitulkinnallista olettamusta ja mikä haastateltavan sanomaa.

Muut mainitut lempipaikkojen ominaisuudet esiintyivät vastauksis-

sa yksittäisinä. Yksi haastateltavista mainitsi ylisuuren mittakaavan rikkomisen tasoeroilla. Haastateltava yhdisti tämän turvallisuuden tunteeseen. Toisen haastateltavan perusteluissa esiintyivät ajalliset kerrostumat ja tilaajatahon historian säilyminen. Nämä ilmenivät haastateltavan puheessa sisustusarkkitehtuurissa ja kalusteissa. Anonyymiyden säilyttäminen yhdisti yhden haastateltavan lempipaikkoja. Tämä linkittyi rakennuksessa mukana seuraavaan työrooliin. Yksi haastateltavista mainitsi lempipaikkokseen määrittelemättömän "ei oikeen mikään" -tilan ja kaikille avoimen tilan. Haastateltava kuvasi lempipaikkojaan yhdistävän tekijän olevan tilan tarjoama mahdollisuus innovoinnille, mitä hän kuvasi termein innovaatiopesä ja pöhinän pesä. Lempipaikkoja perusteltiin lisäksi valoisuudella, kanssakäymisellä ja kauneudella. Nämä esiintyivät perusteluissa itsenäisinä selittäjinä.

siinäkin **on jollain tavalla, hyvä olla** ja, tää(!) oli **nerokas oivallus** meidän **sisustusarkkitehdilta**, et se ei voi olla yhdessä tasossa se tila (...) se on mun mielestä rikottu hienosti ja siellä on niitä **turvallisia paikkoja** paljon enemmän.

on kiva päästä nauttimaan mahdollisimman **anonyymisti** (...) se ehkä vaatii sen, että, että sitä on **pikkasen jemmassa**. Semmosia paikkoja, esimerkiksi **tuolla kulmassa**, tos on hyvä istuu ja kattella tätä paikkaa (...) **pääsen aistimaan**, turvallisesti, ilman, että, et – (pitkä tauko). Täällä on niin paljon ihmisiä, jotka tulee tietysti antamaan palautetta.

se ei niinkun oo oikeen mikään paikka ja se saattaa olla **vähän häiriöaltis**, niin eespäin. Niin se on kumminki semmonen, että joka just synnyttää (...) järjestäytyneempiä asioita ja sielt nousee, et se on aika **hyvä innovaatiopesä**. (...) se on semmonen kiva, niinkun toisen ajattelemisen ja **pöhinän pesä**.

”...semmonen kiva ajattelemisen ja pöhinän pesä”

Määrä /Peruste	Tarkenne	Paikka	Määrä
7/ <i>Näkymät</i>	Kokonaisuuden hahmottuminen	Terassi	2
	Näkymien laajuus (ympäristöön)	Terassi	2
	Näkymien pituus (ympäristöön)	Ikkuna	1
	Hallitut näkymät	Sisääntuloaula	1
	Kuvauksellisuus	Sisäsilta	1
3/ <i>Ihmiset</i>	Tarkkailu	Terassi	2
	Kanssakäyminen	Katettu sisäpiha	1
2/ <i>Historia</i>	Ajalliset kerrostumat	Sisustusarkkitehtuuri	1
	Tilajatahon historian säilyminen	Kalusteet	1
2/ <i>Kauneus</i>	-	Sisääntuloaula	1
	-	Sisäpiha	1
2/ <i>Edellytykset innovoinnille</i>	Tilan määrittelemättömyys	Katettu sisäpiha	1
	Pöhinä	Kaikille avoin tila	1
2/ <i>Turva</i>	Turvallisuuden tunne	Sisustusarkkitehtuuri Kulmaus	1
1/ <i>Osallistaminen</i>	Toiminnan monimuotoisuus	Sisäpiha	1
1/ <i>Mittakaava</i>	Mittakaavan ihmimillistäminen	Sisustusarkkitehtuuri	1
1/ <i>Anonyymiys</i>	Anonyymi osallistuminen	Kulmaus	1
1/ <i>Valoisuus</i>	-	Sisääntuloaula	1

Rakennus arvojen viestijänä

Selvästi eniten vastauksissa keskityttiin siihen, miten arvot ovat ohjanneet itse prosessia eli rakentamiseen liittyviä valintoja ja tekemistä. Tämä olisi toiminut vastauksena esitettyyn kysymyseen, mikäli haastateltavat näkisivät valmiin rakennuksen olevan suora tulos sitä ohjanneista arvoista. Yksi haastateltavista teki puheessaan kuitenkin näiden välille selkeän eron. Haastateltava kertoi kestävän kehityksen arvojen ohjanneen prosessia ja esimerkiksi materiaalivalintoja. Kun pyysin haastateltavaa tarkentamaan, mitä lopputuloksen valinnat viestivät, oli vastaus poikkeava. Haastateltava kuvaili lopputuloksen heijastelevan enemmän rakennushankkeen aikana tehtyjä valintoja kuin tilaajatahon edustamia arvoja. Valinnat taas vaikuttivat olevan hankkeen eri osapuolten arvojen ja näkemysten sekä käytännöllisten ja taloudellisten realiteettien välillä tehtyjä kompromisseja.

Osassa vastauksista vastattiin kysymykseen mitä arvoja rakennus viestii, muttei siihen miten se niitä viestii. Linkki rakennuksen ja arvojen välillä jäi puheessa epämääräiseksi. Tarkentavien kysymysten myötä haastateltavat erittelivät joi-takin yhteyksiä arvojen ja tilallisten ratkaisujen välillä. Yksi haastateltava kuvaili rakennuksen kaupunkiku-

yhteisöllisyys, mikä, mitä tänne lähdettiin (...) ennen ku tämä rakennus edes tuli

oon sanonu joskus, että meillä on suojeltuja rakennuksia (...) joko ne on nyt jo suojeltuja, tai ne tulee tulevaisuudessa oleen suojeltuja

koko ajan ku me rakennettiin, nii oli tilat, oli ihmiset ja teknologia. (...) se oli mukana (...) kantavana periaatteena koko aika.

hiljaisuus* Jos ihan suoraan sanotaan, niin ne **viestii järkevyydestä. *hymähdys* (...) siinä on tasapainotettu, sillä osaamisella, mikä tällä porukalla oli, sitä elinkaarikustannusta (...) sieltä tuli taas niinkun, tuli niistä, esteettisyysarvoja arkkitehdin puolelta et niinkun me tasapainoteltiin, ja **tehtiin koko ajan valintoja sen meidän hiekkalaatikon sisällä.***

*Mun mielestä se on tämmönen. Harmooninen, tasapainonen kokonaisuus. Ja ja. Ajatellaan, niin. **Meidän arvoissa, niin. Tämmönen välittäminen**, niin siinä tulee niinku semmosta välittämistä. Välitetään niin ympäristöstä, käyttäjistä, **tää hanke kuvastaa sen tyyppistä asiaa.***

vallisen ratkaisun viestivän edustamansa tahon ydinarvoja. Toinen haastateltava kuvaili monikansallisuuden ja helpon lähestyttävyyden olleen arvoja, joita rakennuksen oli haluttu viestivän. Haastateltava kertoi aluksi kyseisten arvojen välittävän kalustuksesta, mutta laajensi tarkentavan kysymyksen jälkeen vastauksen koskettamaan myös rakennusmateriaaleja ja rakennuksen yleistä tunnelmaa. Yksi haastateltava mainitsi sertifiointit rakennuksen yksinkertaisena keinona viestiä ekologisista arvoista.

Haastateltavien puheessa arvot manifestoituivat rakennukseen liittyvissä teoissa ja ihmisten toiminnassa, esimerkiksi siinä, että kohteen rakentamisessa oli noudatettu vastuullista rakentamistapaa. Rakennuksen viestimistä arvoista nämä poikkeavat merkittävästi siinä, että kyseiset arvot välittyvät vain rakennuksen taustatarinan tuntevalle. Toisaalta arvot eivät näyttäytyneet pelkästään tilaajatahon teoissa. Yksi haastateltavista kuvaili arvojen välittyvän rakennuksen käyttäjien järjestäytyneessä toiminnassa ja rakennuksen tapahtumissa. Yhden haastateltavan vastauksessa rakennus ei viestinyt arvoja, vaan ihmisyyden arvostusta, joka välittyi haastateltavan mukaan rakennuksen kauneudesta.

Tän tahon pitää olla **dynaaminen** ja tän tahon pitää olla **ihmiskeskeinen** ja tän tahon pitää olla kuitenkin sellanen, et se **kunnioittaa vanhaa** ja, sopeutuu siihen (...)

#Pystyys eritteleen, et mitkä jotku kohdat tai tietyt elementit tässä niinku kuvastais noita asioita?

_ Siis, varmaan nyt se, että se **sopeutuu tohon ympäristöön** (...) Ollaan tällasella paikalla kuitenkin.

semmosta pröystäilevää, semmosta mitään, mitä nyt julkisissa rakennuksissa vois olla(!), et hyvinki niinku tällamönen, **niinku omakotitalon seinät ja muuta** (...) sekä että kalusteilla, että, että itse näillä rakennusmateriaaleilla.

yksinkertasimmat asiat, joku (...) **sertifiointi** niin. Tietysti heijastaa sitä {ekologista arvoa} jossain määrin

yhdessämenestymistä (...) tämä(!) **investointi**, ni myös oli iso säästö ja **tehokkuushanke**.

meiän arvot on vastuullisuus (...) vastuullisuus siinä, että **me ollaan tehty iso investointi** tänne, pysyvyyttä, pitkäjänteisyyttä, suomalaista työtä.

Se(!), että **tällä osotetaan arvostusta muita ihmisiä kohtaan**, ihan vaan **sitä kautta**, että tehdään, jotain(!), sellasta, joka ilahduttaa ihmisiä. Sen takii, **et se on, kaunista**

**“Ei me
haluta, että me
brändäydytään
talojen kautta, vaan
täällä tehtävän
työn kautta.”**

Imagoarvo

Rakennuksen saama huomion määrä oli yllättänyt kaikki haastateltavat. Kiinnostuneiksi tahoiksi mainittiin arkkitehtuurivieraiden lisäksi erinäiset viranomaistahot, media, turistit sekä tahot, jotka edustivat rakennuksen toimintaan liittyviä ammattilaisia. Osa haastateltavista mainitsi kiinnostuksen olevan kansainvälistä. Haastateltavat korostivat myös, että rakennuksen saama huomio ei rajoittunut pelkästään valmistumisen ajankohtaan, vaan oli vuosienkin jälkeen jatkuvaa.

Vastauksissa ei korostunut kiinnostuksen olleen haastateltavien edustamille tahoille erityisen hyödyllistä. Rakennuksen saamaa huomiota ei nähty kaikissa tapauksissa ylipäättään arvona. Yksi haastateltavista suhtautui kielteisesti mahdolliseen brändäytymiseen rakennuksen avulla. Haastateltavan mukaan rakennuksessa tapahtuvan toiminnan tulisi olla tärkeämmässä roolissa. Toinen haastateltava kertoi mielenkiinnon uhanneen työrauhaa rakennuksessa. Yksi haastateltavista kuvaili myös, kuinka miljoonien eurojen kiinteistöinvestoinnin oli pelätty rakentavan vääränlaista, valheellisen varakasta mielikuvaa tilaajatahosta.

*Turisteja käy koko ajan tossa, kattoon ku
**niitä tulee, busseittain
tohon eteen.***

***Eihän me semmosta edes missään
toivottu,** tälle talolle, **mutta antaa
olla,** *hiljaa mutisten*: tervetuloa, kyllä
meille saa tulla.*

*Mun mielestä sekin pelkästään **ettei oo
haukuttu,** on on. (tauko) On, **on iso
juttu.** Että "täällä on asiat pielessä."*

*meiänhän piti rajottaa sitä, koska **meiän
piti turvata työntekemisen
mahdollisuudet.** Järjestettiin, järjes-
tettiin sitte avoimia ovia (...) jolla me sitten
sitä kiinnostusta, jollakin tavalla pystyttiin
hallitsemaan.*

***eihän me tätä kautta saada yhtään
lisää rahotusta,** et ku on tää tehty. Voi
mennä jopa vähän toiseen suuntaan. **Se
pelottiki joskus.***

#Voitsä tarkentaa tota noin?

*_Noese tarkoittaa sitä et, tällä taholla oon
varaa rakentaa tällanen tölli, tällaselle pai-
kalle ni, nii tarviiko se sitte (-) niin paljon ra-
haa (...) Joku voi kattoo sitä toiseen suuntaan.*

#Mmm. mmm. Koetsä et se on mennä niin?

*_Emmä nyt tiedä onko se mennä niin! Mut
kyl sitä. (tauko) Keskustelua(!) on siitä (...) ku
tällaset tahot tekee semmosii investointeja,
niin **jokuhan voi ajatella, että nyt-
hän niillä on hyvin rahaa.** Ei ne tartte
lisää ja se on meiän kannalta hyvin oviellinen
juttu. Kannattas vaan elää ankeissa oloissa ja.
naurahdus ... sanatarikkaan... Joo. **Aina
puolensa ja puolensa.** Ei, ei näin oo
todellisuus, mutta tota, se ei selvästi miten-
kään näy, mutta tota.*

Konkreettisimmin imagoarvo ilmeni vastauksessa, jossa haastateltava koki imagoarvon olleen sidoksissa rakentamisvauhtiin. Haastateltavan näkemyksen mukaan rakennuksen imagoarvo oli vaikuttanut siihen, että suhdannekuopista selvittiin työmaita pysäyttämättä. Toinen haastateltava nosti esiin rakennuksen vaikutuksen rekrytointiin. Haastateltavan mukaan rakennus herätti spontaania ihailua kaikissa rekrytointikeskusteluissa. Haastateltava näki rakennuksen apuvälineenä ihmisten sitouttamisessa ja koki rakennuksen vaikutuksen tässä suhteessa huomattavasti suuremmaksi kuin edellisten, vastaavan käyttötarkoituksen tilojen.

Rakennuksen imagoarvon laskemista koskevat vastaukset olivat hyvin yhtenäisiä. Niitä ei oltu laskettu. Imagoarvon numeerittaminen nähtiin vaikeana. Kyseisen arvon arvioimista kuvailtiin intuitiiviseksi ja toisaalta hinnan määrittäminen koettiin hankalaksi, kun ”brändi ei ole myytävänä”. Yksi haastateltavista laajensi vastauksensa koskemaan rakennushankkeita yleensä. Haastateltavan näkemyksen mukaan imagoarvon laskemisen vähyys johtuu rakennuslalla vallitsevista käytännöistä. Hankkeet budjetoidaan toimintojen mukaan lasketuilla normaalihinnoilla. Jos imago- tai muuta lisäarvoa tavoitellaan, ilmaistaan se lähinnä sanallisesti, harvoin kohdennettuna rahallisena lisäpanoksena.

On ollu erilaisia suhdanteita matkan varrella, nii **meillä on hanke koko ajan edenny**. (...) se on mun mielestä niin, niinku tän onnistuneen arkkitehtuurin ja niinku hankkeen arvo. (...) **Työmaata ei oo pysäytetty kertaakaan**. (...) pystyttiin nopeemmin rakentaan, mitä niinkun ehkä niinkun alunperin ajateltiin.

millä me sitoutetaan ja millä me rekrytoidaan ihmisiä. Et kyllähän se **kaikissa(!) rekrytointikeskusteluissa** (...) on semmoinen spontaani (tauko) ”vau”, et **tänne mä haluan tulla töihin**. (...) Ihan(!) eri oli rekrytoida edellisiin tiloihin ihmisiä!

_Rahallista arvoa?
#Ni.

_Ei, se on, **nää on kauheen intuitiivisia asioita** kans. Et on tosi(!) paljon sellasia asioita, että ei voi yksinkertaisesti laittaa, laskimeen, niin et, niin et ne pitäis eritellä.

yleensä niinku lasketaan. (...) toiminnot(!) (...) sitten siitä **lasketaan normaalihinta** (...) **sitten verrataan**, että onks suunnitelma kallis siihen nähden miten tämmönen rakennus pitäis pystyä tekemään (...) **ei niinkun läheta siitä**, että meillä on tämmönen hanke. **Me halutaan nyt jotakin imagoarvoa** tai me halutaan lisätä, tai niinku lisätään arkkitehtuurisiin arvoihin joku rahasumma (...) **sen normaalihinnan päälle pitäisi antaa suoraan tällaisia rahapotteja**, jotka niinkun, todeetaan, että panostamme tähän tämän verran.

”Nää on kauheen intuitiivisia asioita.”

Myös valmiin rakennuksen imagoarvon laskennallinen määrittely koettiin hankalaksi. Yksi haastateltavista toi ilmi brändimielikuvaa koskevan datan keräämisen ja seurannan, mutta näki rakennuksen osuuden erottelun vaikeaksi. Haastateltavan edustaman tahon brändimielikuva oli haastateltavan mukaan kehittynyt viime vuosina, mutta haastateltava koki vääräksi kehityksen tulkitsemisen suoraviivaisesti rakennuksen ansioksi. Haastateltava korosti edustamansa tahon imagoarvon lähtevän ihmisistä.

Arkkitehtuurin osuutta imagoarvoon kuvaili suoraan vastauksissaan kaksi haastateltavista. Toinen haastateltava näki sen vaikuttavan positiivisesti edustamansa tahon brändiin viestimällä, että myös rakentamisen saralla kaikki tehdään kunnolla. Toinen haastateltavista toi ilmi arkkitehtuurin vaikutukset hyvin yleispiirteisesti. Arkkitehtuurin osuus imagoarvosta jäi vastauksessa epämääräiseksi.

Eikä vaan lauseena, että, että nyt haluamme hienon rakennuksen. *Tai rakennetaan tähän suojeltava(!) rakennus tai *naurahdus* tai jotakin muuta (...) meidän arvorakennemaailmassa tämmöstä (...) niinkun lähtökoh-
taa ei käytetä. Usein, useinkaan.*

Sehän on monen(!) tekijän, et ethän(!) sä voi, sä et voi (...) ihan tarkkaan niinku erotella. Et et ku ei me kysytä suoraan, et mitä niinkun tää kiinteistö, miten se vaikuttaa siihen mielikuvaan (...) meidän brändimielikuva kehittynyt todella vahvasti viime vuosina. Mut ku mä en halu, ku mun mielestä, niinku meidän brändimielikuva, sehän lähtee meidän ihmisistä. Ni se on niinku väärin(!) myös.

Kyllähän tää sitä brändii parantaa sitte. (hiljaisuus) Et – mitä teidän tälläki puolella, ni teidän hyvin.

No tottakai, siis arvohan on suurempi kuin tavanomaisen hankkeen. Mutta sen tekee jo se paikka, sijainti, ja ja ja. Sit tietysti sitä, arvoa, on luotu myös sillä arkkitehtuurilla, kokonaisuudella, ja ja ja, varmasti se on näkynyt siinä niinkun.

Taloudellinen arvo

Vastauksissa painottui käsitys siitä, ettei rakennuksia oltu tehty tuottovaatimukset tai nopeat voitot mielessä, vaan painoarvo oli ollut vastuullisuudessa ja pitkäjänteisyydessä. Puhtaasti tuottonäkökulmasta tarkasteltuna tulosta kuvailtiin muun muassa “taloudellisesti tyydyttäväksi tulokseksi”. Yksi haastateltavista korosti, että rakentamaan oli lähdetty muista motiiveista.

Haastateltava koki rakennushankkeen sisältäneen itseisarvoa, jonka hän nosti rahallista tuottoa tärkeämpään asemaan. Kohteen rakentamista haastateltava kuvaili “kunnia-asiaksi”. Toisaalta sama haastateltava toi ilmi luottaneensa siihen, että “kunnolla tekeminen” tuo lopulta myös tuottoa.

Haastateltavat erottelivat vastauksissaan rakennukselle asetettavat tuottotavoitteet taloudellisesta kannattavuudesta. Vaikka rakennuksilta ei haettu erityistä tuottoa, pidettiin kuitenkin itsestään selvänä, että rakentamisen tulee olla taloudellisesti kannattavaa. Osa haastateltavista kuvaili rakennuksen vastanneen odotuksia taloudellisen kannattavuuden suhteen, osa kuvaili taloudellisen kannattavuuden olleen odotukset ylittävää.

*Meillä on vähän enemmän sitä(!) – olkoon nyt sitten vastuullisuus *hiljaa* velvotetta, että, **se mitä tehään, tehään pitkällä tähtäimellä**, eikä niin, et se ois *voimakkaasti* nopeita voittojah.*

*Kyllä omat saa pois. Mutta **ei tää mikään bisnes oo(!)**, mutta tota. Taas toisaalta niin, omistaja saa kuitenkin sille semmosen tuoton koko ajan niin. Si *huokaisee kuuluvasti* *kovaan ääneen*: **Taloudellisesti tyydyttävä tulos!** *mutisten*: Eittääh, ehkä niin voi sanoo.*

*Mut meil ei oo ollu, koskaan, kirjoitettuna paperille, minkään(!) näköstä tuottovaadetta. Vaan tää oli makee projekti, joka **oli kunnia-asia, et saatiin tehdä** jotain, joka. On. Näin arvokkaalla, keskeisellä paikalla, osa tätä yhteiskuntaa. Niin, se, et sen saa vaan tehdä, niin oli jo syy itsessään. (...) Mut sit taas toiseen suuntaan, ni luotettu siihen, et jos tehdään kunnolla, niin se tulee moninkeroin takas. (...) **Luotin siihen, et me saadaan tää kellumaan.***

*Tottakai, tähän nyt täytyy, pysyy kustannukset kurissa ja, ja tota, **vuokratuotot pitää olla riittävät tästä**. *hyvin hiljaa*: ettäää. Ei mejän omistaja(!) kiinteistön omistaja, ei se, ei tää oo hyväntekeväisyys-toimintaa.*

***vastaa suurinpiirtein odotuksia**, et, et ei niinku kumpaankaan suuntaan että. Kun, kun katotaan kokonaisuutta.*

*Ylitty. Siis joo. **Tää on menny paljon paremmin, kun osasin kuvitella.***

**”Jos tällanen
paikka olis jossain
Tukholmassa,
nii olis semmonen:
JUMALAUTA
ruotsalaiset osaa
tehdä jotain!”**

Alkuperäinen rakennusbudjetti alittui kahdessa kohteessa, yhdessä budjetti pysyi tarkkaan määritellyssä ennakkoraamissa. Puolessa kohteista budjetti ylittyi, suurimmitään melkein 80 % alkuperäisestä arviosta. Oletin rakennusbudjettikysymyksen olevan kysymysrunon yksiselitteisin ja vertailukelpoinen. Vastauksista oli kuitenkin luettava erilaisia tapoja alkuperäisen rakennusbudjetin laskennalle. Luku- ja vertailun mielekkyyttä syö myös se, että osaa rakennusbudjeteista oli ollut laskemassa rakennusalalla vakiintuneiden toimijoiden kustannuslaskentatimit, osa luvuista oli laadittu toisista lähtökohdista. Vastauksia yhdisti se, etteivät luvut olleet tuoreessa muistissa ja ne olivat karkeita arvioita. Kaikki haastateltavista eivät myöskään halunneet avata tarkkoja lukuja.

Ylittynyttä rakennusbudjettia ei nähty erityisen ongelmallisena. Yksi haastateltavista liitti ylittyneen budjetin budjetointiteknikkaan. Haastateltavan edustama taho laatii tyyppillisesti tiukan rakennusbudjetin, joka jättää varaa ylityksille. Budjetin ylittymisestä huolimatta haastateltava koki toteutuneen neliöhinnan olleen poikkeuksellisen hyvä. Muissa budjetin ylittäneissä kohteissa ylitystä oli pystytty kompensoimaan paremmilla tuotoilla. Suurimman ylityksen budjetissa tehneen kohteen haastateltava ei pitänyt

*Tää on tota, **pikkasen alittu.** Yleensä meillä ylittyy, mutta tässä pidettiin koko ajan tiukkaa linjaa.*

***älä nyt kysy sitä kokonaishintaa.**
En mä enää muista
*Mää aattelen jo uusia projekteja.**

*Ööö. (tauko). **Miikä on alkuperäinen budjetti on sit se eri kysymys vielä.** *mutisten* et mikä se on mutta.*

ku mä en muista, turha spekuloida luvuilla

No ne ei oo julkisia tietoja

*meijänhän budjetointiteknikkahan on se, että **me miehuummin tehään tiukka budjetti** ja sit mennään siitä, tai on ainaki aikasemmin **sitte vähän voitu mennä yli siitä.** Kuin, että tehtäis löysä budjetti ja sitte, sit sanotaan, et täist ei voi mennä yli. mä oon aina sanonu, et se on x euroo neliölle, maksoi tämä rakennus. (tauko) ja sit, sen kanssa voi rueta kaikki kilpailemaan.*

*kyllä sitte tietysti (-)**hinnassakin on pystytty ottaan pikkasen takasin.** Ei osattu arvioida, kyllä niinkun rakentamisen kustannuksia*

*Mut että, saa itsensä ja muut ympärillä vakuuttuneeks siitä, että **meiän kannattaa tässäkin ylittää budjettia rajusti,** että sitten tehään. Meiänhän rakennuttajakonsultti teki vastuullista työtä ja oli koko*

alkuperäisessä rakennusbudjetissa pysymistä oleellisena. Päätöksiä oli tehty matkan varrella siihen perustuen, mikä nähtiin kannattavana. Kannattavuutta ei kuitenkaan oltu ennustettu excelillä, vaan intuitio oli ohjannut hyvin vahvasti päätöksentekoa. Haastateltava kuvaili kohteessa tehdyn ratkaisuja, joita ei "perusgrynderit ois ollu tekemässä" ja kohteen rakennuttajakonsultin "nikotellessä vieressä" tilanteissa, joissa haastateltava oli nähnyt budjetin ylittämisen kannattavana. Haastateltava oli täysin vakuuttunut siitä, että kohteen odotukset ylittänyt myöhempi taloudellinen menestys oli seurausta nimenomaan rohkeasta investoinnista.

Ylipäätään moni haastateltavista pohti kohteen taloudellista arvoa toteutunutta rakennusbudjettia kokonaisvaltaisemmin. Kustannusten arviointiin kytkeytyi vastauksissa myös aikataulun ja laadun pohdintaa. Taloudellista arvoa lähestyttiin myös tilatehokkuuden sekä elinkaarri- ja kunnospitokustannusten näkökulmista. Näiden osalta tavoitteisiin oli päästy.

Arkkitehtuuriin sijoittamisen riskit nähtiin toisaalta "ehdottomasti isoina", mutta niitä kuvailtiin myös sanoilla "ei uhka, vaan mahdollisuus". Hain kysymyksellä lähikohtaisesti arviota taloudellisesta riskistä, mutta vastaukset käsittelivät riskiä taloudellista näkökulmaa

*ajan, nikottelemassa vieressä, sano että **ettehän te voi tehdä tätä näin, maksaa liikaa, ette te voi, mutta siitä huolimatta, tehtiin(!)**. Niin.*

*jos miettii esimerkiksi tätä julkisivua. (tauko). Niin. **ei tätä perusgrynderit ois ollu tekemässä**. Tosta ois saanu x-miljoonaa säästöä, jos ton ois tehny toisella tavalla. Ja ne on vaikee perustella sitä, että saadaanko tossa rahalle tuottoa vai ei. (...) **excel-tilukossa niin, niitä on vaikee perustella. Ne on ollu vahvoja intuitiivisia ratkasuja***

*Ja oon *painottaa*: täysin (!) vakuuttunu siitä, että ei ois menny, jos me ei oltais investoitu tähän niin rohkeesti. Mut se on taas jälleen kerran osotus siitä, että jos haluaa tehdä kannattavaa liiketoimintaa, niin **kannattaa uskaltaa tehdä ne asiat kunnolla. Se on tuottosampaa***

***on aina kolme asiaa, et siellä on aikataulu, kustannukset ja laatu**. Ja se hiekkalaatikko on näillä kolmella reunalla määritelty. Niin tää **meni kaikkien osalta maaliin**. Ihan niinku, siihen mihin pitikin. (...) kunnossapidollisesti, ja ja niinkun, elinkaarikustannuksina ja muuta, niin tää, mä näin sen itekin jo sillon, että tää on erittäin järkevä, tää ratkasu.*

*Oli isot. Joo. **Ehdottomasti oli isot.***

Riskejä on kaikkien asioiden suhteen ja myöskin arkkitehtuurin suhteen. Aina. Olemassa.

laajemmin, osittain varsin suurpiirteisesti. Varsinainen riskianalyysi tai -laskenta tuli esiin ainoastaan kahden haastateltavan vastauksessa. Arkkitehtuurin sijaan yksi haastateltavista koki riskien liittyvän ensisijaisesti rakentamiseen kuten teknisiin toteutuksiin, prosessinhallintaan ja työmaan toimivuuteen. Toisaalta, arkkitehtuurin sijoittamisen riskin todettiin riippuvan arkkitehtuurin määritelmästä.

Arkkitehtuuriin sijoittamisen riskinä mainittiin toiminnallisuuden toteutuminen, kustannusten karkaaminen ja estetiikan epäonnistuminen. Yksi haastateltavista kertoi arkkitehtuuriin liittyvien rakenteellisten ratkaisujen pelottaneen tuotantotiimiä. Myös arkkitehtuurikilpailujen järjestäminen nousi esiin arkkitehtuurin riskeistä keskusteltaessa. Yksi haastateltavista kuvaili kilpailun tuovan mukanaan riskin ulottaa suunnittelu merkityksettömiin detaljeihin kokonaisratkaisuun keskittymisen sijaan. Toinen haastateltava toi vastauksessaan esiin samankaltaisen ennakkokäsityksen: haastateltavan mukaan ”insinöörikuunta” näki arkkitehtuurikilpailujen järjestämisen aiheuttavan kalliita kustannuksia ja rahan käyttöä väärin asioihin. Haastateltava indikoi vastauksessaan tämän olevan yleinen vallitseva tilanne, eikä vain kohderakennukseen liittyvä yksittäistapaus. Yksi haastateltavista näki muuntojoustavuuden toteutumisen yleisesti suurimpana lähitulevaisuu-

riskit, sitten ni, itseasiassa liittyy **kaikkiin niihin teknisiin toteutuksiin**. Et miten se koko hanke niin, saadaan vietyä läpi. Just **pitääkö aikataulut** saadaanko sitä materiaalia, mitä tilataan (...) toimiiko työmaalla, **tuleeko työtapaturmia** (...) Mut ei se, et me oltais tunnistettu, et se *painottaa*: arkkitehtuuri itsessään. (tauko) On se merkittävin riski. (tauko) Vaan **kyllä ne merkittävimmät riskit** sitte. (tauko) **Liittyy rakennuttamiseen**

(hiljaisuus) *hengittää äänekkäästi sisään* *maiskutus* Äääm. *vetää henkeä*. Jotenki mä ehkä kummiski ajattelen niin, että. Se **riippuu, et mihin vedetään tän arkkitehtuurin raja**

jos se sit tulee, tulee hirvu kalliiksi. Siit joudutaan maksaa niinku ylimäärästä hintaa.

siellä on myöskin niitä esteettisiä riskejä.

naurahdus että voi sanoa, että **”oho tulipas karmeen näkönen, vaikka kivaa tavoteltiin”**.

No silloin. *huokaisu*. Kyl me silloin, nimenomaista, poikkeuksellista lähtökohtaa, niin, esimerkiksi **meidän tuotantoporukka**, niin, **pelkäs**, ja, ja, ja, **niitä rakennematkasuja**

kilpailukohde. Ja yleensä, usein tuo tullessaan semmosta, **paineita sit et, vessanovenkahvatki, pitää olla tähän kohteeseen designattu**. Se ei tee siitä parempaa välttämättä (...) se paine, mikä arkkitehtuurikilpailuista tulee, et, et se koskee niinku, koko talon kaikkia tiloja ja, kaikkia, asioita. Kun sen pitää koskee sitä isoo ratkasua

kyllähän tää mun edustama insinöörikuunta helposti sano, että **äärh tommosia arkkitehtuurikilpailuja, että pitäis järjestääkään**. että mitään muuta tehäkään, kun kalleutta. Ja, ja sitten raha menee väärään, asioihin. Ja siis tämmöstä keskustelua on, niinku tiedät, taustalla aina.

teen liittyvänä riskinä. Haastateltava uskoi kuitenkin vahvasti keskustelun kohteena olevan rakennuksen olevan tältä osin "sieltä paremmasta päästä".

Kaikki haastateltavat arvioivat rakennuksiin sidottuun pääomaan kohdistuvaa riskiä yleisesti vakaaksi tai turvalliseksi rakennusten valmistamisen jälkeen. Haastateltavien näkemykset koskien arkkitehtuurin merkitystä riskille kuitenkin vaihtelivat. Yksi haastateltavista koki juuri kyseisessä kohteessa sijoituksen olleen "varmaan ihan kannattava", mutta korosti, ettei tämä ole yleistettävissä. Kiinteistöihin sijoittamista haastateltava ei pitänyt yleisesti suositeltavana tarkasteltaessa puhtaasti rahallista tuottoa. Haastateltavan edustamalla taholla suurin osa pääomasta oli kiinteistöissä, mutta haastateltava piti sitä poikkeuksellisenä ja yleisten sijoitussuosituksen vastaisena. Myös toinen haastateltava kuvasi sijoituksen turvan muodostuvan lähinnä tyypillisistä varotoimista kuten korkosuojusta sekä rakennuksessa tapahtuvaan toimintaan liittyvien riskien ulkoistamisesta muille osapuolille. Yksi haastateltavista näki arkkitehtuurin merkityksen pääoman arvon säilymiselle suurena, kun asiaa tarkastellaan rakennuksille ominaisella pitkäällä aikavälillä. Konkreettisimmin sijoituksen kannattavuus näkyi yhden kohteen ulkopuolisten sijoittajien päätöksis-

työntekemisen muodot muuttuu, nii miten tämmöisestä kiinteistöistä tehdään niin joustava. (...) Mutta kyllä mulla on vahva usko siihen, että, jos jotkut tän typologian kiinteistöt, tässä kaupungissa, kestää aikaa. Ni kyl tää taitaa olla. Yks sieltä, paremmasta päästä, joka tapauksessa.

ehkä se on tässä hankkeessa paremmin turvassa, kun se on, mutta **ei sitä voi niinku yleistää** (!) että se välttämättä on niin (...) kysyt meidän talousihmisiltä, niin nehän olis pannu osakkeisiin sen rahan. (...) Se olis tuottanu tänä aikana paljon enemmän. (...) Miten sen nyt ton haluu nähdä. Sijottaja(!) mielessä, niin kiinteistöihin kannattaa laittaa pieni osuus siitä sun omaisuudesta. **Mehän ollaan poikkeuksellinen omistaja** ku meidän omaisuudesta on kak, kolmeneljäsosaa kiinteistöissä (...) täytyy sitte miettiä, miettiä ja meille muistuttaa "hymyilee". **Rahaa pitäs panna muualle, ku näihin seiniiin.**

Kyl voi sanoa, että **tää oli turvallinen sijoitus**, kyllä.

#Nääksä, että sillä arkkitehtuurilla on mitään tekemistä sen kanssa, miten tän rakennuksen arvo säilyy?

Sillä on suurikin merkitys, sillä arkkitehtuurilla. Ku aatellaan, aatellaan siis, että mikä aikajana on. Et miten niinkun lasketaan, lasketaan eteenpäin niin. Kyllä niinkun, että, että päästään niihin tavoitteisiin, niin. Sillähän on **niinkun valtava merkitys.**

sä. Sijoittajat olivat matkan varrella kasvattaneet kohteen omistussuuk-
siaan huomattavasti. Kokonaisvas-
tauksesta kävi myös ilmi, että tähän
mennessä realisoituneet osuudet olivat
olleet tuottavia.

Kaiken kaikkiaan vastauksissa
korostui arkkitehtuuria koskevien
sijoituspäätösten poikkeuksellisuus
ja ainutkertaisuus. Yksi haastatel-
tava vertasi arkkitehtuuriin sijoitta-
mispäätöksiä muihin johtoasemassa
tekemiinsä päätöksiin. Hän koki
päättökseen olleen elämässään erityi-
nen johtuen sen hyvin pitkäaikaisis-
ta seurauksista.

*Osti vähän, päivytystä(!), (...) siinä matkan
varrella (...) Et **arvon säilytti!**
(...) sanoivat, että he on tyytyväisiä, he haluu
(...). Sijotusmielessä sitten. Että se on semmoi-
nen kohde.*

**lyhyt huokaus*. No kyllähän mä silloin ku,
niinku ihan keskeisessä, päätöksen tekoase-
massa siinä on ni, kyllähän sitä mietti paljon
et, et **harvoja päätöksiähän sä
johtajana teet**, jotka kantaa (tauko).*

**terävästi*. Todella pitkälle. Jopa niinku,
sinne, **sadan vuoden päähän** ja!
Ja tota itsekin —silleen, no, vähän niinku jos
kevennetään, ni, ni totesin, *hymyä äänessä*
et sitku mun lapset kolmenkymmenen vuoden
kuluttuu, ajaa tästä ohi ni, ni sanooko ne, että
"vau", että olipa niinkun aika fiksuja tyypppejä,
jotka päätti tuollaisen tohon rakentaa. Tai
sanooko ne, että "harvinaisia idiootteja, että
ois ne rahat voinu käyttää fiksumminki". Mut
sen aika näyttää.*

**"Sitku mun lapset
kolmenkymmenen vuoden
kuluttuu ajaa tästä ohi, nii
sanooko ne, että: "VAU", että olipa
niinkun aika fiksuja tyypppejä, jotka
päätti tuollaisen tohon rakentaa.
Tai sanooko ne, että: "Harvinaisia
idiootteja, että ois ne rahat voinu
käyttää fiksumminki". Mut
sen aika näyttää."**

Käyttö- ja sosiaalinen arvo

Haastateltavat eivät kokeneet olevansa oikeita ihmisiä arvioimaan rakennuksen vaikutusta käyttäjien keskinäiseen vuorovaikutukseen. Vastauksia kuvailtiin arvailuiksi ja niiden muotoilusta välittyi spekulatiivisuutta. Osittain vastaukset eivät edustaneet haastateltavien omia näkemyksiä, vaan haastateltavat referoivat käyttäjien puhetta tai vastauksissa haluttiin tukeutua yleisiin esitteisiin. Tosin haastateltava, joka oli itsekin aktiivinen rakennuksen käyttäjä, eritteli rakennuksen vaikutuksia seikkaperäisesti.

Suurin osa haastateltavista ei nähnyt merkittävänä rakennuksen vaikutuksia edustamansa tahon tai rakennuksen käyttäjien toimintatapoihin. Yksi haastateltavista koki uudenlaisen digitaalisen työn tekemisen konkretisoituneen rakennuksessa, muuten rakennuksen vaikutus työn tekemisen tapaan aprikoiitiin olevan lähinnä sitä, että rakennuksen tarjoamat "hienot puitteet" lisäävät työn mielekkyyttä. Yksi haastateltavista ei tarkentavien kysymysten jälkeen nähnyt linkkiä rakennuksen ja sen käyttäjien vuorovaikutuksen välillä. Haastateltavan vastauksessa käyttäjät hoitivat tehtäviään rakennuksesta välittämättä.

Niilt, niiltä ehkä pitäis kysyä tommonen kysymys, että miten nää työntekijät on tähän suhtautumu oikeen

*mäen pysty nyt puhuu, valitettavasti kun, käyttäjien puolesta, ja **tääkin, tietysti vaan arvauksen puolelta***

Olikohan täällä mitään ohjelmaa, että ois voinu sillain, nähdä, et kuinka paljon niillä on semmost toimintaa täällä että, ettäh.

*Se muutos(!) siellä (-)toiminnassa ei oo ollu hirveen iso (...) **jonkun verran muuttaa. Tääkin talo! Talo, muttah..***

***samallaillahan ne siellä tekee työntänsä** (...) En usko, että siihen toiminta(!)tapaan(!), tai voi olla, että oon väärässä. Mä, voisin nähdä, että se ei oo kuitenkaan niinkun, silleen, vaikuttanu.*

*Miten tää on muuttanu, todella, siis jos puhutaan jatkuvasta työstä ja tommosesta paperittomasta toimitilasta, nii vasta(!) **täällä se konkretisoitu***

*_Mää en usko(!), että oikeesti kumpakaakaan sillain. *maiskustus* Ja totah. *niiskutus*. Mmm m. Jokainen sen oman sarkansa täälläkin hoitaa ja. *mutisten* Ja muuta sillain. **Ehkä ne nyt vaan tekee ne, nyt niinkun, ilosin mielin, mielekkäämmiin, kun on niinkun puitteet, puitteet(!) hyvät.***

”Ihmiset on yhdessä kokemassa tätä paikkaa...”

Yhtä lukuunottamatta, kaikki haastateltavat käsittelivät vastauksessaan yhteisöllisyyden ja kohtaamisen teemoja. Suhteutettuna muihin rungon kysymyksiin samojen teemojen toistuminen lähes kaikkien haastateltavien puheessa oli poikkeuksellista. En tarjonnut termejä haastateltaville kysymyksen muotoilussa, mutta haastateltavat lanseerasivat termit vastauksissaan heti ensimmäisessä virkkeessä tai virkkeessä, jota oli edeltänyt vastauksen pätevyyttä epäilevä virke. Haastateltavat puhuivat yhteisöllisyydestä ja kohtaamisista toteavaan tapaan. Vaikutti siltä, että teemoja tuotiin esiin osittain automaationa.

Vaikka kaikki haastateltavat puhuivat näennäisesti samoista teemoista, hahmottui vastauksista kuitenkin erilaisia käsityksiä siitä, mikä oli johtanut yhteisöllisyyden syntymiseen rakennuksessa. Taustalla olevat syyt jakautuivat tilasuunnittelullisiin syihin, tiloja koskevaan päätöksentekoon ja tilojen kokemuksellisuuteen. Haastateltavien puheessa tilakierto synnytti kohtaamisia käyttäjien välille, tilojen toiminnallinen jäsennys vaikutti ihmisten välisten hierarkioiden tasaantumiseen tai tilojen muuntojoustavuus edesauttoi yhteisöllisyyden muodostumista.

*Ööö, jos ajatellaan sitte niinkun näitä työntekemisen, ni **tää yhteisöllisyys, kohtaamiset***

*No kyl varmasti se on *huokaisee* esimerkiksi **tää niinkun yhteisöllisyys***

***En tiää onko ollu vaikutuksi!** Nii heijän tapoihin toimii ehkä nyt sit se, että täällä kohdataan enemmän, käyttäjät tulee tänne taloon*

*kaikki kuitenkin kohtaa tuolla aulassa (...) kohtaa pienemmissä ryhmissä se porukka, niin kyllä **se aikalaillla hauskaasti tuottaa sitä**, sitä niinkun **yhteistä tekemistä ja yhteisiä näkemyksiä***

*me pystytään järjestämään täällä. Tosi(!) paljon erilaisia tapahtumia. Toi (-) aulatilalla (...) **joka kerta me hämmästyttään. Et mihin(!) kaikkeen, se taipuu***

*mun mielestä niin se on, on niinku **auttanu murtamaan jonku verran näitä hierarkioita**. Koska me ollaan kaikki. Samojen, työpisteiden, äärellä.*

”...vieraat ihmiset ei välttämättä oo ihan yhtä vieraita täällä.”

Kahdessa vastauksessa yhteisöllisyyttä tai samanarvoisuutta synnytti ensisijaisesti tilojen toiminnallinen sisältö. Yksi haastateltavista kertoi, miten tiloille oli saatu yksilöidymiä käyttötarkoituksia käsittelemällä yhteistiloja perinteistä rakentamistapaa laajempaan kokonaisuutena. Tämä toi yhdelle tilalle normaalia laajemmän käyttäjäkunnan, joka synnytti yhteisöllisyyttä. Toinen haastateltava kuvasi rakennuksen yhteistilan tukevan jo itsessään yhteisöllistä toimintaa. Yhdessä vastauksista tilan kokemuksellisuus loi yhteisöllisyyttä. Haastateltava kuvaili ihmisten kokevan yhdessä “tätä paikkaa”, joka rakensi tuntemattomien ihmisten välille tuttavallisuuden tunnetta. Paikan kokemus oli haastateltavan puheessa arkkitehtuurin ja luonnon yhdessä muodostama elämys.

siellä on niinkun erilaisia yhteistiloja, ne on ihan samoissa määrissä, mutta ne on (...) tehty tämmösenä kokonaisuutena. (...)
ei oo tälleen perinteisesti rakennettu

siel on ihmiset kimpassa. *siel on roolit ihan toisella tavalla riisuttu, se on varmaan osa sitä toimintaa muutenki, mut tää*
arkkitehtuuri tukee sitä.
Esimerkiksi sillä(-) yhteisellä tilalla.

ihmiset on yhdessä kokemassa tätä paikkaa.
joka saa aikaan sen, että, et vieraat ihmiset ei välttämättä oo ihan yhtä vieraita täällä, kun mitä ne vois olla jossain muualla. (...) Se on ihan(!) toista, olla tuolla sisällä (...) luonto on siinä todellakin lähellä ja sulla on silti turvallista ja lämmintä

Kysymyksellä rakennuksen ympäristöön istumisesta kuvittelin saavani vastauksiksi analyyseja rakennuksen ja lähiympäristön yhteyksien toimivuudesta. Kaksi haastateltavista vastasi ennakoimallani tavalla. Kyseisissä rakennuksissa yhteydet vaikuttivat olleen muita hankkeita enemmän esillä. Niihin oli tehty huomattavia muutoksia prosessin edetessä tai ne olivat aiheuttaneet paljon jälkipuintia. Suurin osa haastateltavista käsitteli rakennuksen ympäristöön integroitumista toiminnallisia yhteyksiä laajemmin. Rakennuksen kuvailtiin olevan ympäristön kanssa sovussa. Rakennuksen ennakoitiin sopeutuvan myös tulevaan, tuntemattomaan ympäristöön. Osassa vastauksissa rakennus ei pelkästään sopeutunut ympäristöönsä, vaan suhde ympäristön kanssa oli vastavuoroinen. Rakennuksella koettiin olleen merkittäviä positiivisia vaikutuksia alueeseen tai rakennuksen nähtiin toimivan esimerkkinä ja lähtötasona tulevalle rakentamiselle.

Tää ei oo ollenkaan niin yksinäinen rakennus tässä. Vaan niinku, tää on osa laajempaa ympäristöä.

*alussa **mä pelkäsin** et tuleeko tästä liian, liian semmonen veistoksellinen, monumentaalinen, **et tää on luotaantyöntävä**, mut must tää on niinku, koko ympär, niin, **sovussa**(!). Tän niinku **ympäristön kanssa**.*

***tää kannattelee tätä aluetta** paljon paremmin ku mitä mä osasin oottaa. musta **koko alue**, on näillä toimenpiteillä (...) **on saanu ihan uudenlaisen nosteen**.*

*sekin on ihan selvää, et ku tää tuli tähän, niin **tää vaikuttaa siihen miten tätä ympäristöä rakennetaan**. Sen takii mä myös toivon, että koska tää on tehty kunolla, niin se heijastuis myös siihen, että tää ympäristö tehtäis myös pikkasen paremmin kuin ois muuten tehty.*

**”Tää kannattelee
tätä aluetta paljon
paremmin ku mitä mä
osasin oottaa.”**

Kulttuurinen arvo

Rakennuksen symboliarvo ilmeni yhden haastateltavan vastauksessa. Haastateltavan näkemyksen mukaan rakennus oli jo kansan keskuudessa yksi tunnistettavimmista oman typologiansa rakennuksista. Lisäksi haastateltava rinnasti rakennuksen toiseen historiallisesti merkittävään saman typologian rakennukseen.

Suurelta osin haastateltavat keskittyivät vastauksissaan kuvaamaan rakennusten lähtökohtien poikkeuksellisuutta valmiiden rakennusten vertailun sijaan. Haastateltavat kokivat, että rakennuksissa oli tehty vallitsevaan taloustilanteeseen nähden poikkeuksellisia ratkaisuja tai rakennuksen suunnittelulle ja rakentamiselle oli annettu tavanomaista enemmän vapautta ja väljyyttä. Yksi haastateltava kuvasi, miten poikkeuksellisesti rakennus vastasi kaupungin kasvun haasteisiin massatuotannon aikakautena.

Kysyessäni miten rakennus istuu kulttuuriseen kontekstiin ja rakentaa paikan henkeä, haastateltavat kuvailivat rakennuksen ilmentävän suomalaisuutta materiaaleilla. Puu ja luontoelementit mainittiin useita kertoja. Yksi haastateltavista koki rakennuksen rakentavan paikan henkeä yksityiskohdilla. Rakennus toivotti monikulttuurisen kävijäjou-

Kyllähän tää erottuu! Ei aika harva pystyy kuvailemaan minkään muun, tän typologian rakennusta täällä (tauko) *Et veikkaan, et jos suomalaisilta kysytään (...)* *X on tietysti toinen(!), joka henkii sitä, oman ajan, historiaa. Mutta jos me puhutaan näistä uusista(!) (...)* **on tää** *sinne mielestä, niinku siinä sarjassa.* **Omassa luokassaan**

Tässähän on annettu vapausasteita ihan eri tavalla ja lähetty haastamaan.

tilankäyttö on paljon väljempää kuin tänä päivänä mitä tehdään (...) *antanut mahdollisuuksia(!) arkkitehdille paljon enemmän, suunnittelussa, tän väljyyden kautta.*

mitenkä tehdään rakennuksia niinkun, kopioidulla, jotta me saavutettaisiin se määrätavote (...) *tää on kuitenkin tässä samassa historiaketjussa, niin tämmöselle on annettu tila, niin kyllä* **tää on niinkun, eri kautta, kohti sitä tavoitetta**

vaaleus on yks semmonen (...) *luonnonvalkeus ja puhtaus. Siinä. Se erottuu. (...)* **puu, tämmönen lämminhenkisyys** (...) *näähän luo sitä suomalaista* *niinkun, lähtökohtaa, heti.*

on niinku semmonen, et tervetuloa *et, on huomioitu*

kon tervetulleeksi lasiin painetuilla lukuisilla kielillä. Yksi haastateltavista ei kokenut arkkitehtuurin olevan paikan hengen luoja. Haastateltava näki paikan hengen puhtaasti rakennuksen käyttäjien yhteisenä aikaansaannoksena.

Vastaukset sekoittuivat osittain aiempaan kysymykseen, joka oli käsitelty rakennuksen ja ympäristön toimivuutta. Kysymys saatettiin kokea jo aiemmin käsiteltyä toistavana. Myös kysymyksen muotoilu vaikutti vastausten perusteella johdattevalta. Keskustelu yhden haastateltavan kanssa ilmensi hyvin kysymyksenasettelun ongelmaa. Haastateltava alkoi loppua kohden leveästi hymyillen tuottaa vastauksia, jotka olivat kysymykseen nähden suotavia. Olin tilanteessa itse huvittunut, huumori tuntui värittävän myös haastateltavan vastausta. Minusta tuntui hetkellisesti, että näyttelimme haastattelutilannetta. Ikäänkuin olisimme tienneet oikeat vuorosanat, joita harjoittelimme ensimmäistä kertaa yhdessä sen sijaan, että olisimme käyneet teema-haastattelulle tyyppillistä syventyvää, spontaania dialogia aiheesta.

Kaikki haastateltavat kokivat rakennuksen toimivan ajankuvana — rakennus viesti tai taltioi jotain tästä päivästä. Kysymys oli vaikea tavalla, joka pelkästään lisäsi sen kiinnostavuutta haastateltaville. Haastateltavat eivät tarjonneet vakiintuneen

*Tää rakennus näkyy kartalla jo. Oikeesti. Tää ei oo sitten niinkun, mä **en nää, että tää on arkkitehtuurin arvo** tai, tai minun synnyttämä asia. Vaan kyllä tää on oikeestikki, kyllä tää on sen niinkun työntekijöiden ja käyttäjien ja lähialueen ihmisten ja muiden toimijoiden yhdessä saama asia.*

#Äääm, no sopiiks tää rakennus sun mielestä tähän paikkaansa? Jos sä laajentaisit sitä niinku, tähän ympäristöön(!) ja. Tähän kaupunkiin(!) ja. Rakentaaks tää jotain paikanhenkee? Ja miten tää

Kyyyyllä, kyllä! Sopii paikkaan ja rakentaa henkee, kyllä varmaan tän tilaajatahon henkee ja

**hiljaa* paikanhenkee. *kuiskaten* Ja tota. Kyl tää toimii.*

#Mmm. Miten tää sun mielestä istuu tähän kaupunkiin tai laajemmin suomalaisuuteen tää rakennus?

*_ *mutisten* Voi voih*

*#*naurahdus**

_Noo istuu suomalaisuuteen ku tää on tämmönen avoin jah *hymyilee* vapaa jah *hymy levenee* moderni jah, kaikkee muuta

**virmistellen* hienoki. Toimii kaikkiin niihin asioihin. Ja tähän kaupunkiin siinä, että tää on kohtuu urbaani paikkah et. (tauko)*

Et, et.

*(pitkä hiljaisuus). **Hauska kysymys.***

****hymyilee* Vaarallinen esitettäväks tällaselle ammattilaiselle***

Tää on asia, joka nous tästä mieleen, mutta koskaan multa ei oo kysytty tätä kysymystä aikasemmin. Niin tota.

oloisia vastauksia, vaan vaikutti siltä, että näkemykset muodostuivat tuoreeltaan haastattelutilanteessa.

Rakennusten tyypillisen kulttuuri-historiallisen arvon nosti esiin yksi haastateltavista, jonka mukaan rakennuksen roolina oli taltioida tämän hetken muotokieltä ja rakennusmateriaaleja viestiksi tuleville sukupolville. Yksi haastateltavista näki rakennuksen heijastavan nykypäivän talouden painoarvoa. Haastateltavan mukaan rakennuksessa kiteytyi myös työelämän muutos. Rakennus kertoi siitä, kuinka merkittävässä roolissa osaamispääoma ja aineeton pääoma ovat nykytyöelämässä. Tulosta ei saada työntekijöistä irti "kopperoihin työntämällä", vaan se syntyy, kun työntekijät viihtyvät työpaikallaan. Yksi haastateltavista näki rakennuksen ajankuvana sen viestimän rohkeuden vuoksi. Rakennus viesti uskalluksesta tehdä uutta ja poikkeavaa, niin rakennusteknisesti kuin kaupunkikuvallisestikin.

Muutos oli teema, joka nousi vastauksissa vahvasti esiin. Sen toi vastauksensa keskiöön neljä kudesta haastateltavasta. Muutosta kuvailtiin väistämättömänä ja ennakoimattomana, sillä viitattiin laajoihin globaaleihin ilmiöihin, maailman kokonaisrakenteen monimutkaistumiseen ja ajattelutavan ja asenteiden muutokseen. Abstraktien teemojen koettiin konkretisoituvan, tiivistyvän ja ruumiillistuvan rakennuksessa.

*Tää on nyt. (tauko) *hymyillen**

Intuitiivinen vastaus Jonku kanavan avasin ja sieltä tuli tämmönen ajatus.

lähinnähän se tulee muotokielenä (...) sitä muotoa ja rakennusmateriaalia. (...) toivon mukaan nyt niinkun tää aika sitten niinkun kertois jotenkin niinkun positiivisesti eteenpäin, eteenpäin tätä rakentamisen tyylää.

tietysti tää on myös **ajanhenki** myös ihan näissä, näissä niinkun taloudellisissa. (tauko) Et **haettiin tehokkuutta ja käytännöllisyyttä**

osaamispääoma ja aineeton pääoma on tosi, tosi tärkeää, nii millä, millä me niinkun saadaan mejän työntekijöistä se. Heidät viihtymään, ja ja totaa, tuomaan niinkun parhaat. Niin, henki myös sitä, että sä **et voi työntää ihmisiä mihin kopperoihin vaan, ja olettaa, että tulosta syntyy.**

on — tiettyä uskallusta. Lähtee uutta tekemään. (...) tää on niitä hankkeita, jossa **on uskallettu lähteä tekemään jotain muuta, poikkeavaa!** (...) se kertoo tästä ajasta ja. Ja myös sen, että, että kaupunkikuvallisesti ollaan niinkun valmiimpia, valmiimpia uusiin näkökulmiin.

toiminnalliselta näkökannalta, niin kyllähän **tää viestii siitä muutosta** ^{koko} ajan, että **miten meillä maailma muuttuu**

Meillä on niinku, **meillä on maailmassa valtavia megatrendejä, joita yritetään kaapata** niinkun isoista kuvioista, ilmastomuutoksista ynnä muista lähtien. Mutta sitten kuitenkin, meillä on isoja asioita, jotka muuttaa mejän tavallisten ihmisten elämää, digitalisaatio ja muu vastaava

painokkaasti, ääntä muuntaen **Muutos ja pysyvyys tietysti!** *leveästi hymyillen* Se on se viesti, mikä tässä on. (...)

Rakennuksen nähtiin tarjoavan puitteet muutoksen vastaanottamiselle: sen kohtaamiselle ja toisaalta muutoksen kourissa toimimiselle. Osassa vastauksista rakennus ei ollut aktiivinen toimija, vaan muutokset tapahtuivat ympäröivässä maailmassa ja käyttäjien toiminnassa. Näiden rinnalla rakennus edusti pysyyttä ja rakennuksella oli tukijan rooli muutoksessa. Toisaalta, osassa vastauksista rakennukselle annettiin aktiivisen toimijan rooli. Rakennus ei pelkästään antanut muutoksen tapahtua ja tehnyt siitä sujuvampaa, vaan se toimi muutoksen mahdollistajana tai jopa kannusti siihen. Toiminnallisuuden muutos linkittyi rakennuksen tarjoamiin puitteisiin. Rakennus antoi työkaluja uudella tavalla tekemiselle tai rakennus toimi inspiraationa, esimerkkinä ja kannustajana uudella tavalla ajattelutavalle.

*Perus, **ratkaisu on pysyvä ja, toimiva ja muutos on se, että talo on valmis siihen.** Käyttäjät muuttavat pikkuhiljaa toimintaa. Koko ajan toimintaa, uudella tavalla.*

identiteetin merkitys(!) tässä ajassa on niinkun, kun kaikki häviää(!) tonne verkkoon. (tauko) Nii sä luot siihen, semmosta yhtenäisyyttä.(...)
sä tarviit niinkun tiettyjä kokoavia voimia Et ihmiset kappaa edelleen semmosta niinkun jäsentämistä (...)
semmonen kiintopiste(!)

kyllä tää niinku, viestii ja **antaa pohjaa sille, tekemiselle (...)** ideasta, **innovaatiosta, oikeasta tekemisestä**

toivon, että tää paikka vois vähän osaltaan ilmentää sitä ajattelutavanmuutosta, että tälläkin tavalla voi tehdä (...)
Miten aikaansaada tällainen muutos, miten puhuu ihmiset sen muutoksen puolelle

se mitä täs on, on niinkun oppinu, ni matkan, niinku se, et pitää uskoo siihen, et muutos on *painokkaasti* hyvästä! (tauko) Ja eet, et **viedään kohti huomista ja uskalletaan niinku investoida**

”Muutos ja pysyvyys tietysti! Se on se viesti, mikä tässä on.”

”On semmosia karismaattisia ihmisiä, määrätyllä tavalla aristokraattisiakin jopa.”

Viimeinen kysymys, joka käsitteli rakennuksesta persoonana nosti esiin useita hankalasti sanoitettavia rakennukseen liittyviä mielikuvia ja käsityksiä, joita muut kysymykset eivät olleet onnistuneet tavoittamaan. Haastateltavat vastasivat kysymyksen rikkailla kuvailuilla, rakentaen esiin tarkkoja henkilökuvia. Vakaus ja turvallisuus ja rakennuksen näkeminen ajan merkkihenkilönä toistuivat useissa vastauksissa.

Yhdessä haastateltavien vastaukset piirsivät kuvan henkilöstä, joka on rohkea ja päämäärätietoinen. Hänellä on sanottavaa ja häntä myös kuunnellaan. Hän on näkemyksellinen ja vaikutusvaltainen henkilö, jonka tviitit luetaan. Keskusteluissa hän henkii asiantuntijuutta. On nöyrä, mutta ei nöyristele. Hän on varsin suomalainen — aluksi hän saattaa vaikuttaa hankalalta lähestyä, mutta sisältä hän on lojaali ja luotettava, rehellinen. Hän on vakaa, juureva persoona. Joku, joka tuo turvaa ympärilleen. Hän huomioi ihmiset ja on kunnioit-

puhaltelee* (pitkä tauko) *mutisten* Aika vaikee kysymys on kyllä. (hyvin pitkä hiljaisuus 13s) No emmätiitä, se on semmonen. Perus, vakaa(!) henkilö kyllä. Joka kuitenkin onn, moderni. (pitkä tauko) **Kattoo tulevaisuuteen. (tauko). **hymyillen** **Tuo turvaa ympärilleen.** En tiitä kuka olisi se. Jos pitäis miettiä, että kuka olisi se. (hiljaisuus) Vaikee sanoo.
#Minkälaista vuoro, vuorovaikutusta sen kaa olisi tai? Miten se keskustelis tai?
_Siis musta se on! Vakaa ja turvallinen henkilö! Mut se on **moderni ja siinä mielessä, et se käy, vuorovaikutust koko ajan.** Naapureiden jah **leveästi hymyillen** kaikkien kanssa. **naureskellen** kaikkien kanssa. **leveästi hymyillen** Ja perheen ja yhteiskunnan ja. **vakavoitui** **Joo. Henkilö, jonka tviitit luetaan.**
naurua*

_ (ei sekuntiakaan miettimistä). **Obama**
naurua
#*naurua*
_En tiitä, intuitio. Jostain tuli. Mahoton kysymys. **hymyilee** Joo. Voit sit, siitä päätellä, että millanen Obama on.
#Haluutsä kuvailla sen persoonaa?
_Mun mielestä rohkee, päämäärätietonen, kunnioittava. **Ottaa ihmiset hyvin huomioon Nöyrä, muttei nöyristele.** Äää. (hiljaisuus). Avoin. Niin, mitä noita nyt asioita Obamasta tulee mieleen, jotka pystyy kyllä myös linkittäään tähän. **Aika paljon sanottu, mutta**

tava, avoin ja sosiaalinen. Hän ei syrji ketään, vaan ottaa syleilynsä kaikki. Hän on puhdas ja valoisa, nuori ja sukupuoleton. Hän on siinä mielessä moderni, että hän käy aktiivista vuorovaikutusta perheensä, naapureidensa ja yhteiskunnan kanssa. Hän katsoo tulevaisuuteen. Hän on arvostettu, karismaattinen, positiivisella tavalla vahva persoona, jopa aristokraattinen. Hänestä on kasvamassa ja kehittymässä ajan merkkihenkilö.

_(lyhyt hiljaisuus) Minkälainen persoona? #Jos se istuis sua vastapäätä, niin minkäläistä vuorovaikutusta sen kanssa olis?

*_No semmonen, **arvostettu henkilö**, jonka kanssa on semmonen.*

*Miten mä sanoisin. **Asiantunteva keskustelu**. Eliikkä, kyllä tää henkii sellasta niinkun, tää hanke, niin niin, kaikilla näillä niinkun ratkasuillaan, semmosta asiantuntijuutta. Niin arkkitehtoniset, rakennetekniset kuin talotekniset ratkaisut, et tääl on tasapainossa se niinkun kaikki se kokonaisuus.*

”Tää ottaa syleilynsä suuren joukon tekijöitä, asioita, tää ei aja ketään pois.”

”Henkilö, jonka twiitit luetaan.”

Lempeä jättiläinen

naurua. Tota. No mun mielestä tää, se olis persoonana aika, **aika vakaa. Avoin.** Ääm. (hiljaisuus). Tavallaan ehkä myös niinku juureva, mutta tota, mutta tota noin niin.. **näkemyksellinen.** (...) ja sosiaalinen, avoimuuteen liittyy tämmönen niinku sosiaalinen. Ehkä **sillä tavalla suomalainen** että sanotaan suomalaisistakin niin, että vähän voi pinta olla semmonen kova ja ja ehkä niinkun **vaikeesti lähestyttävä** siinä mielessä, että kun tuolla on paljon tota kovaa pintaa. Mut, mut sit ku sä tuut tänne sisälle, niin täällä aukee (tauko) semmonen vahva yhteisöllisyys. Niin siinä mielessä semmosia niinkun, hyvin niinkun suomalaiseen (tauko) Tähän **sitkun sä pääset sisälle**, niin, **sithän sanotaan, että suomalaiset on niinkun lojaaleja ja luotettavia** ja. (tauko) Mut ensiks täytyy uskaltaa lähestyä.

_Joo semmonen onkin aikaa vaikee kysymys semmonen, semmonen että, jos tää olis henkilö tää rakennus. Voi hyvänen aika sentäs. *maiskutus* Jaa-a. No varmaan siis semmonen, **puhdas, rehellinen, valoisa.** En voi sanoa kaunis, silloin se olis nainen, mutta semmonen –hyvännäkönen *naurahdus*. Se on ehkä mies. Mutta kuitenkin niinkun tää, itse visio siitä sitten. *maiskutus* (pitkä hiljaisuus). Henkilö. **Nuori.** #Niin, olisko sillä jotain tiettyjä luonteenpiirteitä tai?

_Rehellinen. *kuiskaten*: Se on kanssa semmonen, semmonen, yks. Mä en tiedä miks,

miks mun täytyy nyt oikeen niinkun miettiä. Semmonen nuori, nuori henkilö. Ja **henkilö. Ei mies tai nainen.** No(!). Enpä osaa sanoa sen paremmin. Tuo on vähän semmonen, että tuohon vois keksii. Huomenna voi olla, että oisin eri mieltä tai sitten se vois olla jotain muuta

_ (hyvin pitkä hiljaisuus) Jollakin tavalla itse asiassa, en tiedä, hassu miellelyhtymä tuli että, et, et. Jotenki ku, huom! Siitä lähtien, että tää nyt on kuitenkin ollut täällä vasta muutama vuoden. Niin jollakin tavalla semmonen (hiljaisuus) Täytyy laajentaa tää ensimmäisen sanomisen jälkeen, mutta ku joku on, semmosia karismaattisia ihmisiä, ne on mää-rättyllä tavalla aristokraattisiakin jopa, mutta siis semmosia **positiivisella tavalla vahvoja persoonia**, niin tää on jotenki selvästi kehitymässä semmoseks tää kohde, että tavallaan, tää **ottaa syleilynsä suuren joukon tekijöitä**, asioita, tää **ei aja ketään pois**. Niin semmonen niinkun. Joo, tavallaan. *painottaa* ajan merkkihenkilö. Mä nään tässä semmoista kehitymistä ihan vahvasti. **En oo ehkä nähny sitä sillon ku tätä suunniteltiin(!)** ja tätä tehtiin ja rakennettiin, tää oli kuitenkin vaan, aikamoinen haaste ja tilananto jollekin uudelle. Ja sitten tehtiin kaikki parhaamme, ketä siinä oli mukana, mutta sitten kuitenkin se kaikki porukka, joka on tähän liittynyt ja tullu mukaan pikkuhiljaa, niin **tää on niinku kasvaa tämmöseks. Ainakin potentiaalinen sellainen(!)**

5.4

Muita huomioita

Haastattelun lopuksi suurin osa haastateltavista ilmaisi saaneensa puhua hyvin kattavasti. Yksi haastateltavista totesi, ettei “mitään ole jäänyt sanomatta”. Kysyessäni vastasiko haastattelu odotuksia moni haastateltavista totesi kysymysten olleen vaikeita. Viimeisissä vastauksissa tiivistyi haastattelu-tilanteen yleinen asiantuntijuus-roolitus. Kysymysten todettiin olleen “perusinsinöörille vaikeita”. Mieleenpainuvin loppukommentti oli haastateltavan, joka totesi yllättyneensä siitä kuinka monipuolisista suunnista keskustelua käytiin. Haastateltava sanoi odottaneensa haastattelulta enemmän “SAFA-arkkitehtuuria”. Haastateltava siivitti safa-arkkitehtuuri -termiä nykäisemällä selkensä suoraksi ja puristamalla samalla kätensä nyrkkiin.

#Jes. Onks sulla jotain lisättävää? Hahuuko
_ **Niin vapaasti saanu puhuu.**
et ei, ei, ei, ei mikään oo jääny sanomatta tähän mennessä, jos joku on käyny mielessä.

#Joo. Onks sulla mitään lisättävää?
_ *(pitkä tauko) Ei varmaankaan! *mutisten**
*Ei varmaankaan niin. Paitsi, että **sun kysymykset on aika vaikeita** *hy-myilee*.*
Perusinsinöörille.
#Vastasko tää haastattelu odotuksia, vai, oletitsä—
_ **Ihan, odotetun vaikeita** *naurua*

#No vastasko tää haastattelu sun odotuksia?
_ *Itse asiassa niinku, siis sanotaan, että **mä odotin niinkun tiukemmin tämmöstä** niinku, *puristaa kädet nyrkkiin, nykäisee selän suoraksi ja käsi-varret vartalon vierelle 90-asteen kulmaan**
SAFA-arkkitehtuuria!
naurua
naurua

*_Ja, ja ja tota, et siinä mielessä niinku hauska, nää niinku kysymysmuotoilu, jotka oli, että lähetään niinku hyvin voimakkaasti monista eri suunnista ni. **Vähän yllätti. Mutta positiivisesti.** Joo.*

**”...mä odotin
tiukemmin
tämmöstä niinku,
SAFA-
arkkitehtuuria!”**

6.

Diskussio

6.1

Yhteenveto

Mitä on arkkitehtuurin arvo? Yhtenäisen totuuden metsästäminen aiheesta on turhaa. Arvo on aina kontekstisidonnaista, lisäksi monitulkintaisen arkkitehtuuri-käsitteen rajat ovat liukuvat ja aina määrittelijänsä mukaiset. Arvon todistamisen sijaan diplomityöni lisää ymmärrystä siitä millaisia eri käsityksiä arkkitehtuurin arvosta voi muodostua ja miten arkkitehtuurin arvoa voidaan määritellä. Arkkitehtuurin arvoon liittyvien käsitysten variaatiota ja rakennetta selvitin haastattelututkimuksella, jonka rajasin tilaajanäkökulmaan. Haastateltavat ovat Finlandia-palkintoehdokkaana olleiden rakennusten tilaajia. Haastattelututkimuksen tulokset ovat linjassa diplomityön teorialukujen luomien odotusten kanssa. Käsitykset arkkitehtuurista ja sen arvosta ovat hyvin yksilöllisiä.

Käsitysten väliset yhteydet

Haastateltavien huomiot henkilökohtaisissa arkkitehtuurikäsitteissä ja kohderakennuksissa olivat usein samankaltaisia. Yksinkertaisimmillaan tämä oli sitä, että aktiivisesti sisustuslehtiä seuraava haastateltava nosti kohderakennuksesta esiin kalustuksen viestimiä arvoja. Haastateltava, joka kertoi valon määrittävän voimakkaasti omaa tilakokemustaan, mielsi valon myös kohderakennuksessa arkkitehtuurin parhaaksi puoleksi. Vastaavanlaisia yksittäisiä yhteyksiä esiintyi aineistossa runsaasti. Yksittäisten yhteyksien taustalla hahmottui erilaisia arkkitehtuurikäsitteitä, jotka heijastuivat myös kohderakennusta koskeviin arvokäsityksiin. Tiivistän seuraavalla sivulla aineiston viisi keskeisintä arkkitehtuurikäsitettä.

1. Arkkitehtuuri aforismina. Arkkitehtuurin määrittely aforismin muodossa (“Arkkitehtuuri on kunnioitusta ihmisiä ja ympäristöä kohtaan”) käsitteellistämisen sijaan, oli yhteydessä siihen, että arkkitehtuurilla nähtiin olevan hyvin laajamittaisia vaikutuksia, joiden mitattavuus on hankalaa. Arkkitehtuurin katsottiin vaikuttavan ihmisten käytöstapoihin ja tilassa tapahtuvan työn merkityksellisyyden kokemukseen. Intuitiopohjaiset valinnat painottuivat arkkitehtuuria koskevissa päätöksentekotilanteissa.

2. Yksityiskohtien arkkitehtuuri. Vahvasti rakennuksen yksityiskohtien merkitystä painottava arkkitehtuurikäsitelmä oli yhteydessä syvälliseen materiaalien analysointiin. Suhde materiaaleihin oli henkilökohtainen. Materiaalit nähtiin rakennuksen tunnelman kannalta määrävänä tekijänä.

3. Arkkitehtuuri prosessina. Arkkitehtuurin näkemiseen prosessina yhdistyi vahvasti toiminnallisuuden korostaminen kaikissa käsitellyissä teemoissa. Toiminnallisuutta arvostettiin tilan ominaisuuksista eniten. Toisaalta, lempipaikoista keskusteltaessa esiin saattoi kuitenkin nousta prosessin ulkopuolelta syntynyt tila, jonka toiminnallisuutta ei varsinaisesti oltu suunniteltu.

4. Arkkitehtikeskeinen arkkitehtuuri. Arkkitehtuurijulkaisujen käsittäminen arkkitehtien mediana yhdistyi arkkitehtuurin määrittelyyn “suunnitelmina ja suunnitteluna”. Hyvä arkkitehtuuri määriteltiin maineen ja sijan saamisena. Arkkitehtuuriin liittyvät riskit liitettiin arkkitehdin valintaan. Arkkitehdin ominaisuuksista esiin nostettiin perimän vaikutus ja luontainen lahjakkuus.

5. Analyttinen arkkitehtuuri. Vakiintuneisuus arkkitehtuurijulkaisujen seuraamisessa ja arkkitehtuurikohdevierailuissa oli yhteydessä arkkitehtuuriterminologian käyttöön puheessa. Ympäristöä tarkasteltiin analyttisesti, rakennukset osa-alueisiin purkaen. Arkkitehtuuri määriteltiin kokonaisvaltaisesti käsitteellistämällä. Vastauksissa painottui mittakaavan, massoitte-lun, näkymien ja erilaisten skaalojen tarkastelu.

Arvoista

Jotta arvosta olisi mahdollista keskustella, pohjasin haastattelututkimuksen kohderakennuksen arvoa koskevat kysymykset ennalta määriteltyihin erilaisiin arvonäkökulmiin. Käyttämäni arvojako perustuu aiempaan tutkimukseen. Haastateltavien vastausten lokerointi arvojen alle oli osittain keinotekoista, sillä vastaukset sisälsivät tyypillisesti piirteitä useista eri arvoista. Erytisen selkeästi arkkitehtuurin arvon monijakoisuus ilmeni haastateltavien perustellessa lempipaikkojaan rakennuksissa.

Itsenäisenä viestivänä objektina rakennuksen kuvailtiin viestivän enemmän erilaisten arvojen välillä tehtyjä kompromisseja kuin tilaajatahon arvoja. Toisaalta joidenkin rakennuksen osa-alueiden; kalustuksen, tunnelman ja kaupunkikuvallisen ratkaisun, koettiin välittävän tilaajatahon edustamia arvoja.

Arkkitehtuurin tuottama imagoarvo oli ristiriitaista. Kiinnostus rakennusta kohtaan oli kaikki odotukset ylittävää, mutta huomiolla oli myös negatiivisia seurauksia. Rakennuksen kautta brändäytyminen nähtiin osittain kielteisenä ja rakennuksen imagon oli pelätty viestivän vääränlaista varakkuutta. Toisaalta rakennuksen imagon koettiin vaikuttaneen positiivisesti rekrytointeihin, rakentamisen nopeuteen ja talouden suhdannekuopista selviämiseen.

Rakennuksen taloudellinen arvo käsitettiin pääomalle saatavaa tuottoa kokonaisvaltaisempana. Rakentamisen motiivien kuvailtiin olevan muualla kuin taloudellisen lisäarvon tavoittelussa, mutta taloudellisen kannattavuuden toteutumista pidettiin olennaisena. Toteutunut kannattavuus vastasi odotuksia tai oli odotukset ylittävää. Lyhyen aikavälin tarkastelussa arkkitehtuurin ei koettu olevan pääomaan kohdistuvaa riskiä pienentävä tekijä, mutta arkkitehtuurin vaikutus nähtiin merkittävänä pitkällä aikavälillä.

Haastateltavat eivät pääsääntöisesti kokeneet olevansa oikeita ihmisiä arvioimaan rakennuksen sosiaalista arvoa. Rakennuksen vaikutuksia tilaajatahon tai rakennuksen käyttäjien toimintatapoihin ei suurimmaksi osaksi nähty merkittävänä. Toisaalta, rakennuksen koettiin konkretisoivan digitalisoituvaa

työn tekemisen tapaa ja häivyttävän hierarkioita. Rakennuksen myötävaikutus yhteisöllisyydelle ja kohtaamisille nousi voimakkaasti esiin.

Kauneuden ohella, myös rumuus käsitettiin arkkitehtuurin esteettiseksi arvoksi. Arkkitehtuurin esteettistä arvoa kuvailtiin myös visuaalisena monipuolisuutena. Estetiikka terminä mainittiin hyvin usein arkkitehtuuria määriteltäessä, mutta arvoksi se sanallistui lähinnä tilanteissa, joissa vastaus oli selvästi henkilökohtaisesta näkökulmasta tuotettu kuten esimerkiksi oman lempipaikan perusteluna. Esteettinen arvo linkittyi puheessa myös ihmisyyteen. Kauneuden avulla rakennus viesti ihmisyyden arvostusta. Rakennuksen visuaalinen monipuolisuus kuvasti ihmisyyden moninaisuutta.

Haastateltavien käsitykset koskien rakennuksen kulttuurista arvoa olivat käsitellyistä arvoista yhdenmukaisimpia. Kaikki haastateltavat kokivat rakennuksen toimivan ajankuvana. Rakennuksen nähtiin taltioivan tämän ajan muotokieltä ja rakentamista, mutta myös laajempia ilmiöitä kuten työelämän ja yhteiskunnan muutosta sekä aikakauden asenteita. Kuvailtaessa rakennusta persoonana korostui käsitys rakennuksesta arvovaltaisena suunnannäyttäjänä ja mielipidevaikuttajana, inklusiivisena oman aikakautensa merkkihenkilönä.

6.2

Tulosten pohdinta

Käsitysten yksilöllisyys

Valitessani haastateltavia tilaajia pyrkimyksenäni oli muodostaa mahdollisimman yhdenmukainen ryhmä rakennushankkeiden päätäntävällän ja vastuun suhteen. Haastattelut piirsivät kuitenkin kuvaa hyvin moninaisesta, jo lähtökohdiltaan keskenään ristiriitaisesta ryhmästä. Etenkin taloudellisessa päätäntävällässä ja vastuussa haastateltavien välillä ilmeni huomattavia eroja. Lisäksi osa haastateltavista oli tilaajaroolin ohella myös rakennuksen säännöllisiä käyttäjiä, kun taas osan kokemus rakennuksen käytöstä oli hyvin vähäistä. Keskustelu henkilökohtaisesta arkkitehtuurisuhteesta toi esiin keskenään vastakkaisia tapoja tarkastella rakennettua ympäristöä ja kokea tilaa. Ympäristöä hahmotettiin laajoina visuaalisina kokonaisuuksina tai sitä lähestyttiin toiminnallisuus edellä, analyytisesti ositellen. Osan katse kiinnittyi erityisesti kaupunkikuvaan, osan vaelsi detaljeissa. Toiset kokivat tilaa tunnelmien tai tunteiden kautta, toiset tiedostaen.

Erilaiset tavat kokea ympäristöä ja yksilölliset arkkitehtuurikäsitteet heijastuivat siihen, minkälaisia huomioita haastateltavat tekivät kohderakennuksesta. Toisaalta pohdin, vaikuttiko haastattelun rakenne yhteyden esiintymiseen? Johdatteliko keskustelu henkilökohtaisesta arkkitehtuurisuhteesta puhumaan haastattelutilanteessa myös kohderakennuksesta samoista näkökulmista vai ovatko käsitteet pysyvämmiin linkittyneitä? Yhteyden syvälinen ymmärtäminen vaatisi jatkotutkimusta. Syventävä tutkimus hyötyisi monialaisesta lähestymis-

tavasta. Mielenkiintoista olisi yhdistää arkkitehtuurin arvoon liittyvien käsitysten tutkimiseen havainnointikykyä, visuaalista päättelyä tai ajattelutapoja kartoittavaa testausta. Esimerkiksi laillistettujen psykologien teettämällä standardoidulla PK5-persoonallisuustestillä voidaan haarukoida muun muassa kokeiluhalukkuutta tai turvallisuushakuisuutta. Ovatko nämä yhteydessä tilan ominaisuuksiin, jotka koetaan arvokkaina? Keskittyykö loogisrationaalisen ajattelutavan omaava henkilö tilassa toiminnallisuuteen ja emotionaalisintuutiivinen henkilö enemmän tunnelmaan? Onko voimakkaasti detaljeja painottava arkkitehtuurikäsitys yhteydessä visuaaliseen päättelykykyyn?

Haastateltavia yhdisti työroolin läpi suodattava suhde kohderakennukseen. Työ vaikutti tapaan olla rakennuksessa ja tarkastella sitä myös tilanteessa, jossa virallinen työsuhte rakennukseen oli jo päättynyt. Sama haastattelututkimus olisi kiinnostavaa toistaa toisenlaisessa tilaajakehyksessä. Minkälaisia käsityksiä arkkitehtuurin arvosta esiintyy tilaajilla, joilla ei ole vastuuta rakennushankkeessa ja joiden suhde valmiiseen rakennukseen on erilainen — esimerkiksi yksityiskotien tilaajilla?

Jos haastateltavien käsityksissä oli havaittavissa yhtäläisyyksiä, kuuluivat haastateltavat lähes poikkeuksetta samaan ammattiryhmään. Osalla nykyinen toimenkuva ja aiemmat ammattiroolit heijastuivat sekä tapaan katsoa ympäristöä, että siihen minkälaisia ominaisuuksia tilalta kaivattiin. Huomio on linjassa yksilöarvoja kartoittavien tutkimusten kanssa. Saman alan ihmisillä on havaittu olevan keskenään hyvin yhdenmukainen arvomaailma.¹ Kohderakennusta koskevista vastauksistaan haastateltavat nostivat esiin teemoja, joita tutkitusti arvotetaan eri tavoin ammatista riippuen. Esimerkiksi humanistien on havaittu painottavan muita aloja enemmän taiteen kauneutta ja luontoa, taiteen alalla toimivien on todettu arvostavan vähemmän perinteitä ja markkinointialalla toimivien vähemmän turvallisuutta.² Arkkitehtuurista ja sen arvosta esiintyvien käsitysten ammattikytkyvyyttä olisi mielekästä selvittää laajalla otannalla. Käyttäjänäkökulman tutkiminen on yksi ilmeisistä jatkotutkimusaiheista, johon käsitysten ammattisidonnaisuuden tutkinta olisi helposti liitettävissä.

¹ Helkama, 2015: 10-11.

² Ibid.

Muita ajatuksia jatkotutkimuksesta

Muutos oli yksittäinen haastattelurungon ulkopuolinen teema, joka korostui voimakkaasti aineistossa. Sinänsä tämä ei ole yllättävää, sillä muutokseen varautuminen liittyy oleellisesti kaikkeen rakentamiseen, varsinkin jos rakennukselle tavoitellaan pitkää käyttöikää. Tuntemattoman tulevaisuuden ennakointi ja muutokseen sopeutuminen typistyy kuitenkin helposti tekniseksi kysymykseksi. Muuntojoustavuudella, joka on viime vuosina loputtomiin viljelty trendisana, viitataan rakennuksen tai rakenteen kykyyn joustaa tilojen käyttötarkoituksen mukaan. Haastateltavien puheessa rakennus vaikutti saavan muutoksissa myös psykologisen roolin. Rakennus tuki, kannusti ja inspiroi. Tämän perusteella arkkitehtuurin arvoa kannattaisi jatkossa tutkia myös muutoksen mahdollistamisen ja muutoksessa tukemisen näkökulmista.

Puhuttaessa arkkitehtuuriin sijoittamisesta joidenkin haastateltavien kohdalla korostui yllättäen päätösten hyvin vahva nojaaminen intuitioon. Aihe vilahti ohi haastatteluissa ja tärkein jäi kysymättä: minkä varaan luottamus siitä, että arkkitehtuuri tulee kantamaan, rakentuu? Miksi luotitte? Miksi uskalsitte? Sanotaan ettei hyvää arkkitehtuuria ole ilman hyvää tilaajaa. Mutta kuka hyvä tilaaja oikeastaan on: minkälaisia ovat hyvän tilaajan ajattelumallit ja minkälaiseen tieto- ja kokemuspohjaan ne perustuvat?

Työ rajautui tilaajanäkökulmaan. Muiden rakennetun ympäristön sidosryhmien käsitysten tutkiminen on itsestäänselvä jatkotutkimuksen kohde. Lisäksi olisi tärkeää kartoittaa tämän hetken julkista, mediassa käytävää keskustelua arkkitehtuurin arvosta. Jo diplomityön teorialukuihin materiaalia etsiessäni kävi selväksi, että arvot nostetaan suoraan keskustelun keskiöön hyvin harvoin, vaikka ne mitä ilmeisemmin kuitenkin ohjailevat kaikkea tekemistä ja valintoja. Keskustelu arvoista piileskelee varsinaisen keskustelun taustalla, minkä vuoksi se jää helposti havaitsematta ja mahdolliset ristiriidat käsittelemättä. Tämän vuoksi tutkimukselle ominaisella, analyyttisellä lähestymistavalla on erityinen paikka juuri arvokeskustelun tarkastelussa.

6.3

Arkkitehtuurikeskustelusta

Tutkimuskysymykseni koskivat käsityksiä arkkitehtuurista ja sen arvosta. Koko työn lävistävänä teemana kulki kuitenkin keskustelu arkkitehtuurista. Minkälaisia roolituksia arkkitehtuurikeskustelussa on tai siitä syntyy? Kenen puheella on painoarvoa?

Haastateltavat pyrkivät osittain rakentamaan keskustelutilanteesta tasa-arvoista. Vastauksiin saatiin upottaa “kuten tiedät” tai “niinku tiedät” -huomautuksia, erityisesti käsiteltäessä rakennusalaan yleisesti tai viitattaessa arkkitehti-insinööri vastakkainasetteluihin. Haastattelutilanteessa vallinnut arkkitehtuuria koskeva asiantuntijuus oli kuitenkin hyvin selvää. Määritellensä arkkitehtuuria sekä tehdessään luovuutta vaativaa assosiaatiokortitehtävää haastateltavat sanoittivat itsensä minua alempanaan asiantuntijarooliin. Haastateltavat saattoivat epäillä omaa asiantuntijuttaan ja oikeanlaista termistön käyttöä myös perustellessaan arkkitehtuurin

*#Siis mitä(!) sä yrität tässä oikeen sanoa?
_Ni. *maiskustus* Ni. **Siis mä haluaisin tässä viimeisenä sanoa.** *mutinaa* (...) vaikka tässä työssä on käsitelty käsityksiä ja arvoja, nii **oikeestihan tässä on ollu se, että miten me puhutaan arkkitehtuurista** Kuka siitä saa puhua. **Kenellä siitä on oikeus(!) puhua.***

#Ei. Ei tosta tuu ilmi, että se on se(!) mitä sä(!) oot tajunnu.

*_No, siis, Ni! *huokaisee voimakkaasti* **Mä voin kertoa nyt että, tästä ei *painokkaasti* yhtään(!) tuu ilmi se mitä sä haluat sanoa.***

*_ (hyvin pitkä hiljaisuus) Mä, mä yritän nyt lyhyesti tiivistää sen. Koko se miks mä edes ylipäätään hain(!) tätä diplomityötä tekemään on se, että **mua ahdistaa tää mejän alan sisäänpäin lämpiävä keskustelukulttuuri** Ja **tässä työssä(!) tuli se myös hirveen selvästi esiin(!)** Haastattelin korkeassa virassa olevia ihmisiä. Kaikella järjellä niiden pitäis puhua asiantuntijahaastatteluvan puheroolituksin siinä haastattelutilanteessa. Mutta *painottaa* silti(!), se tilanne hyvin(!) selvästi käänty (...) **aina ku kysymyksessä oli sana ‘arkkitehtuuri’,** nii sit ne alotti sen semmosella empimisellä ja pahottelulla ja sano suoraan, että “varmaan sä osaisit tähän kysymykseen vastata minua paremmin” ja **“noh, varmaan sinulta tätä kysymystä kannattaisi kysyä eikä minulta”** **“käytänköhän(!) nyt oikeen oikeita sanoja”***

**“...se hämärtyy,
et se on oikeesti
ammattikieltä, joka
rakentaa sen muurin
sun ja vastapuolen
väliin. ”**

parhaita puolia henkilökohtaisten näkemysten kautta. Taloutta koskevissa kysymyksissä tilanne kääntyi toisinpäin, mutta muutos ilmeni epäsuorasti. Talusteema oli ainoa, jonka alla haastateltavat saattoivat pysähtyä selittämään käyttämiensä termien merkitystä, mitä pidetään tyypillisenä viestinä asiantuntija-maallikko —asetelmaisesta vuoro vaikutustilanteesta.¹

Kielellä on valtava rooli haastateltavien puheen merkitysten ymmärtämisessä. Tartuin aineistoa analysoidessani herkästi yhden haastateltavan vastauksiin. Luultavasti siksi, että kyseisen haastateltavan puhe tuntui intuitiivisesti ymmärrettävältä ja haastateltavan kommentit tästä syystä erityisen merkittäviltä. Tarkemmin tarkasteltuna haastateltava oli ainoa, joka käytti puheessaan paljon arkkitehtuuriterminologiaa. Arkkitehtien ammattikielelle tulee helposti sokeaksi, koska ammattikunnalle ominainen termistö vaikuttaa ensi-

sillon kun ne oli selkeesti puhumu siitä asiasta aiemmin ja oppinu(!) sen, että näin(!) tästä asiasta voidaan(!) sanoa, nii sillohan ne puhu sillain tosi toteavaan, itsevarmaan tyyliin. Ne oli semmosia kilpailuavustelu-pöytäkirjalaineja mitä ne sano. Mut sillon **ku kysymys koski niitten henkilökohtasta(!) näkemystä arkkitehtuurista, niin ne rupes epäroimään.** Se niinku et, jos joidenki Finlandia-palkintoehdokkaana olleiden rakennusten tilaajatkin(!) arastelee opiskelijaa kohtaan (tauko) Toki(!) osittain se oli myös ehkä sitä, että ne rakensi siitä tilanteesta tasa-arvosta. Mä näin sen semmosena, että ne on niinku fiksuja ihmisiä, et ne halus sillä osottaa arvostavansa(!) mua opiskelijana ja sen takia vähän pelas sitä peliä, että no "niinku tiedät". (tauko) *huudahtaan* Mutto **ku siihen *voimakasti painottaen* oppii(!) siihen kieleen!** Meillä on tosi(!) paljon semmosia yleisluontosenolisia sanoja "paikanhenki", nii **et sä ajattele, että se on arkkitehtuurijargonia. Niille vaan niinku tulee sokeeks(!)** Kun muut ei osaakaan(!) puhua yhtä vivahteikkaasti(!) niistä asioista, nii **sit arkkitehdit on sillain** *muuntaa ääntä hurskastelevaksi vanhaksi mieheksi* **"Eivät ne muut ymmärrä arkkitehtuurista, ne ei tajua näitä juttuja"**. (tauko) *närkästyneen painokkaasti* **No, mitä v***ua(!)** Meillä on niin v**un(!) pieni ammattikunta(!). **Ei se AUTA(!) et me keskenään(!) näistä asioista läitistään.** Sit me kuitenkin halutaan

silmäyksellä valheellisen yleisluontoiselta.² Välillä kuulee lauottavan kommentteja, etteivät alan ulkopuoliset “osaisi” keskustella arkkitehtuurista. Ammattikieli on opittua koodistoa, jonka hallinta antaa työkalut vivahteikkaaseen ilmaisuun. Se ei kuitenkaan välttämättä kerro näkemysten jalostuneisuudesta, vaan lähinnä yhteisestä kokemuspohjasta. Haastateltava, jonka puhe näyttäytyi minulle merkityksiä täynnä olevalta ja arkkitehtuuria seikkaperäisesti käsittelevältä, oli joukosta aktiivisimmin yhteydessä arkkitehtuurikenttään. Kieli avaa ovia ja rakentaa muureja. Pohjimiltaan se on väline tasa-arvoon tai epätasa-arvoon. Jos en kyseenalais-tanut itseäni jatkuvasti aineistoa analysoidessani, aloin huomaamtani arvottamaan arkkitehtuuriterminologian hallitsevan haastateltavan puhetta muita paremmaksi.

¹ Pfadenhauer, 2009: 85.

² Kasvio, 2005: 25.

jossain juhlapuheissa olla että *muuntaa ääntä ällistyneen huokailevaksi*

”arkkitehtuurista puhutaan aivan merkityksellisen vähän.” *tuskastuneen huudahtaan* **No KAI! siitä(!) nyt puhutaan(!) ku ei me anneta kenenkään muun puhua!** (tauko) Ja siis mä itekin(!),

vaikka mä oon tehny tätä tutkimusta tässä **tutkijanroolissa** koko ajan niinku peilaan kaikkea omaa tekemistäni ihan erilaisella analyyttisellä otteella ku normielämässä.

Vaikka olin mielestäni mega(!) kriittinen itteeni kohtaan, nii mä jäin itelleni kiinni. Et se tyyppi

(...) no sitä mä en voi tässä sanoa, mutta se oli ainoa, joka (...) luki arkkitehtuurimediaa (...) se ei epäilly(!) omaa asiantuntijuuttaan kertaakaan(!), missään(!) arkkitehtuuriin liittyvässä **Sillä oli tosi samanlainen(!) katsontapa arkkitehtuuriin ku mulla(!).** Koska meillä oli yhteinen kokemuspohja sille.

Ja sit **mä rupesin ajatteleen, että hän on nyt jotenki niinku poikkeuksellisen älykäs ja mieltii näit juttuja jotenki syvällisemmin**

Vaikka eihän se nyt. Niin(!) (tauko) Mee(!). (hyvin pitkä hiljaisuus)

#Noni. There you go. Sä et sano tässä tekstissä *painottaa lähes huutaen* mitään(!) mitä sä äsken sanoit. **Sä oot editoinu tosta tommosta diplomaattista paskaa** (!). Siitä *korottaa voluumia* on kadonnu kaikki se terä ja kiinnostavuus mitä tässä sun työssä on ollu.

”Ei se AUTA et me keskenään näistä asioista lätistään.”

Kiitos

Olen valtavan kiitollinen, että sain tehdä juuri tämän aiheen parissa diplomityöni. Arkkitehdin koulutuksen ytimessä on itsenäisen, oman ajattelutavan kehittäminen. Hyvällä suunnittelijalla on *visiota* – uniikkeja näkemyksiä ja rohkeutta seistä niiden takana. Yhtäkkiä tein diplomityötä, jossa oli kyse kaikesta, paitsi näistä.

Haastattelutilanteessa ei ollut väliä, mitä minä olin asioista mieltä. Tehtävänäni oli istua hiljaa ja yrittää ymmärtää muiden näkemyksiä. Se tuntui virkistävältä, viihdyttävältä ja ennen kaikkea tarpeelliselta. Tutkijanrooli pakotti kohtaamaan ja purkamaan tilaajia koskevia ennakkoluulojani. Uskon, että tiedostamattomien ennakkokäsitysten kahlitseva vaikutus ei rajoitu vain tutkimuksen tekemiseen, vaan se seuraa mukana kaikessa ammattiroolin toteuttamisessa. Joten kiitos haastattelutavat. Kiitos aikanne jakamisesta, heittäytymisestä ja ajatteluni avartamisesta.

Mukaani pakkaan myös kaikki ne muut lukemattomat keskustelut, joita sain prosessin aikana käydä. Erityisen merkitykselliseltä tuntui, että työtä sivuavista teemoista löytyi yhteistä ammatillista tarttumapintaa muilla aloilla toimivien ystäväni kanssa. Kiitos kriminologian yliopistonlehtori Matti Näsi loputtoman pitkiksi venyneistä lounastuntipohdintoista, työni ohjauksesta ja uteliaista kysymyksistä, jotka saivat minut kyseenalaistamaan ja pohtimaan omalla alallani vallitsevia käytäntöjä. Kiitos psykologi Emma Nevala neuvoista ja sopivuuden rajojen asettamisesta keittiöpsykologille. Kiitos juristi Laura Sarasoja saunaseurasta ja lopputyön kirjoittamista koskevien ajatusten pallottelusta. Kiitos toimittaja Emilia Saarela baari-pöydissä annetusta sparrauksesta. Kiitos Kenno Consulting:in antropologit haastattelumentoroinnista.

Kiitos mahdollisuudesta, luottamuksesta, helposta keskusteluyhteydestä ja kannustuksesta ATL:n Sofia Amberla ja Kalle Euro. Kiitos joustavuudesta töiden suhteen Selina Anttinen ja Vesa Oiva. Kiitos Cafe Artisanin, Kahvila Sävyyn, Good Life Coffeen ja Andanten baristat polttoaineesta. Tämä työ vaati valmistuakseen yli 300 cappuccinoa, joiden maitovaahdot on just, eikä melkein.

Kiitos kurssikaveri, kollega, kanssamatkaaja, sanataituri Annamari Vesamo sanojen syvään päähän sukeltamisesta ja pintaan yhdessä räpiköinnistä. Yksin olisin hukkunut. Oikoluvusta kiitos ja kunnia äideille — omalle ja poikaystävän. Arkkitehtuurijargonistan pahimmat jaarittelut tarvitsivat suorituakseen asianajajan jämäkkyyttä ja viestinnän ammattilaisen tarkkuutta.

Arkkitehtuurin laitokselta alkuvaiheen kompurointiani ohjasivat Tommy Lindgren ja Frances Hsu, kiitos oikeaan suuntaan tuuppimisesta. Kiitos kommentoinnista myös Jenni Reuter ja haastattelukonsultaatiosta Anne Tervo.

Opiskelujeni alkutaipaleella päätin, että vaihdan alaa siinä vaiheessa, kun huomaan kynnistyväni. Innokkaalle, opiskelun unelmiensa ammattiin aloittaneelle, rooliinsa väsyneet ja alansa kyllästyneet arkkitehdit tuntuivat hyppivän joka paikasta silmille. Tähän peilaten olen kiitollinen, että sain tehdä diplomityöni ihailemieni arkkitehtien ohjauksessa. Arkkitehtien, jotka tekevät työtään valtavalla paneutumisella ja ammattitaidolla kuitenkin uteliaisuutta, leikkisyyttä ja sopivaa itseironiaa kadottamatta. Kiitos työni ohjaaja Anni Vartola ja työni valvoja Pirjo Sanaksenaho.

Kiitos Jerelle, itseni jälkeen pahimmalle kriitikolle ja tärkeimmälle kannustajalle. Etenkin oikeissa kohdissa lausutuista “Osaat kyllä” ja maanisuuden kynnyksellä todetuista “Se on vaan diplomityö, ei ketään kiinnosta”.

Seuraavaa kohti.

Asiat etenevät keskustelemalla.

Bibliografia

Painetut lähteet

- Ahonen, S., Saari, S., Syrjälä, L. & Syrjäläinen, E., 1994.
Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki. Kirjayhtymä.
- Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry, 2010.
Suvelan syke-klinikan loppuraportti.
- Christersson, M. & Rajakallio, K. 2015. *Laadukkaan sisäympäristön lisäarvo: SY-ohjelman WP3:n tutkimusraportti*. Helsinki. Aalto-yliopisto.
- Chung, S.-J. & Kim, C.-S., 2010. The Development of Attitudes to Historic Conservation - From Eurocentrism to Cultural Diversity. *ARCHITECTURAL RESEARCH*, Vol. 12, No. 1. (June 2010), s. 25-32.
- Commission of Architecture and Built Environment, 2001. *The Value of Urban Design*. Commission of Architecture and Built Environment. London.
- The Danish Association of Architectural Firms, 2017. *Architecture Creates Value*. toim.: Reinevald Broch, N.-R., Sattrup, P., & Sejr, K., Winther-Queen, M., Trakossas, C.
- Eskola, J., 2014. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere. Vastapaino.
- Eskola, T., 2005. Arkkitehtuuri käsitteenä: *Arkkitehtonis-filosofinen tutkimus rakennuksesta modernissa*. Väitöskirja. Espoo. Teknillinen korkeakoulu.
- Gullichsen, K., 2006. Is architecture an elephant?. Teoksessa: MacKeith, P., 2006. *Archipelago: Essays on architecture for Juhani Pallasmaa*. Helsinki: Rakennustieto.

- Hara, V. & Puustinen, A., 2016. Löyly - saunaelämys Hernesaarressa. *Betoni* 3/2016. Betoniteollisuus r. y.
- Helkama, K., 2015. *Suomalaisten arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää?* Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H., 2009. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.* Helsinki. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Holmila, P., 2015. HS esittelee arkkitehtuurin Finlandia - ehdokkaat – joukossa Helsingin uusi toimistotalo ja Espoon uusi koulu. *Helsingin Sanomat*. 22.9.2015.
- Häyrynen, M. 2014. Suomen ICOMOS ja rakennussuojelun tutkimus. Teoksessa: *Rakennussuojelu ajassa, Pohdintoja rakennetun ympäristön suojelusta.* Toim.: Kovanen, K., Ehrström, M., Häyrynen, M., Vepsä, M. & Kivilaakso, A. ICOMOS Suomen osasto r.y.
- Jolma, K., 2016. *Arkkitehti ja asiakas, strategia ja viestintä arkkitehtitoimiston asiakasarvon tuottamisessa.* Diplomityö. Tampere. Arkkitehtuurin laitos. Tampereen teknillinen yliopisto.
- Juola, V., 2002. The prospects of quality systems of architecture in Finland. Teoksessa: *Seminar Report, Discussing Architectural Quality European Forum for Architectural Policies 21 May 2002 Helsinki Finland.* Toim.: Anni Vartola, 2003. Opetusministeriö. Helsinki.
- Juuti, P. & Puusa, A., 2011. *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan.* Helsinki. JTO.
- Kaasinen, J., 2014. *Perinnerakentaminen käsitteenä ja osana teknologiakasvatusta. - opettajaopiskelijoiden käsitykset, käsitysten jäsentyneisyys ja muutos perinnerakentamisen opintojakson aikana.* Väitöskirja. Joensuu. Itä-Suomen yliopisto.

- Kaipia, J., 2016. Löyly, Helsinki. *Arkkitehti 5/2016*. Suomen arkkitehtiliitto.
- Kakkori, L. & Huttunen, R. *Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus*. Teoksessa: 2014. Ajan kasvatust: Kasvatusfilosofia aikalaiskriittinä. Tampere. Tampere University Press.
- Kasvio, M. 2005. *Arkkitehtuurin kieli: Erään taidealan ammatikielen tarkastelu*. Pro gradu tutkielma. Helsinki. Helsingin yliopisto.
- Kervanto Nevanlinna, A. & Nevanlinna, A. K. 2001. *Fasadin henki eli arkkitehtuurisanastoa ujoille*. Helsinki. Tammi.
- Korpelainen, H., 1999. *Suomen arkkitehtuuripolitiikka*. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta. Opetusministeriö.
- Kuula, A. 2011. *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. 2. uud. p. Tampere. Vastapaino.
- Kärnä, S., Nenonen, S., Junnonen, J.-M., 2010. *Käyttäjälähtöinen rakennuksen arviointimenetelmä – Asiakaskokemukset kehittämisen työvälineenä*. Rakenne- ja rakennustuotantotekniikan laitos. Insinööritieteiden tiedekunta. Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu.
- Laaksonen, E., 2006. The Sixth Dimension of Architecture. Teoksessa: MacKeith, P., 2006. *Archipelago: Essays on architecture for Juhani Pallasmaa*. Helsinki: Rakennustieto.
- Laki rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010. *Suomen säädöskokoelma N:o 498*.
- Lilius, H., 2014. Miksi vaalimme aineellista kulttuuriperintöä?. Teoksessa: *Rakennussuojelu ajassa, Pohdintoja rakennetun ympäristön suojelusta*. Toim.: Kovanen, K., Ehrström, M., Häyrynen, M., Vepsä, M. & Kivilaakso, A. ICOMOS Suomen osasto r.y.

- Logan, W. 2004. Introduction: Voices from the periphery: the Burra Charter in context. *Historic Environment Volume 1b number 1*. s. 2-8.
- Marton, F., 1981. Phenomenography - describing the concepts of the world around us. *Instructional Science* 10. s. 177-200. Amsterdam. Elsevier Scientific Publishing Company.
- Mattinen, M., 2014. Aika merkitsee. Teoksessa: *Rakennussuojelu ajassa, Pohdintoja rakennetun ympäristön suojelusta*. Toim.: Kovanen, K., Ehrström, M., Häyrynen, M., Vepsä, M. & Kivilaakso, A. ICOMOS Suomen osasto r.y.
- Mattinen, M. 1985. *Puukaupunkien suojelu. Tutkimuksia 2/1985*. Ympäristöministeriö. Kaavoitus- ja rakennusosasto. Helsinki.
- Macmillian, S., 2006a. *The Value Handbook, getting most out of your buildings and spaces*. Commission for Architecture and Built Environment. London.
- Macmillian, S., 2006b. Added value of good design. *Building Research & Information*, 34:3. 257-271. DOI: 10.1080/09613210600590074.
- MacKeith, P., 2017. Suvelan kappeli, Espoo. *Arkkitehti* 1/2017. Suomen arkkitehtiliitto.
- Morphy, H. 1999. Australian Aboriginal Concept of Time. Teoksessa: *The Story of Time*. Toim.: Lippincott, K. Merrell Holberton.
- Niiniskorpi, S. 2009. *Käsityksiä kuvataiteesta: Kuvataideopetta ja taiteen tekijänä ja kokijana*. Väitöskirja. Helsinki. Taideteollinen korkeakoulu.
- Passinmäki, P., 2015. Arkkitehdit saisivat olla hieman vaatimattomampia. Juhani Pallasmaan haastattelu. *Niin & Näin* 4/15. s. 42-45. Tampere.

- Passinmäki, P., 2007. Studio-Talk - Pietilän suunnittelupuheen jäljillä. Teoksessa: toim.: Niskanen, A., Jetsonen, S., Lindh, T. *Hikes into Pietilä terrain*. Rakennustaiteen seura. Taidehistorian seura.
- Penttilä, T., Lind, K., Markelin, U. & Mukala, J., 2013. *Oikeat ja väärät arkkitehdit: 2000 vuotta arkkitehtuuriteoriaa*. Helsinki. Gaudeamus.
- Pevsner, N., 1963. *Euroopan arkkitehtuurin historia*. Helsinki. Otava.
- Pfadenhauer, M., 2009. At the eye level: The expert interview – a talk between expert and quasi-expert. s. 81–97. Teoksessa: toim.: Bogner, A., Littig, B. & Menz, W. *Interviewing experts*. Basingstoke. Palgrave Macmillan.
- Pietilä, R., 1975. *Käsite - kuva - oivallus: Notion - image - idea*. 2. p. Otaniemi. Otakustantamo.
- Pietilä, R., 1974. *Arkkitehti 1974/8*. Suomen Arkkitehtiliitto.
- Pihlajaniemi, J., 2014. *Arkkitehtoninen laatu ja asuntojen hinnat, empirinen tutkimus Helsingin kantakaupungin alueelta*. Väitöskirja. Oulu. Oulun yliopisto.
- Piironen, E., Tuovinen, S. & Silver, A., 2006. *Arkkitehtuurista: On architecture*. Helsinki. Avain.
- Pirttimäki, M., 2014. *Arkkitehtitoimiston menestystekijät*. Diplomityö. Aalto-yliopisto. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Arkkitehtuurin laitos.
- Preiser, W. F. E., Rabinowitz, H. Z. & White, E. T. 1988. *Post-occupancy evaluation*. New York. VNR.
- Purjo, T., 2014. *Arvot ovat ihmisen toiminnan perusta*. Tampere. Tampere University Press.

- Rakennustaiteenseura, 1986. *Venetsian julistus*. (suom. Antero Tiainen) [online] Saatavilla: <http://www.icomos.fi/sivut/kansainvaellinen/julistukset-ja-suositukset/--venetsian-julistus.php>. [vierailtu 18.11.2018].
- RIBA Future Studies, 2000. *The Value of Architecture. Context and current thinking* Eric Loe. RIBA Future Studies. London.
- RIBA and Hay, R., Bradbury, S., Dixon, D., Martindale, K., Samuel, F., Tait, A., 2016. *Pathways to POE, Value of Architects*. University of Reading. RIBA.
- Saarinen, S., 2013. Merenkulkijanrannassa asutaan meren päällä. *Betoni* 4/2013. Betoniteollisuus r. y.
- Saarinen, S., 2016. OP Ryhmälle uusi pääkonttori Vallilaan. *Betoni* 1/2016. Betoniteollisuus r. y.
- Salastie, R., 2014. "Hengen" suojelusta todellisen rakennusperinnön kohtaamiseen. Teoksessa: *Rakennussuojelu ajassa, Pohdintoja rakennetun ympäristön suojelusta*. Toim.: Kovanen, K., Ehrström, M., Häyrynen, M., Vepsä, M. & Kivilaakso, A. ICOMOS Suomen osasto r.y.
- Suomen Arkkitehtiliitto, 2002. *Merenkulkijanranta, asemakaa vallinen kutsukilpailu, arvostelupöytäkirja 16.12.2002*.
- Suomen Arkkitehtiliitto, 2007a. *Keskustakampanuksen kirjast Arkkitehtuurikilpailu 5.7-31.10.2007 Kilpailuohjelma*.
- Suomen Arkkitehtiliitto, 2007b. *Keskustakampanuksen kirjasto Arkkitehtuurikilpailu 5.7-31.10.2007 Arvostelupöytäkirja*.
- Suomen Arkkitehtiliitto, 2011. *Opinmäki Lärobacken Yleinen suunnittelukilpailu 22.8-25.11.2011 Allmän planeringstävling*.
- Tasa, J., 2012. Suunnittelijan ääni. *Arkkitehti* 4/2012. Suomen arkkitehtiliitto.

Vartola, A., 2014. *Kuritonta monimuotoisuutta: Postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa*. Väitöskirja. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, arkkitehtuurin laitos.

Vimpari, J., 2015. *Is There Hidden Value in Real Estate Investments? Real Options Analysis Provides Rationale to Contingent Investment Decisions*. Doctoral Dissertation. Aalto University, School of Engineering, Department of Real Estate, Planning and Geoinformatics, Real Estate Business.

Vuojala, P., 2014. Paradokseja. Ajatuksia arvoista ja arvojen arvotuksesta restauroinnissa. Teoksessa: *Rakennussuojelu ajassa, Pohdintoja rakennetun ympäristön suojelusta*. Toim.: Kovanen, K., Ehrström, M., Häyrynen, M., Vepsä, M. & Kivi laakso, A. ICOMOS Suomen osasto r.y.

Vuori, J., 2016. OP Vallila, Helsinki. *Arkkitehti 3/2016*. Suomen Arkkitehtiliitto.

Väntönen, E., 2011. Suomen kieli hiipuu lähiöissä. *Helsingin Sanomat 29.4.2011*.

E-kirjat

Juvonen, T., 2017. Sisäpiirihaastattelu. Teoksessa: Aho, A. L., Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J., 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere. Vastapaino.

Hyvärinen, M., 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa: Aho, A. L., Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J., 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere. Vastapaino.

Alastalo, M., Åkerman, M., Vaittinen, T., 2017. Asiantuntija haastattelu. Teoksessa: Aho, A. L., Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J., 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere. Vastapaino.

Internet-lähteet

- Ahonen, M., 2015. Helsingin uusi yleinen sauna "Löyly" kuume-
nee merenrannassa. *Yle uutiset*. 26.3.2015 klo 14:56. Saata-
villa: <<https://yle.fi/uutiset/3-7891934>> [vierailtu
3.10.2018].
- Brittin, J., 2017. Dispelling Five Myths about Post-Occu-
pancy Evaluations. *The HDR Foundation*. [online] Saa-
tavilla: <<https://www.hdrinc.com/insights/dispelling-fi-ve-myths-about-post-occupancy-evaluations>> [vierailtu
3.10.2018].
- CABE, 2011. *www.cabe.org.uk*. Arkistoitu 18.1.2011.
[online] Saatavilla: <<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110118095359/http://www.cabe.org.uk/>>
[vierailtu 19.12.2018].
- Cabinet Office, 1997. *Public Bodies 1997*. Arkistoitu 5.12.2013.
Alkup.16.12.1997. [online] Saatavilla: <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/>> [vierailtu 19.11.2018].
- Dunham-Jones, E., 2013. The Irrational Exuberance of Rem
Koolhaas. *Places Journal*, April 2013. [online] Saatavilla:
<<https://placesjournal.org/article/the-irrational-exuberance-of-rem-koolhaas/?cn-reloaded=1>> [vierailtu 19.11.2018].
- Espoon kaupunki, 2018. *Asukaspuistot*. Saatavilla: <https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Varhaiskasvatus/Avoim_varhaiskasvatus_ja_kerhot/Asukaspuistot>
[vierailtu 20.12.2018].
- Grozdanic, L. BIG Branding: Bjarke Ingels' Message of Op-
timism. *A Journal*. [online] Saatavilla: <<https://architazer.com/blog/practice/details/big-branding-bjarke-ingels-message-of-optimism/>> [vierailtu 19.11.2018].

- Hatherley, O. The Architecture of Neoliberalism by Douglas Spencer review – privatising the world. *Guardian* 12.1.2017. [online] Saatavilla: <<https://www.theguardian.com/books/2017/jan/12/the-architecture-of-neoliberalism-douglas-spencer-review>> [vierailtu: 20.11.2018].
- Hay, R., Samuel, F., Watson, K.J., & Bradbury, S., 2017 Post-occupancy evaluation in architecture: experiences and perspectives from UK practice. *Building Research & Information*, [e-journal] DOI:10.1080/09613218.2017.1314692.
- Helsingin yliopisto. Kaisa-talo. *Helsingin yliopisto*. [online] Saatavilla: <http://www.helsinki.fi/kirjastot/kaisa_taloesite.pdf> [vierailtu 19.11.2018].
- Hämäläinen, J., 2015. Eihän tällaista voi olla Suomessa! — Huima konttorijätti avautui Helsinkiin. *Helsingin uutiset* 10.9.2015. [online] Saatavilla: <<https://www.helsingin uutiset.fi/artikkeli/317137-eihan-tallaista-voi-olla-suomessa-huima-konttorijatti-avautui-helsinkiin>> [vierailtu 19.11.2018].
- Kairamo, M., 1992. Venetsian julistus, taustaa. *Kansainväliset julistukset. ICOMOS, Helsinki*. [online] Saatavilla: <<http://www.icomos.fi/sivut/kansainvaelinen/julistukset-ja-suositukset/--venetsian-julistus.php>> [vierailtu 19.11.2018].
- Kallio, M., 2016. Suvelan kappeli tehtiin kaikille. *Projektiutiset* 10/10/2016, ryhmässä PU 5-6 2016. [online] Saatavilla: <<http://www.projektiutiset.fi/suvelan-kappeli-tehtiin-kai kille/>> [vierailtu: 20.12.2018].
- Kunnas, J., 2015. Kaisa-talo, Yliopiston keskuskirjasto. *Projektiutiset* 11/16/2015 ryhmässä PU 4 - 2012. [online] Saatavilla: <<http://www.projektiutiset.fi/kaisa-talo-yliopiston-keskustakirjasto/>> [vierailtu 21.12.2018].

Niglio, O., 2013. John Ruskin, The Conservation of the Cultural Heritage. *Lecture 23.5.2013. Kyoto University Graduate School of Human and Environmental Studies*. [online] Saatavilla: <http://www.academia.edu/3684733/John_Ruskin_The_conservation_of_the_cultural_heritage> [vierailtu: 20.11.2018].

Projektiutiset, 2015. Asunto Oy Helsingin Nereus, Merenkulkijanranta - Asumisen tyyliä ja luksusta merellisessä ympäristössä. *Projektiutiset 11/03/2015, ryhmässä PU 5 - 2011*. [online] Saatavilla: <<http://www.projektiutiset.fi/asunto-oy-helsingin-nereus/>> [vierailtu: 20.11.2018].

Town and planning act 1990/8/section/106. [online] Saatavilla: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/8/section/106>> [vierailtu: 20.11.2018].

Suurpelto-esite. [online] Saatavilla: <https://suurpelto.fi/wp-content/uploads/2017/03/Suurpelto.esite_.pdf> [vierailtu: 20.11.2018].

Wainwright, O., 2016. Zaha Hadid's successor: scrap art schools, privatise cities and bin social housing. *Guardian 24.11.2016*. [online] Saatavilla: <<https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/nov/24/zaha-hadid-successor-patrik-schumacher-art-schools-social-housing>> [vierailtu: 20.11.2018].

Wainwright, O., 2014. The truth about property developers: how they are exploiting planning authorities and ruining our cities. *Guardian 17.9.2014*. [online] Saatavilla: <<https://www.theguardian.com/cities/2014/sep/17/truth-property-developers-builders-exploit-planning-cities>> [vierailtu: 19.12.2018].

Sanakirjat

Finto, 2018. *Finto, suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. Reaaliopiot*. [online] Saatavilla: <<https://finto.fi/yse/fi/page/Y322320>> [vierailtu 19.12.2018].

Kotimaisten kielten keskus, 2018. *Kielitoimiston sanakirja. Päivitetty julkaisu. Päivitetty 6.6.2018. Arkkitehtuuri*. [online] Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Saatavilla: <<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/arkkitehtuuri>> [vierailtu 8.10.2018].

Tieteen termipankki, 2018a. *Tieteen termipankki 15.12.2018: Filosofia:arvo-objektivismi*. [online] Saatavilla: <<http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:arvo-objektivismi>> [vierailtu 15.12.2018].

Tieteen termipankki, 2018b. *Tieteen termipankki 29.10.2018: Taloustiede:arvo*. [online] Saatavilla: <<http://www.tieteen.termipankki.fi/wiki/Taloustiede:arvo>> [vierailtu 29.10.2018].

Muut lähteet

Helander, H., 2018. *Finlandia-palkinnon julkistamistilaisuuden avauspuheenvuoro Henna Helander 1.10.2018*, Aalto yliopisto. Julkaisematon.

Tilastokeskus, 2017. *Helsingin seudun aluesarjat -tilastokanta*. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kuvalähteet

Valokuvat kohderakennuksista:

- s. 50 Kaisa-talo: Mika Huisman, Decopic.
(Anttinen Oiva Arkkitehdit Oy).
- s. 52 Merenkulkijanranta: Antti Luutonen.
(Arkkitehdit NRT Oy).
- s. 54 Opinmäki: Arkkitehtitoimisto Esa Ruskeepää Oy.
(www.era.fi).
- s. 56 Suvelan kappeli: Mika Huisman, Decopic.
(OOPEAA Office For Peripheral Architecture).
- s. 58 Löyly: Mikko Ryhänen / Joanna Laajisto Creative Studio.
(kuvio.com, archmospheres.com).
- s. 60 OP Vallila: Tuomas Uusheimo.
(JKMM Arkkitehdit Oy).

Valokuvat sävytetty.

Kuvat sivuilla 11, 29, 49, 63, 79, 89, 96-100, 113, 131, 133:
School of Life. *Calm Cards For Serenity*. [assosiaatiokortit]
Ostettavissa: <<https://www.theschooloflife.com/shop/eu/calm-prompt-cards/>>.

Liitteet

1. Haastateltavien informointi

Hei,

Kiitos ajastasi haastattelulle.

Haastattelututkimus on osa Aalto yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun arkkitehtuurin laitokselle tehtävää diplomityötä. Diplomityö on kvalitatiivinen tutkimus, joka tarkastelee käsityksiä arkkitehtuurin arvosta. Haastattelututkimuksen tarkoituksena on saada uutta tietoa tilaajien näkemyksistä aihetta koskien.

Haastateltavina diplomityön ensimmäisessä vaiheessa on Finlandia-palkintoehdokkaana vuonna 2014-2016 olleiden pääkaupunkiseudulla sijaitsevien rakennusten tilaajien edustajat. Rakennukset esitellään diplomityössä.

Haastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jonka kysymysrunko on laadittu arkkitehtuuria koskevien arvotemojen ympärille. Suoria tunnistetietoja sisältävää haastatteluaineistoa käsittelee ainoastaan tutkimuksen tekijä, Jemina Valli. Tutkimuksen valmistuttua suoria tunnistetietoja sisältävä aineisto hävitetään.

Diplomityössä julkaistavasta haastatteluaineistosta suorat tunnistetiedot on poistettu. Mikäli haastateltavat antavat luvan, haastateltujen tilaajien nimet sekä roolit hankkeissa liitetään taustainformaatioksi diplomityöhön erillisenä listana.

Diplomityön on tilannut Arkkitehtitoimistojen liitto. Aalto-yliopiston tekniikan tukisäätiö on myöntänyt työn tekemiseen 12 000€ apurahan. Diplomityö on ensimmäinen osa ATL:n Arvoa arkkitehtuurista -hanketta, jonka tarkoituksena on nostaa esiin suomalaisia arkkitehtuurikohteita arvönäkökulmista tarkas-

teltuna sekä lisätä arkkitehtuurin merkityksen ymmärrystä. Mahdollisesta muunlaisesta kuin edellä kuvatun kaltaisesta haastatteluaineiston jatkokäytöstä sovitaan erikseen haastatteluvien kanssa.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Vastuullisen tutkijan yhteystiedot:

Jemina Valli

+358xxxxxxxxx

jemina.valli@aalto.fi

Osallistun tutkimukseen ja annan suostumukseni yllä kuvatun kaltaiselle aineiston käsittelylle:

Nimeni ja roolini rakennushankkeessa saa julkaista erillisessä listassa osana diplomityötä:

2. Teemahaastattelurunko

Suhde arkkitehtuuriin

- 1 Seuraatko arkkitehtuurijulkaisuja, mitä?
- 2 Kun matkustat, haluatko vieraila kiinnostavissa paikoissa / rakennuksissa?
- 3 Koetko, että tiloilla on voimakas vaikutus sinuun?
- 4 Arkkitehtuurin määrittely
- 5 Hyvän arkkitehtuurin määrittely

Suhde rakennukseen

- 6 Rooli hankkeessa: kesto, päätäntävalta ja vastuu
- 7 Suhde rakennukseen nykyään

Assosiaatiokorttitehtävä

- 8 Valitse intuitiivisesti kolme korttia, jotka mielestäsi kuvastavat tätä rakennusta.
Miksi valitsi juuri nämä kortit?

Yleiset avauskysymykset

- 9 Tuliko Finlandia-palkintoehdokkuus yllätyksenä?
Minkä ajattelet erityisesti vaikuttaneen ehdokkuuden saamiseen?
Vaikuttiko palkinto omaan suhtautumiseen rakennusta kohtaan?
- 10 Nimeä kolme:
Mikä onnistui erityisen hyvin arkkitehtuurissa?
Mistä oli eriäviä mielipiteitä?

Imagoarvo

- 11 Miten rakennus mielestäsi viestii arvoistanne?
- 12 Onko rakennuksen imagoarvolle laskettu arvo?
Ylittyivätkö, alittuivatko odotukset
- 13 Onko rakennus herättänyt sellaista mielenkiintoa / poikinnut sellaisia yhteydenottoja kuin toivoitte?
- 14 Onko rakennus avannut uusia yhteistyökuvioita?

Taloudellinen arvo

- 15 Minkälaisia taloudellisia tavoitteita rakennuksella on?
Ylittyivätkö, alittuivatko odotuksiet
- 16 Alittuiko / ylittyikö alkuperäinen rakennusbudjetti?
arkkitehtuurin vaikutukset budjettiin
- 17 Näkemykset arkkitehtuurin sijoitetun pääoman riskistä
ennen rakentamisen aloittamista
jälkeen; sijoituksen vakaus

Käyttö- & sosiaalinen arvo

- 18 Arkkitehtuurin vaikutukset käyttäjien vuorovaikutukseen
opiskeluun / työn tekemiseen / asumisen tapaan
- 19 Miten rakennuksen suhde lähiympäristöön toimii?

Kulttuurinen arvo

- 20 Lempipaikka rakennuksessa
- 21 Kertooko rakennus jotain ajastamme?
Millä tavoin ja mitä se mielestäsi viestii?
- 22 Miten vertaisit rakennusta muihin saman
typologian rakennuksiin?
- 23 Kulttuuriseen kontekstiin istuminen:
suomalaisuus, kaupunkilaisuus,
paikanhengen rakentaminen
- 24 Jos rakennus olisi henkilö, millainen persoona hän olisi?

Loppukysymykset

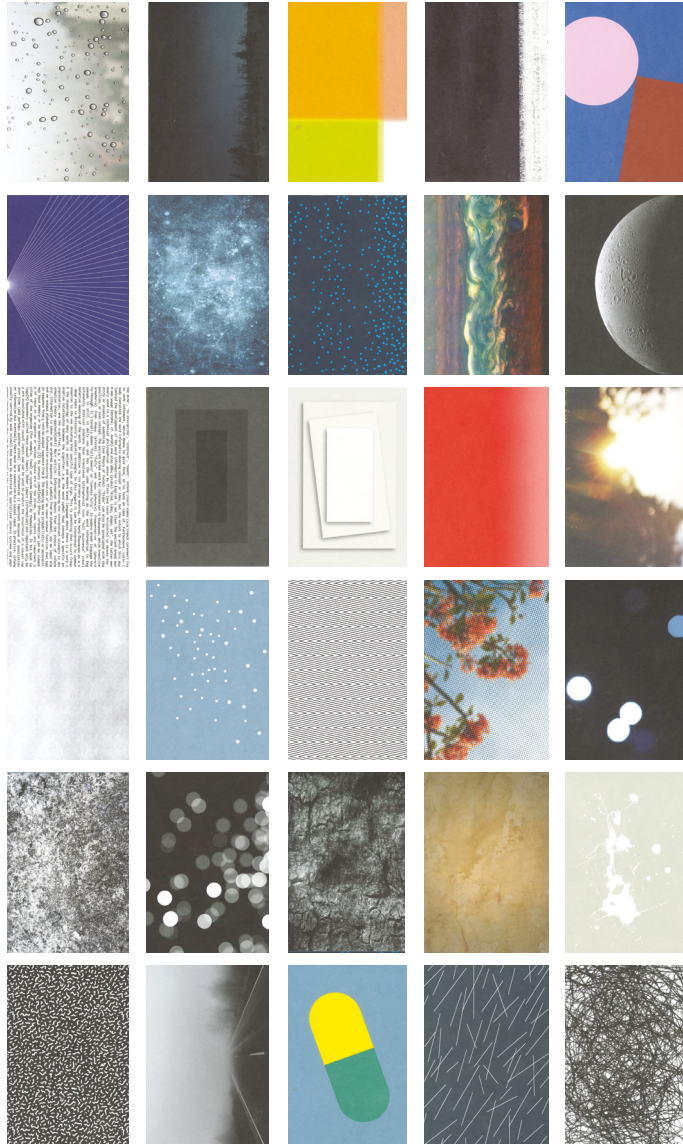
- 25 Vastasiko haastattelu odotuksia? Mitä luulit sen sisältävän?
- 26 Onko jotain lisättävää?

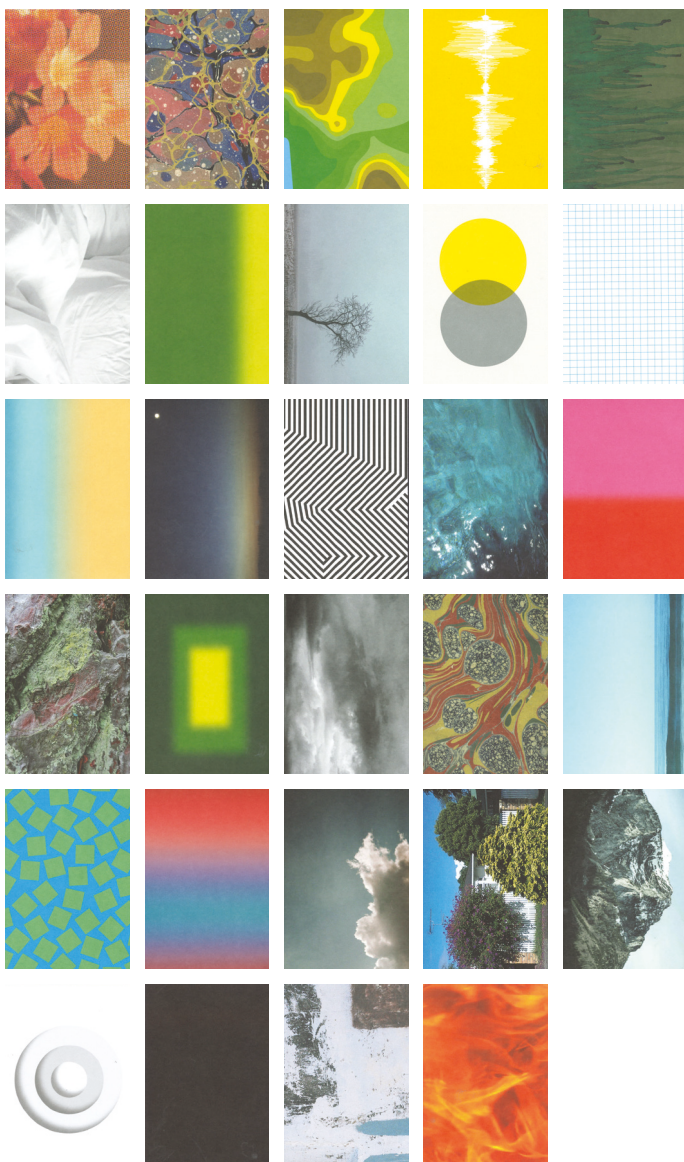
3. Litterointimerkinnät

#	haastattelijan puheenvuoro
—	haastateltavan puheenvuoro
,	haastateltavan puheen rytmittäminen
.	lyhyt tauko, asia / ajatus päättyy
—	lyhyehkö tauko ennen ajatuksen / asian päättämistä
(tauko)	puhe katkeaa selvästi (n. 2-3s)
(pitkä tauko)	puhe katkeaa (n.3-5s)
(hiljaisuus)	n. 5-10s
(hyvin pitkä hiljaisuus)	yli 10s
(!)	selkeä intonaatio tai sanan painottaminen /korostaminen (merkittynä sanan jälkeen)
painottaa	tietoisesti haettu sanan painottaminen äänenpainolla (merkittynä ennen sanaa)
non-verbaalinen	kuvailu non-verbaalisesta kommunikoinnista (merkittynä ennen sanaa, päättyy seuraavaan pisteeseen)

Merkistöä käytetty suhteessa haastateltavan omaan puheeseen. Tautotus merkitty suhteessa haastateltavan omaan puheeseen, tauot eivät täysin vertailtavissa eri litterointien välillä.

4. Haastattelussa käytetyt assosiaatiokortit

Kortit: School of Life. Calm Cards For Serenity. Saatavilla:
 <<https://www.theschooloflife.com/shop/eu/calm-prompt-cards/>>

”Mitä se arkkitehtuuri nyt sitten onkaan!”